

IFRS for SMEs

Er standarden selvstendig og egnet for bruk i Norge?

Hanne Landvik Isaksen

Veileder: Professor Atle Johnsen

Masteroppgave innenfor økonomisk styring

NORGES HANDELSHØYSKOLE

Denne utredningen er gjennomført som et ledd i masterstudiet i økonomisk-administrative fag ved Norges Handelshøyskole og godkjent som sådan. Godkjenningen innebærer ikke at høyskolen inntår for de metoder som er anvendt, de resultater som er fremkommet eller de konklusjoner som er trukket i arbeidet.

Sammendrag

International Accounting Standards for Small and Medium-sized Entities (IFRS for SMEs) er en egen regnskapsstandard utarbeidet av IASB som er særskilt tilpasset rapporteringsbehovene til små og mellomstore foretak. Standarden er tatt i bruk internasjonalt, men enkelte land er noe avventende til implementering, deriblant Norge. NRS oppfordret i 2010 Finansdepartementet til å starte en utredning av om standarden er egnet for bruk i Norge, men departementet ønsker foreløpig å avvente internasjonal utvikling før man foretar seg noe. Enkelte fagpersoner i Norge argumenterer for bruk av standarden, men argumentasjonen kan virke å basere seg på en forenkling for standardsetter, fremfor å være grunnet på en konklusjon om at IFRS for SMEs er det beste alternativet for norske SMEs.

Denne oppgaven er ment å skape et innblikk i enkelte utfordringer og problemstillinger en eventuelt vil møte på dersom IFRS for SMEs skulle implementeres i Norge slik standarden fremstår i dag. Gjennom en forskjellsanalyse hvor IFRS for SMEs blir sammenlignet med både full IFRS og GRS avdekker jeg likheter og forskjeller mellom de ulike regnskapsspråkene, drøfter regnskapsmessig behandling og bruk av regnskapsprinsipper, samt trekker frem hvilke utfordringer vi vil stå overfor ved en eventuell implementering. Gjennom analysen finner jeg at IFRS for SMEs ikke er en selvstendig standard noe som svekker IFRS for SMEs' fremstilling som en standard særlig tilpasset SMEs' rapporteringsbehov. Videre slår jeg fast at enkelte regnskapsmessige forskjeller mellom IFRS for SMEs og GRS er av så stor betydning at disse krever særskilt vektlegging i en eventuell implementeringsdebatt.

Forord

Denne masteroppgaven er en obligatorisk del av masterutdanningen ved Norges Handelshøyskole. Oppgaven er skrevet i mitt siste semester av studiet i perioden desember 2011 til juni 2012.

Jeg ønsket i hovedsak å skrive om et tema som interesserte meg, men som også var utfordrende, lærerikt og dagsaktuelt. Jeg fant alt dette i «IFRS for SMEs». Gjennom studiet har jeg fått bedre kjennskap til både norsk regnskapslovgivning og internasjonale standarder, men siden IFRS for SMEs er en relativt ny og lite utbredt standard var denne noe ukjent. Arbeidet med oppgaven har derfor vært svært lærerikt, da jeg har måtte sette norske og internasjonale regnskapsregler og -teori i større sammenheng. Oppgavens tema dekker et stort område, og det har vært vanskelig å begrense omfanget uten å gå på bekostning av de argumenter og drøftelser jeg har ønsket å ha med. Arbeidet har vært utfordrende, men også spennende, og jeg tar med meg mye kunnskap og erfaringer når jeg nå går videre ut i jobb som revisor.

Jeg ønsker å rette en stor takk til min veileder professor Atle Johnsen for gode tilbakemeldinger og innspill på oppgavens faglige innhold og struktur.

Bergen, juni 2012

Hanne Landvik Isaksen

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	ii
Forord	iii
Innholdsfortegnelse	4
Figurer og tabeller	6
Forkortelser	7
1 Innledning	9
1.1 Bakgrunn	9
1.2 Problemstilling	12
1.3 Oppgavens innhold	13
1.4 Avgrensning av oppgaven.....	14
1.4.1 Andre kommentarer.....	15
2 Teori	16
2.1 Norsk regnskapsregulering	16
2.1.1 Norsk regnskapsstiftelse.....	16
2.1.2 Regnskapsloven – lov av 17. juli 1998 nr. 56	17
2.1.3 IFRS-forordningen.....	18
2.1.4 Regnskapsspråk i Norge.....	22
2.2 God regnskapsskikk	23
2.2.1 Norsk konseptuelt rammeverk.....	24
2.2.2 Brukergrupper.....	30
2.3 Små og mellomstore foretak	31
2.3.1 Størrelse, omsetning og omfang.....	31
2.3.2 Har SMEs behov for en egen standard?	34
2.4 IFRS for SMEs.....	37
2.4.1 Utgangspunkt i IFRS.....	38
2.4.2 Anvendelsesområde.....	39
2.4.3 Rammeverket.....	40
2.4.4 Forenklinger i IFRS for SMEs	48
2.4.5 Selvstendig standard («stand-alone»).....	50

3	Forskjellsanalyse	55
3.1	Presentasjon av Finansregnskap	58
3.1.1	<i>Dekkende fremstilling</i>	58
3.1.2	<i>Fortsatt drift.....</i>	60
3.1.3	<i>Finansregnskapets bestanddeler.....</i>	62
3.2	Virksomhetssammenslutninger	68
3.2.1	<i>Oppkjøpsmetoden.....</i>	68
3.2.2	<i>Virksomhetssammenslutning under felles kontroll</i>	73
3.2.3	<i>Oppsummering av virksomhetssammenslutninger.....</i>	74
3.3	Konsernregnskap.....	75
3.3.1	<i>Konsernforhold og kontroll.....</i>	76
3.3.2	<i>Balansedag.....</i>	77
3.3.3	<i>Separat finansregnskap.....</i>	78
3.4	Investering i tilknyttede foretak og deltakelse i felles kontrollert virksomhet	79
3.4.1	<i>Tilknyttede selskaper.....</i>	80
3.4.2	<i>Felles kontrollert virksomhet</i>	81
3.4.3	<i>Prinsippanvendelse</i>	82
3.4.4	<i>Særskilt om bruttometoden</i>	84
3.5	Inntekter	86
3.5.1	<i>Driftsinntekter</i>	87
3.5.2	<i>Standardens konflikt med rammeverket</i>	88
3.5.3	<i>Anleggskontrakter</i>	90
3.5.4	<i>Utbytte.....</i>	93
3.6	Gevinster	94
3.6.1	<i>Investeringseiendom</i>	94
4	Drøfting av problemstillingen	99
4.1	Stand-Alone	99
4.1.1	<i>Referanse til full IFRS.....</i>	100
4.1.2	<i>Konklusjon</i>	103
4.2	Vil IFRS for SMEs være egnet for bruk i Norge	103
4.2.1	<i>Avgjørende faktorer</i>	104
4.2.2	<i>Konklusjon</i>	111
5	Konklusjon og ettertanke	112
5.1.1	<i>Videre arbeid</i>	113
	Litteraturliste.....	115

Figurer og tabeller

Figur 1: Valg av regnskapsspråk i Norge	23
Figur 2: Kvalitetskrav	43
Figur 3: Veiledningshierarki under full IFRS og IFRS for SMEs	53
Figur 4: Oppstilling av resultat og totalresultatet.....	66
Tabell 1: Inndeling av SMEs	32
Tabell 2: Utledningstabell	57
Tabell 3: Oppsummering av Forskjellsanalysen.....	107

Forkortelser

Profesjonelle og regulære organ

ASB – Accounting Standards Board

DnR – Den norske Revisorforening

EF – Europeiske Fellesskap

EFRAG – European Financial Reporting Advisory Group

EØS – Europeiske Økonomiske Samarbeidsområde

FASB – Financial Accounting Standards Board

IASB – International Accounting Standards Board

IASC – International Accounting Standards Committee

IFRIC – International Financial Reporting Interpretation Committee

IFRS IC – IFRS Interpretation Committee

NARF – Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening

NFF – Norske Finansanalytikeres Forening

NHH – Norges Handelshøyskole

NHO – Norges Handelsorganisasjon

NRS – Norsk Regnskapsstiftelse

NSRF – Norges Statsautoriserte Revisorers Forening

OECD – Organisation for Economic Co-Operation and Development

RSS – Regnskapsstandardstyret

SIC – Standing Interpretations Committee

SMEIG – SME Implementation Group

Regnskapsrelaterte begrep og uttrykk

BC – Basis for Conclusions

ED – Exposure Draft

FRS – Financial Reporting Standards

FKV – Felles kontrollert virksomhet

GAAP – General Accepted Accounting Principles

GRP – Grunnleggende regnskapsprinsipper

GRS – God Regnskapsskikk

HU – Høringsutkast

IAS – International Accounting Standards

IFRS – International Financial Reporting Standards

IFRS for SMEs – International Financial Reporting Standards for Small and Medium-sized Entities

Innst. O – Innstilling til Odelstinget

NOU – Norges Offentlige Utredninger

NPAE – Non-publicly accountable entities

OCI – Other comprehensive income

Ot.prp – Odelstingsproposisjon

RL – Regnskapsloven

TFV – True and fair view

TM – Training Module

TS – Tilknyttet selskap

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

Fra og med omorganiseringen av International Accounting Standards Committee (IASC) til International Accounting Standards Board (IASB) i 2001 har IASB vært en privat stiftelse som har jobbet med å utarbeide internasjonale regnskapsstandarder med den hensikt å utvikle et internasjonalt akseptert regnskapsspråk som skal kunne anvendes i samtlige kapitalmarkeder. Dette har bakgrunn i at næringslivet er blitt mer internasjonalt. Utviklingen de siste årene har vist at store selskaper i større grad henvender seg til de internasjonale kapitalmarkedene, og at vi dermed får en økt kapitalflyt over landegrensene. Samtidig opplever vi en utvikling i import og eksport av både varer og arbeidskraft. Videre ser vi tendenser til at oppkjøp og fusjoner involverer selskaper etablert i ulike land, og at vi får en stadig fremvekst av multinasjonale konsern. Ulik regnskapsrapportering i de forskjellige landene vil derfor by på utfordringer i form av sammenlignbarhet og kvalitet. Ressurs- og informasjonskravene, samt kompetansen som er nødvendig for å avstemme regnskaper avlagt etter ulike regnskapsprinsipper vanskeliggjør muligheten for å sammenlikne disse. Investorer, analytikere og andre brukere tar beslutninger på bakgrunn av fremlagte regnskapsrapporter, men uten et felles regnskapsspråk vil ikke regnskapene gi tilstrekkelig informasjon til dette formålet. Gjennom å utgi International Financial Reporting Standards (IFRS¹) med tilhørende fortolkninger utarbeidet av IFRS Interpretations Committee (IFRS IC²) søker IASB å nå målet med å skape et internasjonalt akseptert regnskapsspråk av høy kvalitet. Standardene er ment å skape sammenlignbar informasjon i finansregnskapet slik at disse kan brukes som sammenligningsgrunnlag i de internasjonale kapitalmarkedene (IASB, 2012).

I forbindelse med overgangen fra IASC til IASB ble det i desember 2000 utgitt en «transition report» (IASB, 2000) hvor IASC blant annet omtaler den internasjonale bruken av IFRS. Det viser seg at enkelte land har implementert standarden i sitt nasjonale regelverk

¹ Tidligere benevnt International Accounting Standards (IAS) under IASC.

² Under IASC het den tilsvarende komiteen Standing Interpretations Committee (SIC). Under IASB fikk komiteen navnet International Financial Reporting Interpretations Committee (IFRIC), men har nå byttet navn til IFRS IC.

slik at samtlige foretak, uavhengig av størrelse, må avlegge årsregnskapet etter IFRS, mens det i andre land ikke eksisterer noe alternativer til den internasjonale standarden i form av en nasjonal GAAP tilpasset de mindre foretakene. Andelen foretak som ikke er store, multinasjonale og/eller børsnoterte er betydelig og disse har uttrykt et ønske om en egen standard som er tilpasset deres behov, ressursbruk og kompetanse. I utgangspunktet er standardsetter av den oppfatning at IFRS er en standard som kan brukes av alle typer foretak, uavhengig av om de er børsnoterte eller ikke (IASB, 2009b, BC48). Men IASC oppfordret allikevel det nye styret til å starte arbeidet med en egen tilpasset standard for små- og mellomstore foretak der man tar hensyn til grad av kompleksitet og tilgjengelige ressurser ved disse foretakene (IASB, 2000).

I juni 2004 ble diskusjonsnotatet «Preliminary views on accounting standards for small and medium-sized entities» utgitt, og IASB mottok 120 svar hvor flertallet støttet utarbeidelsen av en ny internasjonal standard spesifisert for små og mellomstore foretak. International Financial Reporting Standards for Small and Medium-sized Entities (heretter kalt IFRS for SMEs (IASB, 2009a)) ble utarbeidet med utgangspunkt i foretak med ca. 50 ansatte (IASB, 2007a, BC45). Standarden skulle fokusere på de foretakene som ikke var børsnoterte, men som allikevel hadde regnskapsbrukere som var avhengig av regnskapsinformasjonen produsert av foretaket. Selve målet med standarden var at den skulle være en forenklet utgave av full IFRS med tilpasninger for særskilte behov hos SMEs. Standarden var først ferdig utarbeidet i juli 2009.

Den samlede responsen på den nye standarden har vært noe blandet, til tross for optimismen ved oppstarten. Det er foreløpig i overkant av 70 land som har tatt i bruk eller planlegger å ta i bruk standarden, herunder land som Brasil, Hong Kong, Singapore, USA (tilgjengelig for bruk), Canada (foreløpig begrenset bruk), Bosnia og Makedonia.³ Både Storbritannia og Irland, samt Danmark planlegger implementering i nær fremtid (Pacter, 2012). Det er allikevel en noe avventende holdning i de fleste land når det kommer til å lovfeste standarden.

³ For utfyllende liste per januar 2012 se Pacter (2012): Update on the IFRS for SMEs.

I en undersøkelse foretatt av EU-kommisjonen i 2010 svarte over 200 respondenter på spørsmål om implementering av IFRS for SMEs og om EU-direktivene. Flertallet av respondentene som hadde datterselskap i andre land, søkte internasjonal finansiering eller planla fremtidig børsnotering støttet bruk av IFRS for SMEs. Det ble lagt vekt på økt sammenlignbarhet mellom land og markeder, utvidet handel over landegrensene, økt internasjonal vekst i antall selskaper, flere utenlandske fusjoner og oppkjøpsaktiviteter, redusert kapitalkostnad og en utvidet kapitalbalanse. Respondentene som var motvillige til implementering trakk blant annet frem at standarden fremstår som komplisert og vanskelig å bruke, spesielt for de minste selskapene. Videre er det lite behov for en internasjonal standard dersom foretaket kun opererer nasjonalt, og man fryktet at overgangskostnadene kunne overstige fordelene ved standarden (European Commission, 2010).

EU var i utgangspunktet svært positiv til en egen internasjonal SME-standard, men har vist seg noe mer motvillig i løpet av utviklingsfasen. I forslaget til nytt regnskapsdirektiv forkastet kommisjonen obligatorisk bruk av IFRS for SMEs som et alternativ. Dette fordi kommisjonen mente at standarden ikke ville tjene som en forenkling eller redusere den administrative byrden for små foretak. Samtidig var man kritisk til at man manglet erfaring med IFRS for SMEs i praksis da standarden er relativt ny (European Commission, 2011a). EU-kommisjonen har allikevel åpnet for bruk av IFRS for SMEs såfremt bestemmelsene er i samsvar med regnskapsdirektivene. Dette innebærer at enkelte bestemmelser i IFRS for SMEs må endres for at standarden skal kunne tas i bruk av medlemslandene.⁴

Så lenge IFRS for SMEs ikke er pålagt av EU står Norge foreløpig fritt til å velge om vi skal ta i bruk standarden eller ikke. Også her i landet er det uenighet blant fagfolk. Den norske Revisorforeningen (DnR) var en av respondentene i EU-kommisjonens undersøkelse og uttrykte et ønske om at medlemsstatene skulle få tillatelse til å benytte seg av IFRS for SMEs (DnR, 2010). Videre har flere regnskapskyndige gått inn for å implementere standarden i Norge (se blant annet Dyrkorn, Berner og Aastveit, 2009; Schwencke, 2009; Baksaas, 2010; Moen, 2011), mens andre ønsker å beholde den norske regnskapslovgivningen slik den fremstår i dag. Kvifte (2009) har blant annet satt spørsmålsteget ved standardens nære tilknytning til full IFRS og IASBs uttalte selvstendighet

⁴ Dette gjelder henholdsvis forventet levetid på goodwill når denne ikke kan estimeres pålitelig og tegnet aksjekapital som ikke er innbetalt.

fra nettopp denne standarden (IASB, 2009b, BC85). I utgangspunktet skal SMEs fritt kunne benytte IFRS for SMEs uten kjennskap til eller kunnskap om full IFRS, men siden kapitlene i SME-standarden i stor grad er utarbeidet med utgangspunkt i IASer og IFRSer (jf. IFRS for SMEs 2.35) har mye av kritikken mot IFRS for SMEs vært basert på det faktum at den ikke kan anses som uavhengig fra full IFRS.⁵ Videre påpekes det at de endringer og forenklinger som er gjort ikke nødvendigvis er forenklinger for foretakene som skal bruke standarden (Kvifte, 2009).

Norsk RegnskapsStiftelse (NRS) nedsatte i 2009 en arbeidsgruppe med mandat om å vurdere standarden for bruk i Norge (NRS, 2010a). Etter en vurdering av standarden var arbeidsgruppens konklusjon at de i all hovedsak var positive til en innføring gjennom endring av regnskapsloven (NRS, 2010b). Med bakgrunn i arbeidsgruppens konklusjon oversendte styret i NRS et brev til Finansdepartementet hvor de ba om en større utredning av implementeringsspørsmålet (NRS, 2010c). Finansdepartementet ønsket allikevel ikke å foreta en nærmere vurdering da det ikke ble ansett som hensiktsmessig, samtidig ønsket man å følge utviklingen i andre land før man tok ytterligere stilling til om og hvordan standarden eventuelt skal implementeres i Norge (Finansdepartementet, 2011).

1.2 Problemstilling

Hensikten med denne oppgaven er å se nærmere på muligheter for og konsekvenser av en eventuell implementering av IFRS for SMEs i Norge. Selv om debatten rundt standarden har avtatt siden Finansdepartementets uttalelse, er spørsmålet om implementering fortsatt aktuelt da man på sikt må ta stilling til implementeringsspørsmålet på nytt.

Med utgangspunkt i deler av kritikken rettet mot IFRS for SMEs ønsker jeg å foreta en analyse av selve standarden for å skape et bedre grunnlag for si noe om fordelene og ulempene ved en eventuell implementering. Sentralt i implementeringsspørsmålet står selvstendighetskriteriet («stand-alone») til standarden. At IFRS for SMEs fremstår som selvstendig vil ha betydelig innvirkning på hvor krevende regelverket vil være i praksis, samt ha betydning for kostnadsaspektet (NRS, 2010a, pkt. 2.2.1). IFRS for SMEs er avhengig av å

⁵ I høringsutkastet anslo par 2.32 at IFRS for SMEs var basert på «pervasive principles» hentet fra det konseptuelle rammeverket (IASB, 2007b). Det er verdt å merke seg at tilsvarende formulering i endelig standard altså er endret til at IFRS for SMEs er basert på «pervasive principles» utarbeidet fra det konseptuelle rammeverket og full IFRS.

være frigjort fra full IFRS slik at standarden fremstår som en egen standard spesielt utviklet for foretak innenfor standardens virkeområde.⁶ Videre vil standardens regnskapsmessige prinsipper og løsninger være av betydning da disse må være tilpasset og egnet for norske foretak. En overgang fra dagens norske regler til IFRS for SMEs bør derfor ikke medføre stort merarbeid for de regnskapspliktige, samtidig som de regnskapsmessige løsningene må resultere i nyttig og innholdsrik informasjon om foretakenes økonomiske stilling og resultater.

Gjennom denne oppgaven vil jeg se nærmere på aktuelle utfordringer og belyse enkelte og vesentlige problemstillinger knyttet til en eventuell implementering. Poenget er å vurdere standarden opp mot full IFRS for å gi et bedre bilde av IFRS for SMEs' selvstendighet samt å påpeke forenklinger og ulikheter. Videre ønsker jeg å fremheve aktuelle regnskapsmessige forskjeller mellom IFRS for SMEs og norske regnskapsregler, og analysere konsekvensene av disse. Oppgavens problemstilling er således todelt:

- 1) *Er IFRS for SMEs selvstendig («stand-alone»)?*
- 2) *Er IFRS for SMEs egnet for bruk i Norge?*

1.3 Oppgavens innhold

Jeg vil forsøke å besvare problemstillingene gjennom en grundig analyse av utvalgte temaer og kapitler i IFRS for SMEs. Gjennom drøfting og sammenligning av IFRS for SMEs opp mot full IFRS og norske regler ønsker jeg å belyse regnskapsmessige utfordringer som følger av implementering av IFRS for SMEs i Norge. Oppgaven inneholder 5 hovedkapitler:

Kapittel 2 omfatter en innføring i norsk regnskapsutvikling og -regulering. Dette for å gi et bilde på dagens situasjon og for å skape grunnlag for sammenligning opp mot de internasjonale standardene. Videre spesifiseres SME-begrepet, og til slutt presenteres IFRS for SMEs. Det legges vekt på å utrede de ulike regnskapsspråkenes rammeverk, brukergrupper, uttalte kvalitetskrav og regnskapsprinsipper for å skape forståelse for forskjeller og ulikheter.

⁶ SME-begrepet blir definert i oppgavens kapittel 2.1.

Kapittel 3 inneholder en forskjellsanalyse hvor utvalgte temaer i IFRS for SMEs blir analysert og drøftet. IFRS for SMEs blir satt opp mot full IFRS og norske regnskapsregler for å gi et bilde på den regnskapsmessige behandlingen under IFRS for SMEs samt å belyse aktuelle problemstillinger og ulikheter mot norsk regnskapspraksis.

I *Kapittel 4* blir problemstillingene drøftet og besvart med utgangspunkt i analysen presentert i kapittel 3.

Kapittel 5 inneholder en endelig konklusjon og avslutning på problemet. Til slutt følger en oppfordring til videre forskning og debatt.

1.4 Avgrensning av oppgaven

Dette er en masteroppgave som dessverre er utsatt for tidsmessige og størrelsesmessige begrensninger. En fullstendig analyse av IFRS for SMEs med samtlige tilhørende problemstillinger og regnskapsmessige utfordringer er derfor ikke mulig. Med dette som bakgrunn er det enkelte områder som ikke vil bli berørt.

I oppgavens analyse har jeg ikke foretatt en sammenligning opp mot forenklet IFRS med unntak av der dette er hensiktsmessig, jf. kapittel 3.5.4. Forenklet IFRS er en særnorsk tilpasning av full IFRS ved at regnskapsrapporterende konsern har tilgang til enklere regnskapsrapportering i selskapsregnskapene. Dette gjelder først og fremst forenkling i noter, samt tilgang til gjennomstrømming av utbytte.

I besvarelsen av oppgavens problemstilling 2) har jeg kun gjort en vurdering basert på en analyse av selve standarden og har ikke presentert konsekvenser av ulike implementeringsmuligheter, for eksempel konvertering, full oversettelse eller andre løsninger. Det er heller ikke tatt stilling til kostnadsaspektet ved en eventuell implementering eller andre samfunnsøkonomiske konsekvenser.

Det legges til grunn at det er ønskelig å videreføre forenklingsregler for små foretak (NRS, 2010a; 2010b), men jeg har ikke tatt stilling til hvordan forenklingsreglene for små foretak bør utarbeides ved en eventuell implementering. Både videreføring av GRS 8 *God regnskapskikk for små foretak* og forenkling av IFRS for SMEs er foreslåtte alternativer, men de vil ikke bli behandlet her.

1.4.1 Andre kommentarer

Det foreligger foreløpig ingen offisiell oversettelse av IFRS for SMEs på norsk. I denne oppgaven har jeg derfor basert meg på den norske oversettelsen av IFRS i «IFRS på Norsk» (Myrbakken og Haakanes, 2011), samt begreper og definisjoner slik de fremstår i NRS' notater og i Sæther, Tystad, Hove og Haakanes' artikler med vedlegg i Regnskap og Revisjon (2010a; 2010b).

2 Teori

2.1 Norsk regnskapsregulering

I forbindelse med ny aksjelov (1976) og ny regnskapslov (1977) på midten av 70-tallet økte interessen og engasjementet med å utvikle god regnskapsskikk (GRS).⁷ Norges Statsautoriserte Revisorers Forening (NSRF, senere Den norske Revisorforening, DnR) opprettet et «God regnskapsskikkutvalg» med Regnskapsrådet, nedsatt av Handelsdepartementet (nå Finansdepartementet), som et rådgivende organ (Johnsen, 1993). Disse arbeidet med utgivelse av anbefalinger til god regnskapsskikk, samt at også Oslo Børs og Norske Finansanalytikerers Forening (NFF) bidro med uttalelser og veiledninger (Kvifte, 2004). Forarbeidene til begge de nyetablerte lovene refererte til god regnskapsskikk som «den oppfatning som gjør seg gjeldende blant kvalifiserte regnskapsfolk.» Således har god regnskapsskikk tradisjonelt vært en norm som har hatt sterk forankring i praksis, med de største norske selskapene som toneangivende aktører.

2.1.1 Norsk regnskapsstiftelse

Norsk regnskapsstiftelse (NRS) ble etablert i 1989 og overtok arbeidet med utvikling av regnskapsstandarder og anbefalinger fra NSRF. NRS ble stiftet av NSRF, NFF, Norges Registrerte Revisorers Forening (NRRF)⁸, Norges Handelshøyskole (NHH), Siviløkonomene (nå Econa) og Oslo Børs.⁹ Grunnet medlemmenes sentrale roller og ulike funksjoner i det norske næringslivet har NRS lenge hatt stor tilgang til ressurser og kompetanse som også tilrettelegger for å ta hensyn til ulike interesser og synspunkter i utarbeidelse av standardene (Johnsen, 1993). Standardene som ble utgitt var prinsippbaserte og bygget opp på grunnlag av en teoretisk drøftelse av regnskapsføringen av ulike transaksjoner. Oslo Børs gikk lenge inn for å sikre næringslivets deltakelse ved å oppfordre til praktisering av standardene samt å gi tilbakemeldinger under standardsettingsprosessen. På denne måten var næringslivet med og påvirket god regnskapsskikk (Johnsen, 1993).

⁷ Jf. oppgavens kapittel 2.2.

⁸ I 1998 gikk NSRF og NRRF sammen og dannet DnR (DnR, 2005).

⁹ Senere kom Næringslivets handelsorganisasjon (NHO) (1997), Handelshøyskolen BI (2001) og Norges Autoriserte Regnskapsføreres Forening (NARF) (2005) med som stiftere.

NRS består i dag av fire hovedorganer, med Regnskapsstandardstyret (RSS) som det standardsettende organ. Veien frem til endelig standard innebærer både diskusjonsnotater, høringsutkast og foreløpige standarder. Foreløpige standarder anbefales fulgt, og på bakgrunn av erfaringene med de anbefalte standardene blir til slutt den endelige standarden utarbeidet. I så måte er standardene og det norske næringslivet fremdeles med på å utvikle god regnskapsskikk (NRS, 2011).

2.1.2 Regnskapsloven – lov av 17. juli 1998 nr. 56

God regnskapsskikk har hele veien stått sentralt i norsk regnskapsregulering. Dagens regnskapslov ble vedtatt i 1998 med virkning fra og med regnskapsåret 1999. Loven bygger på et omfattende lovforarbeid. Finansdepartementet (heretter departementet) hadde et nært samarbeid med NRS gjennom hele 90-tallet, og flere av medlemmene i Fagorganet¹⁰ hadde også sentrale roller med arbeidet rundt utviklingen av nåværende regnskapslov (Kvifte og Tofteland, 2008; Kvifte og Brandsås, 2010).

Gjennom EØS-avtalen (EØS-loven, 1992) ble EUs regnskapsrettslige direktiver gjort gjeldende i Norge. I forbindelse med utarbeidelsen av ny regnskapslov fikk Regnskapslovutvalget (heretter kalt utvalget) mandat om å revidere regnskapslovgivningen. I dette arbeidet ble det også lagt vekt på å utarbeide en vurdering av hvorvidt det var nødvendig å gjøre tilpasninger av det norske regelverket til internasjonale standarder. I et brev til utvalget skriver Finansdepartementet:

I mandatets punkt 2.4 bes lovutvalget vurdere en tilpasning av norsk regnskapslovgivning til internasjonale standarder, spesielt direktivene i Det Europeiske Fellesskap (EF). Utviklingen nasjonalt og internasjonalt den senere tid har ytterligere aktualisert en slik tilpasning.

Departementet vil derfor be om at lovutvalget prioriterer denne siden ved arbeidet (Brev fra Finansdepartementet, 1991, i NOU 1995:30).

Lovforslaget som ble fremstilt i 1998 innebar en inkorporering av EUs fjerde og syvende direktiv (RL kapittel 4). Det var også et ønske fra både Stortingskomiteen (heretter

¹⁰ Daværende standardsettende organ innenfor NRS.

komiteen) og departementet at den videre utviklingen av god regnskapsskikk skulle baseres på en tilpasning mot internasjonale standarder og direktiver:

Komiteen mener at lovforslagets regnskapsprinsipper kan legges til grunn for norsk regnskapslovgivning, men vil presisere at utviklingen av «god regnskapsskikk» i tillegg må bygge på en harmonisering til IAS-reglene som grunnlag for norsk standardsetting (Innst. O. nr. 61 (1997–1998) pkt. 5.1.2).

Som presisert over, er GRS i stadig utvikling sammen med generell regnskapspraksis. På grunn av viktige internasjonale handelspartnere og multinasjonale konsern med norske foretak har vi skapt et behov for å ta hensyn til internasjonal standardsetting i utviklingen av god regnskapsskikk. Her har NRS spilt en viktig rolle gjennom utviklingen av norske regnskapsstandarder. Det har hele veien vært fokusert på internasjonal utvikling og norske standardsettere har sett hen til Financial Accounting Standards Board (FASB) i USA, Accounting Standards Board (ASB) i Storbritannia og IASB (tidligere IASC). NRS har vært opptatt av å tilpasse standardene til norske forhold og de grunnleggende prinsippene i regnskapsloven, men i den senere tid har standardene båret preg av å være direkte oversettelser av IFRS (Johnsen og Eilifsen, 2003).

NRS har videre hatt et fokus på utviklingen av god regnskapsskikk for små foretak, og utarbeidelsen av en egen standard med forenklinger for denne gruppen (NRS 8 *God regnskapsskikk for små foretak*, først fastsatt i 1999) har en sentral rolle hos NRS.

2.1.3 IFRS-forordningen

Gjennom et strategidokument¹¹ presenterte EU-kommisjonen i 1995 en vilje til å tilpasse EU-direktivene til IAS og uttrykte videre et ønske om at kommisjonen skulle spille en mer sentral rolle i IASCs arbeid (Mamelund, 2001). Dette førte til at det den 13. februar 2001 ble vedtatt et lovforslag som innebar at samtlige børsnoterte foretak innenfor EU og EØS måtte avlegge konsernregnskapet etter IAS/IFRS med virkning fra 2005. EU-kommisjonen ønsket å effektivisere kapitalmarkedet innenfor EU og anså det slik at et felles internasjonalt regnskapsspråk var en nødvendig del av denne prosessen. I en pressemelding fra EU datert 7. juni 2002 uttrykker kommisjonen:

¹¹ «Accounting Harmonisation – A new strategy vis-à-vis International Harmonisation».

The regulation will help eliminate barriers to cross-border trading in securities by ensuring that company accounts throughout the EU are more reliable and transparent and that they can be more easily compared. This will in turn increase market efficiency and reduce the cost of raising capital for companies, ultimately improving competitiveness and helping boost growth (European Commission, 2002a).

Forordningen¹² om bruk av internasjonale regnskapsstandarder (heretter kalt «IFRS-forordningen»¹³) ble vedtatt av EU den 19. juli 2002. IFRS-forordningen (forordning nr. 1606/2002) pålegger alle børsnoterte foretak en ufravikelig plikt til å benytte de internasjonale regnskapsstandardene i konsernregnskapet (European Commission, 2002b). Dette gjelder også for foretak som har utstedt obligasjoner og andre børsnoterte verdipapirer. IFRS-forordningen gjelder for alle land i EU og EØS, og får derfor virkning i Norge gjennom EØS-avtalen. Børsnoterte foretak i Norge er dermed pålagt å utarbeide sine konsernregnskaper etter vedtatte IFRS-standarder. Etter forordningen kan medlemsstatene i tillegg kreve eller tillate IFRS-rapportering i andre konsern- og/eller selskapsregnskap (Sulen, 2004; Kvifte og Brandsås, 2010).

2.1.3.1 Evaluering av regnskapsloven

Regnskapsdirektivene ble i forbindelse med IFRS-forordningen modernisert slik at de i hovedsak tillater en tilpasning av nasjonale regnskapsregler til IFRS. På bakgrunn av direktivendringene og Stortingets vedtak om å evaluere regnskapsloven etter tre år, ble det i 2002 nedsatt et nytt regnskapslovutvalg (heretter kalt Evalueringsutvalget) som fikk i oppgave å evaluere erfaringer med regnskapsloven av 1998 og videre foreslå nødvendige tilpasninger som følge av forordningen. Dette la naturlig nok grunnlaget for en debatt om utviklingen av den norske regnskapsreguleringen, og flere høringsinstanser var uenige om den fremtidige målsetningen. I NOU 2003:23 har Evalueringsutvalget fremmet et forslag om tilpasninger til IFRS både ved gjennomføring av EØS-regler etter forordningen og ved tilpasninger utenfor forordningens virkeområde. Det har ikke vært ønske om å kreve at IFRS skulle gjelde for foretak utenfor IFRS-forordningens område, men heller å tilpasse

¹² En forordning er en rettsakt som rettes direkte mot de regnskapspliktige og er direkte anvendbar i medlemsstatene på samme måte som en nasjonal lov (Jacobsen, 2006).

¹³ Også omtalt som «IAS-forordningen».

bestemmelsene i regnskapsloven slik at disse ikke ville være til hinder for anvendelse av IFRS. På denne måten kunne foretak utenfor forordningens virkeområde frivillig anvende IFRS i konsernregnskapet dersom de ønsket det. Denne modellen ble kalt «moderniseringslinjen». På side 43 i NOU 2003:23 argumenteres det:

Norsk regnskapsrett og -praksis har over tid utviklet seg i retning av internasjonale regnskapsstandarder. Med IAS-forordningens gjennomføring i Norge tas et betydelig skritt videre i denne retningen. Utvalget mener at man i Norge fortsatt bør se nøye hen til internasjonal utvikling når det norske regelverk utformes. Dersom andre regnskapsløsninger velges enn de som følger av de internasjonale standarder, bør dette etter utvalgets mening ha god begrunnelse i forhold som er spesifikke for Norge.

På enkelte punkter gikk Evalueringsutvalget inn for pliktig bruk av IFRS-løsninger, som for eksempel avvik fra sammenstillingsprinsippet for å oppfylle eiendels- og gjeldsdefinisjonene i IASBs rammeverk. På andre punkter ønsket de å ha IFRS-løsningen som et alternativ til gjeldende regler, herunder virkelig verdivurdering av biologiske eiendeler og unnlatt avskrivning av goodwill. For små foretak ønsket de full valgfrihet uavhengig om bestemmelsene var pliktige eller ikke.

Selv om departementet har uttrykt et ønske om harmonisering mot internasjonale standarder, gikk man allikevel bort fra Evalueringsutvalgets forslag i utarbeidelsen av ny lov. Begrunnelsen var at moderniseringslinjen skapte økt valgadgang og dermed svekket kvalitetskravet om sammenlignbarhet. Videre ble det påpekt at høringsinstansene hadde ytret ønske om å fortsatt kunne utarbeide regnskapet i samsvar med de grunnleggende regnskapsprinsipper.

Etter departementets syn vil det da ikke være forsvarlig ut fra hensynet til sammenlignbarhet samtidig å åpne for tilpasning til IFRS etter moderniseringslinjen der valg i regnskapsføringen kan gjøres enkeltvis. Departementet anser at det er mindre betenkelig å tillate valg mellom definerte regelsett basert på henholdsvis IFRS og gjeldende bestemmelser i regnskapsloven (Ot.prp nr. 39 (2004–2005), s. 28).

Departementet gikk dermed inn for en todeling der det ble gitt adgang til å fritt velge mellom IFRS eller GRS både for små og øvrige foretak, samtidig som gjeldende forenklinger for

små foretak ble videreført. Ved å ha to parallelle regelsett ble de grunnleggende regnskapsprinsipper¹⁴ i regnskapsloven ivaretatt, samtidig som tilpasninger til IFRS kan vurderes innenfor rammen av de grunnleggende prinsipper. Videre åpnet departementet for å gjøre forenklinger av IFRS gjennom forskrift. Den forenklete IFRS, også omtalt som «IFRS light», ble foreslått fastsatt i egne forskrifter. Denne IFRS-versjonen skal bygge på vurderingsprinsippene i IFRS, men med unntak fra flere av opplysningskravene i IFRS og en viss mulighet til å tillate avvikende vurderingsprinsipper ut fra en kost/nytte-beregning. Både departementet og komiteen mente at bruk av forskrifter ville sikre rask og fleksibel tilpasning til endringer i IFRS. Det ble også lagt til grunn at det er hensiktsmessig at NRS tar del i arbeidet med å utvikle forskrifter om forenklet anvendelse av IFRS.

Departementets ønske er at man på sikt skal ha en utvidet plikt til å utarbeide regnskap etter IFRS, men det ble ikke angitt noen tidsramme da man ønsket å basere seg på erfaringer samt å følge utviklingen internasjonalt før man fastsetter en slik ordning. På dette tidspunkt var det også kjent at IASB jobbet med utarbeidelsen av en forenklet standard for små og mellomstore foretak (IFRS for SMEs), og departementet var åpne for at den nye standarden kunne implementeres i Norge.

2.1.3.2 Strategiendring hos Norsk RegnskapsStiftelse

Etter endring av regnskapsloven (RL) § 3-9, 3. ledd, nytt pkt. 2 skal også børsnoterte foretak som ikke inngår i konsern bruke IFRS i selskapsregnskapene fra 2011 (Endringslov til verdipapirfondloven mv, 2009). NRS' rolle som standardsetter for børsnoterte foretak er ikke lenger av samme betydning da samtlige børsnoterte foretak er pliktig til å anvende IFRS i enten konsernregnskapet (dersom foretaket inngår i et konsern) eller i selskapsregnskapet (dersom foretaket ikke er del av et konsern). Videre har NRS mistet deler av næringslivets engasjement i standardsettingen da børsnoterte foretak i større grad forholder seg til internasjonale standarder. Imidlertid er standardsetting for gruppen foretak som ikke velger full eller forenklet IFRS fortsatt en viktig oppgave for NRS. Utviklingen innenfor norsk regnskapsregulering har dermed ført til en strategiendring hos standardsetteren. Strateginotatet ble opprinnelig utgitt i 2005, med oppdaterte endringer i 2006 og 2008. Som standardsettende organ for gruppen øvrige foretak utarbeidet NRS følgende målsetning:

¹⁴ GRP blir omtalt i oppgavens kapittel 2.2.1.1.

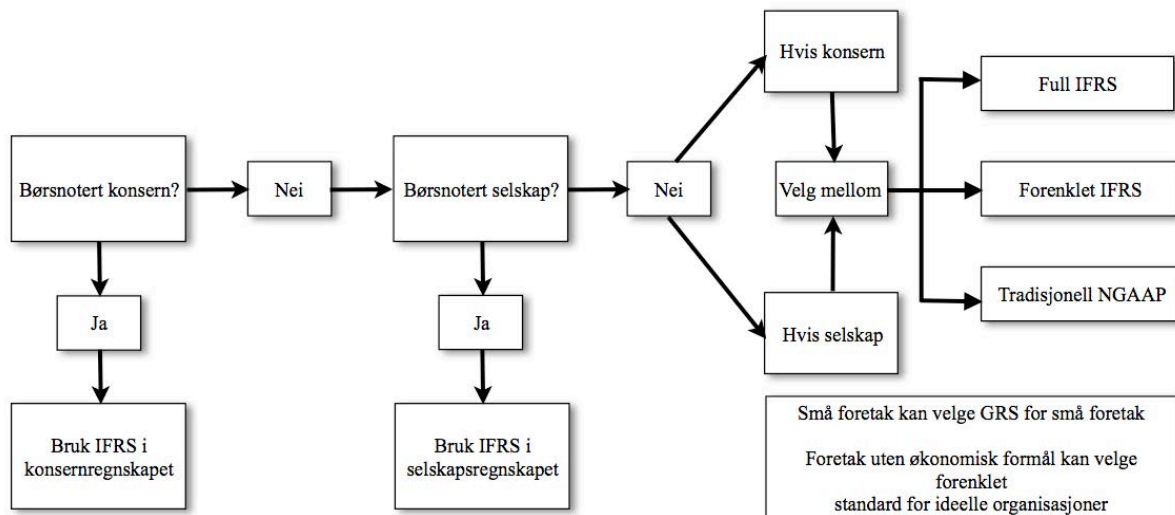
Videreutvikling av eksisterende standarder vil følge to overordnede målsetninger: i) fjerne ubegrunnede avvik mot IFRS/IFRS SME, og ii) gjennomføre ønskelige og forsvarlige forenklinger. Når de to målsetningene er motstridende, bør forenklingsmålsetningen ha forrang (NRS, 2008).

NRS jobber altså systematisk mot en harmonisering av god regnskapsskikk og internasjonale standarder. Dette har gjort seg utslag i nye standarder, og NRS ønsker å aktivt være med på å påvirke den internasjonale standardsetteren gjennom å delta i prosjekter og avgi høringsvar på utkast fra IASB og IFRS IC. Tilnærmingen til IFRS kommer frem i en rekke standarder hvor for eksempel NRS 3 *Hendelser etter balansedagen* så og si tilsvarer IAS 10 *Events After Balance Sheet Date*, mens det i andre standarder tillates full bruk av IAS/IFRS, som for eksempel ved bruk av pkt. 67 i NRS 6 *Pensjonskostnader*¹⁵ (Moen og Tømte, 2007).

2.1.4 Regnskapsspråk i Norge

På bakgrunn av lovendringene i 2005 ble antall tillatte regnskapsspråk i Norge utvidet. Per i dag forholder vi oss til norsk regnskapslov (NGAAP, også omtalt som GRS) med egne unntak for små foretak og ideelle organisasjoner, samt IFRS og forenklet IFRS. Børsnoterte konsern har måtte utarbeide konsernregnskapet etter IFRS siden forordningen ble gjeldende i 2005. Fra 2011 ble også børsnoterte foretak, som ikke avlegger konsernregnskap, pålagt å ta i bruk IFRS i sine selskapsregnskaper gjennom lovendringen. Ikke børsnoterte foretak, såkalte «øvrigt foretak», kan velge fritt mellom GRS, full IFRS og forenklet IFRS. Små foretak og ideelle organisasjoner har de samme valgene, men kan også velge å ta i bruke sine respektive forenklingsregler. Figuren på neste side er ment å illustrere de valgene de ulike foretakene har.

¹⁵ Anvendelse av IAS 19 var tidligere regulert gjennom NRS 6A *Anvendelse av IAS 19 under norsk regnskapslovgivning*, men bestemmelsen ble innarbeidet i NRS 6 og gjort gjeldende fra og med regnskapsåret 1.1.2010.

Figur 1: Valg av regnskapsspråk i Norge. *Kilde:* KMPG (2009)

2.2 God regnskapsskikk

Regnskapsrapportering i Norge er regulert ved lovgivning. Den norske regnskapsloven betegnes i forarbeidene som en rammelovgivning, noe som innebærer at den gir rom for profesjonelt skjønn (Johnsen, 1993). God regnskapsskikk har hele veien stått sentralt i den norske regnskapsreguleringen og var regulert i tidligere regnskapslov § 4 og i tidligere aksjelov § 11-4. God regnskapsskikk er lovfestet i gjeldende lov som et grunnleggende prinsipp. Hjemmelen finner vi i § 4-6 hvor det heter at: «Utarbeidelse av årsregnskap skal foretas i samsvar med god regnskapsskikk.» God regnskapsskikk utgjør i så måte et alminnelig kvalitetskrav til regnskapet (Johnsen og Kvaal, 1999).

God regnskapsskikk er en rettslig standard. Det er vanskelig å fastsette en konkret definisjon av begrepet ut i fra selve bestemmelsen. Det er heller en forutsetning at man må se hen til normer utenfor lovteksten og lovarbeidene for tolkning og anvendelse. Dette vil typisk være den praksis, teori, samfunnsutvikling og lignende som det er naturlig å ta hensyn til på det aktuelle området (Ravnaas, 1991, i Johnsen og Kvaal, 1999, s. 193). God regnskapsskikk som en rettslig standard vil dermed utvikle seg i takt med samfunnsutvikling og regnskapspraksis og er således et dynamisk begrep. Dette legger til rette for en løpende utvikling av norsk regnskapspraksis etter hvert som de økonomiske rammebetingelsene endres (Johnsen, 1993). I forarbeidene til norsk lov legger utvalget vekt på at regnskapslovgivningen skal bygge på en samling av grunnleggende prinsipper. Ved tidligere regnskapslov har disse prinsippene vært betraktet som et implisitt konseptuelt rammeverk

som god regnskapsskikk må bygge på (Johnsen, 1993), men er nå lovfestet i ny lov. God regnskapsskikk betyr derfor samsvar med rammelovgivning og grunnleggende regnskapsprinsipper, samt allmenn aksept i praksis (NOU 1995:30, s. 31).

2.2.1 Norsk konseptuelt rammeverk

De grunnleggende regnskapsprinsippene har stått sentralt i utviklingen av norsk regnskapsregulering og praksis. Flere av prinsippene blir særskilt drøftet i forarbeidene til tidligere lov og er videreutviklet i regnskapslitteraturen (NOU 1995:30, s. 30). I sin artikkel i *European Accounting Review* (1993) beskriver professor Atle Johnsen den norske regnskapsreguleringen:

Inherent in the accounting legislation is an implicit conceptual framework, which may best be described as historical cost accounting theory. The basic concepts and principles of this theory underlie good accounting practice and govern professional judgement in any given situation.

Norsk regnskapsføring særstilles på grunn av dets fokus på resultatorientering og den underliggende historisk kost modellen. De norske grunnleggende regnskapsprinsippene har fungert som veiledning for god regnskapsskikk i en årrekke og har lenge vært betraktet som rammeverket for norsk regnskapsføring (Johnsen, 1993; Kvifte og Tofteland, 2008). Rammeverket er nå eksplisitt uttrykt ved å være lovfestet i ny regnskapslov. Gjennom lovregulering defineres begreper og prinsipper som ligger til grunn for god regnskapsskikk og rammeverket begrenser seg primært til regnskapsføring. Rammeverket er i hovedsak deskriptivt som innebærer at det tar utgangspunkt i observert regnskapspraksis som da også står sentralt i god regnskapsskikk. Dette er i kontrast til mer omfattende, internasjonale rammeverk som i hovedsak er normative og som søker å skape retningslinjer for regnskapsmessig behandling ut i fra gitte målsetninger om beslutningsnyttig informasjon og kvalitetskrav (Kvifte, 2006; Kvifte og Johnsen, 2008). Dette vil bli videre omtalt i kapittel 2.4.3.

Det at de grunnleggende regnskapsprinsipper er lovfestet innebærer at de ikke kan overstyres gjennom standardsetting eller utvikling av praksis, noe som kan forklare de grunnleggende regnskapsprinsippers sentrale rolle i utviklingen av god regnskapsskikk (Kvifte og Tofteland, 2008). God regnskapsskikk skal alltid være i samsvar med bestemmelsene i lovgivningen. I NOU 1995:30 legger utvalget vekt på den stadige

utviklingen innenfor regnskapspraksis og beskriver således behovet for regnskapsprinsippene (s. 26):

Stilt overfor nye problemstillinger vil en ved å fortolke og anvende de grunnleggende prinsippene kunne slutte seg til løsninger. Samtidig vil utviklingen av regnskapspraksis være bygget på et teoretisk grunnlag. Regnskapsreguleringen vil tilsvarende kunne begrenses når det gjelder enkeltbestemmelser i lovgivning eller regnskapsstandarder, men den regnskapsmessige behandlingen vil likevel være regulert av de grunnleggende prinsippene. Dermed bringes dynamikk og fleksibilitet inn i reguleringen. Samtidig vil enkeltbestemmelser i lovgivning og standarder bygge på de samme prinsippene.

Som et rammeverk for lovgivningen vil de grunnleggende regnskapsprinsipper skape et teoretisk grunnlag for regulering og utvikling av regnskapspraksis. Rammelovgivningen skaper rom for dynamikk og en stadig utvikling av god regnskapsskikk regulert gjennom de lovfaste prinsippene.

2.2.1.1 De grunnleggende regnskapsprinsippene

De grunnleggende regnskapsprinsipper er lovfestet i RL § 4-1. Disse defineres som følger:

1. Transaksjonsprinsippet

«Transaksjoner skal regnskapsføres til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet.»

En transaksjon innebærer at økonomiske ressurser skifter eier, og foreligger således når risiko og kontroll i hovedsak er overført (transaksjonstidspunktet). Prinsippet redegjør for både regnskapsføring og verdimåling av vederlag og overdratt eiendel og det spesifiseres at dette skal gjøres på transaksjonstidspunktet.

2. Opptjeningsprinsippet

«Inntekt skal resultatføres når den er opptjent.»

Resultatføring av inntekt er ofte sammenfallende med transaksjonstidspunktet. Men i de tilfeller hvor periodiseringen ikke er sammenfallende med gjennomført transaksjon vil resultatføringen utsettes eller fremskytes i forhold til transaksjonstidspunktet. Inntekt som er realiserbar i et effektivt marked er opptjent og kan resultatføres uten at det foreligger noen transaksjon (verdibasert inntekt).

3. Sammenstillingsprinsippet

«Utgifter skal kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekter.»

Inntekt skal resultatføres når den er opptjent og kostnader som er påløpt for å skape inntekt skal sammenstilles med denne. Sammenstilling forutsetter fordeling av kostnader mellom ulike regnskapsperioder. Denne sammenhengen kan enten være direkte eller indirekte.

4. Forsiktighetsprinsippet

«Urealisert tap skal kostnadsføres.»

Forsiktighetsprinsippet er et krav om resultatføring av urealisert tap og fører til en nedskrivningsplikt i vurderingsreglene.

5. *«Ved sikring skal gevinst og tap regnskapsføres i samme periode.»*

Dette forhindrer resultatføring av urealisert tap som et foretak har sikret seg mot.

2.2.1.2 Transaksjonsbasert regnskapsføring

Historisk kost modellen står sentralt i norsk regnskapspraksis. Modellen betraktes som transaksjonsbasert da den består av transaksjonsbaserte målinger hvor salgs- og kjøpstransaksjoner er grunnlaget for regnskapsføring og måling (Johnsen, 1993). Bakgrunnen for bruk av en slik resultatorientering finner vi i regnskapets hovedformål: «Regnskapet skal måle foretakets resultat i regnskapsperioden» (NOU 1995:30, s. 112).

Gjennom historisk kost modellen danner de størrelser som foretaket registrerer grunnlaget for målinger av resultat og økonomisk stilling. Registrering av historiske data skaper et mer objektivt og dermed pålitelig bilde av foretakets transaksjoner og resultat. Dette gir regnskapsbrukerne grunnlag for å vurdere selskapets inntjeningsevne. Resultatorientering står dermed sentralt i den norske historisk kost modellen med transaksjonsprinsippet og sammenstillingsprinsippet som grunnprinsipper i denne modellen (NOU 1995:30, s. 26). I Ot.prp nr. 42 (1997–1998) omtales de grunnleggende regnskapsprinsipper i avsnitt 6.2 *Grunnleggende regnskapsprinsipper for periodisering*:

De enkelte vurderingsregler bygger på en såkalt transaksjonsbasert historisk kost modell som innebærer at transaksjoner skal regnskapsføres til virkelig verdi på transaksjonstidspunktet (transaksjonsprinsippet) og at kostnader og inntekter skal regnskapsføres i samme periode (sammenstillingsprinsippet).

Utvalget (NOU 1995:30) skriver at måling av regnskapsmessig resultat er en sammenstilling av inntekter og kostnader. Utvalget siterer videre Skinner (1987, s. 50–51, i NOU 1995:30 s. 113) som beskriver sammenstilling eller «matching» som å fordele transaksjonsstørrelser til perioder for å måle resultat. Idéen om sammenstilling uttrykkes gjennom å matche kostnader med tilhørende inntekter. Dette er med på å skape fremstilling av foretakets resultat i en periode.

Det at historisk kost modellen beskrives som transaksjonsbasert innebærer at det er gjennomførte transaksjoner som er grunnlaget for regnskapsføring og måling (NOU 1995:30, s. 90). Transaksjoner skal regnskapsføres til virkelig verdi og i modellen blir målingen basert på markedspriser på transaksjonstidspunktet. Regnskapsføring og måling av transaksjoner får videre betydning for periodisering og klassifisering av regnskapsposter (Johnsen og Kvaal, 1999; Johnsen og Eilifsen, 2003).

Opptjeningsprinsippet har en klar forankring i resultatorienteringen. For å skape et bilde på periodens resultat er det vesentlig at inntekter resultatføres når de anses som opptjent. Dette forstås slik at periodiseringen ikke nødvendigvis er sammenfallende med gjennomført transaksjon. Periodiseringen kan dermed skape både utsatt og fremskutt inntektsføring i forhold til transaksjonstidspunktet, avhengig av *når* inntekten er å anse som opptjent. Konsekvenser av et opptjeningsprinsipp er at inntekter og kostnader blir periodisert simultant (Johnsen og Kvaal, 1999; Kvifte og Tofteland, 2008). Gjennom opptjeningsprinsippet finner vi også de eneste unntakene for verdibasert måling i historisk kost modellen. I RL §§ 5-8 og 5-9 finner vi reguleringen for finansielle instrumenter og varederivater og pengeposter i utenlandsk valuta. Disse klassifiseres som verdibasert inntekt og kan således anses som opptjent når inntekten er realiserbar i et effektivt marked. Dette formoder altså at inntektsføringen ikke må være basert på en gjennomført transaksjon. Forutsetningen for å kunne klassifiseres som markedsbaserte finansielle omløpsmidler er at eiendelen inngår i en handelsportefølje med henblikk på videresalg, omsettes på børs og har god eierspredning og likviditet. For disse finansielle omløpsmidlene er markedsverdien virkelig verdi, og bruk av markedsverdi som vurderingsregel er et alternativ til laveste verdis prinsipp (Johnsen og Kvaal, 1999).

Laveste verdis prinsipp er en anvendelse av forsiktighetsprinsippet. Forsiktighetsprinsippet kommer i tillegg til de grunnleggende prinsipper om inntektsføring og kostnadsføring og er et krav om kostnadsføring av urealisert tap. Bruk av laveste verdis

prinsipp kommer til uttrykk i de generelle vurderingsreglene der det er en nedskrivningsplikt dersom virkelig verdi er lavere enn kost. Således er laveste verdis prinsipp en modifikasjon av kostmodellen, og innebærer at det skal tas hensyn til fall i markedspriser selv om fall ikke stadfestes ved en transaksjon (Johnsen og Kvaal, 1999).

2.2.1.3 Kvalitetskrav

Det er i hovedsak et utbredt fokus på at brukerne av regnskapet skal kunne ta i bruk regnskapsinformasjon for å foreta økonomiske beslutninger. Utvalget påpeker i NOU 1995:30 at brukernes informasjonsbehov skal være utgangspunktet for å utlede regnskapsregler. Loven inneholder dog ingen egen definisjon av *hvem* regnskapet er ment utarbeidet for. Jeg vil drøfte brukergruppene innenfor GRS i et senere kapittel, men det nevnes her at årsregnskapets brukergrupper omhandler et mangfold av brukere med ulike interesser. Det er derfor vanskelig å utarbeide et regelverk som omfatter og tar hensyn til samtlige brukergruppers formål og behov. Det er også mangel på definerte kvalitetskrav til årsregnskapet i det norske rammeverket, slik vi finner det i internasjonale rammeverk (NOU 2003:23, s. 153). Dette er i hovedsak krav om pålitelighet, relevans, sammenlignbarhet og forståelighet,¹⁶ jf. oppgavens kapittel 2.4.3.2. Disse, sammen med definisjon av brukergrupper, ble foreslått lovfestet av Evalueringsutvalget i NOU 2003:23, men departementet valgte å se bort fra forslaget ved endring av regnskapsloven. Begrunnelsen var at loven allerede inneholder et krav om rettviseende bilde (RL § 3-2a) og at en egen lovfestet formålsbestemmelse ikke ville bidra til at kravene blir oppnådd i større grad (Ot.prp nr. 39 (2004–2005), s. 36–37).

I stedet for en eksplisitt lovfestet paragraf om krav til kvalitet er det de grunnleggende regnskapsprinsipper som ligger til grunn for det norske rammeverket. GRP er utviklet over lengere tid i nært samarbeid med børsnoterte selskaper og deres anvendelse. Derav er det utviklet et implisitt fokus på brukerne, som således har skapt en målsetning om formålstjenlig resultatmåling på bakgrunn av brukernes fokus på resultatregnskap og resultatstørrelser. At regnskapsinformasjonen skal være pålitelig og relevant har tilsvarende vært underliggende forutsetninger og kravet om at regnskapsinformasjonen skal gi grunnlag

¹⁶ IASB og FASB arbeider med utarbeidelse av et nytt rammeverk (*Conceptual Framework for Financial Reporting*) hvor kvalitetskravene er noe endret (IASB, 2010a).

for sammenligninger mellom foretak og mellom perioder har blitt vektlagt (Kvifte og Tofteland, 2008).

Pålitelighet og relevans

Utvalget argumenterer i NOU 1995:30 for bruk av historisk kost modellen på grunn av dens fokus på transaksjonsbaserte målinger og at dette skaper et grunnlag for mer pålitelige verdier i regnskapene. I sin bok *Grunnleggende regnskapsforståelse* (2005) bemerker professor Arne Kinserdal at historisk kost-prinsippet har sine svakheter i det at regnskapsmessige størrelser ikke vil gjenspeile dagens verdier. Dersom regnskapet utarbeides med fokus på brukernes interesser og behov for informasjon, vil ikke historiske verdier gi et relevant bilde av de regnskapsposter som presenteres. Virkelige verdier vil derfor være mer relevant enn historisk kost i mange tilfeller. Bruk av virkelige verdier skaper pålitelighet såfremt markedspriser foreligger. Dersom markedspriser ikke eksisterer eller er tilgjengelig må disse verdiene estimeres, noe som vil skape usikkerhet rundt målingen og dernest svekke påliteligheten.

I historisk kost-sammenheng skapes pålitelighet på grunnlag av den objektive verdien som fremgår av måling til kost og ikke til virkelig verdi. I den norske regnskapslovgivningen veier pålitelighet tyngst, og vi har over lang tid benyttet historisk kost modellen som grunnlag for regnskapsføringen. I NOU 1995:30 skriver utvalget (s. 27): «Når historisk kost modellen fortsatt står så sterkt i praksis, skyldes det at de transaksjonsbaserte målingene oppfattes som mer pålitelige enn estimerte usikre verdier.»

I forbindelse med utarbeidelsen av ny regnskapslov har utvalget lagt vekt på en videreføring av den transaksjonsbaserte regnskapsføringen. Flertallet framla blant annet et forslag om å fjerne oppskrivningsadgangen for anleggsmidler i balansen med den argumentasjon at oppskrivning ikke er i samsvar med en transaksjonsbasert historisk kost modell. Departementet støttet opp under forslaget til flertallet i utvalget og det er ikke gitt adgang til oppskrivning av anleggsmidler i gjeldende lov (Ot.prp. nr. 42 (1997–1998)). Slik regnskapsloven står skrevet i dag er den eneste muligheten for regnskapsføring av verdioppgang relativt til kost å finne i unntaksreglene §§ 5-8 og 5-9 som er beskrevet over.

2.2.2 Brukergrupper

Det deskriptive erfaringsbaserte rammeverket som god regnskapsskikk bygger på har, til forskjell fra normative rammeverk, ingen eksplisitt uttalt målsetning om å gi brukerne beslutningsnyttig informasjon. Det er heller ingen brukergrupper som blir utpekt som mer sentrale enn andre. Utvalget legger vekt på at det er mange ulike brukergrupper og at informasjonsbehovene vil variere mellom gruppene. Brukere av regnskapsinformasjonen er interessegrupper som har nytte av den informasjonen som blir presentert i foretakenes regnskap. Noen vil være profesjonelle brukere mens andre anses som amatører, det vil si at de har mindre innsikt i bearbeiding, analyse og fortolkning av regnskapsinformasjon (NOU 1995:30). Selv om disse ikke er eksplisitt uttrykt i lovverket, finner vi dem definert i regnskapslitteraturen (Johnsen og Kinserdal, 1984; Kinserdal, 2005) (listen er ikke uttømmende):

- Ledelse
- Eiere
- Ansatte
- Kredittyttere
- Kunder
- Rådgivere/analytikere
- Arbeids-og næringslivsorganisasjoner
- Offentlige myndigheter
- Konkurrenter
- Forskning og undervisning
- Presse og kringkasting
- Lokalsamfunnet
- Det store samfunn

Som Evalueringsutvalget påpeker er formålet med regnskapet å oppfylle brukernes informasjonsbehov og dermed gi størst mulig nytteverdi for brukerne (NOU 2003:23, s. 137). Men grunnet omfanget og variasjon av brukergrupper vil også informasjonsbehovene variere. Det kan således være nødvendig å foreta en avveining mellom brukerinteressene så vel som mellom nytteverdi for brukeren og kostnaden ved å fremskaffe informasjonen (NOU 2003:23). Brukergruppene er ikke rangert i forhold til hverandre og antas å være likestilte. Ved utarbeidelse av enkelte bestemmelser og standarder legger Evalueringsutvalget vekt på at man må ta hensyn til de potensielle brukergruppenes særskilte behov. Eksempelvis vil brukergruppen til små foretak nødvendigvis ikke har samme informasjonsbehov som brukergruppen til større konsern.

2.3 Små og mellomstore foretak

Vi oversetter gjerne begrepet SMEs (Small and Medium-sized Entities) med «små og mellomstore foretak». I den videre drøftelsen i dette kapittelet benytter jeg begrepet SMEs som et samlebegrep for gruppen foretak som er omtalt. Som det kommer frem av diskusjonen er ikke SMEs et fast definert begrep, slik at omfanget av betegnelsen varierer i ulike sammensetninger.

2.3.1 Størrelse, omsetning og omfang

Små og mellomstore foretak utgjør en stor gruppe og står for største delen av innovasjon og verdiskapning i Europa (European Commission, 2005). Disse blir derfor ved flere anledninger adskilt fra større, internasjonale børsnoterte foretak av ulike årsaker. Foretakene blir ofte definert avhengig av størrelse (antall ansatte), total omsetning eller balansesum, men også etter behovene til brukergruppen. Det eksisterer allikevel ingen felles definisjon for denne gruppen foretak, så størrelsen og omfanget av SMEs vil variere for ulike land. OECD skriver i sin definisjon at på generell basis er SMEs ansett å være selvstendige selskap (ikke datterselskap) som har ansatt færre enn et gitt antall ansatte. Dette «taket» varierer fra 200 til 500 avhengig av land. Innenfor denne definisjonen velger flere å videre definere både små foretak (gjerne under 50 ansatte) og mikroforetak (alt fra 5–10 ansatte) (OECD, 2006).

Europa

Ifølge EU-kommisjonen er det ca. 23 millioner SMEs i Europa, noe som utgjør mellom 90–99 %¹⁷ av samtlige bedrifter i EUs 27 medlemsland. Disse bedriftene alene står for 2/3 av alle jobber i privat sektor og så mye som 80 % av alle nye arbeidsplasser de siste fem årene er skapt av SMEs (European Commission, 2008; 2011b). Det er således et stort fokus innad i kommisjonen på å fremme økonomisk vekst og økonomisk og sosial samhørighet hos SMEs.

EUs definisjon av SMEs bygger på en oppfatning av at det er uheldig å ha ulike definisjoner på nasjonalt nivå, da dette kan skape inkonsistens mellom EUs regler og hvordan disse blir implementert i de ulike landene. Videre ønsker kommisjonen en felles definisjon for å bedre samspillet mellom nasjonale tiltak og tiltak fra EU for å fremme

¹⁷ EU opererer i sin rapport fra 2003a med 99 %, og 99,8 % i «Putting Small Businesses first» fra 2008, OECD bruker 95 % i sin rapport «SME and Entrepreneurship Outlook» fra 2005. Det er vanskelig å angi dagens eksakte tall, men SMEs utgjør i stor grad opp mot 99 % av alle bedrifter i Europa.

innovasjon, forskning og utvikling. Ved å samle alle SMEs under en definisjon vil man få bedre konsistens og effektivitet blant SMEs, samt hindre konkurransevridninger (European Commission, 2005).

EU velger å dele SME-kategorien inn i 3 deler: medium, small og micro. Antall ansatte utgjør det viktigste kriteriet og er angitt i «annual work units» (AWU). Man faller dermed inn under en kategori dersom man er innenfor kravet om antall ansatte samt at man enten oppfyller omsetnings- eller balansesumkravet (European Commission, 2003a; 2005).

Tabell 1: Inndeling av SMEs

Kategori	Antall ansatte	Omsetning ¹⁸	Balansesum ¹⁸
Medium	< 250	≤ 50 millioner EUR (375 millioner NOK)	≤ 43 millioner EUR (322 millioner NOK)
Small	< 50	≤ 10 millioner EUR (75 millioner NOK)	≤ 10 millioner EUR (75 millioner NOK)
Micro	< 10	≤ 2 millioner EUR (15 millioner NOK)	≤ 2 millioner EUR (15 millioner NOK)

Kilde: European Commission (2003a).

Av tabellen forstår vi at SMEs er, etter EU-kommisjonens standard, foretak med under 250 ansatte som enten har mindre enn 50 millioner euro i årlig omsetning eller en balansesum på under 43 millioner euro. Et foretak er å regne som et lite foretak (small) dersom antall ansatte er under 50 og omsetning eller balansesum ikke er mer enn 10 millioner euro. Microforetak er foretak med under 10 ansatte og en årlig omsetning eller balansesum på maksimalt 2 millioner euro.

EU er i en prosess med å oppdatere regnskapsdirektivene, hvor nye terskelverdier er foreslått. Mikroforetak vil etter nye forslag være foretak med mindre enn 10 ansatte, balansesum på 500 000 euro eller en årlig omsetning på maksimalt 1 million euro (European Commission, 2009a).

¹⁸ Omregning til NOK er gjort med en kurs på 1€ = 7,5 NOK. Gjennomsnittlig kurs fra januar 2012 – mai 2012 er 1€ = 7,58 NOK. Beregningen er basert på kursdata presentert av Norges Bank. Hentet fra: <http://www.norges-bank.no/no/prisstabilitet/valutakurser/eur/mnd/>.

Norge

Norske foretak blir delt inn i tre ulike kategorier: store foretak, mellomstore/øvrige foretak og små foretak. Alle allmennaksjeselskap og foretak med børsnoterte aksjer, andeler, grunnfondsbevis eller obligasjoner er å regne som store foretak etter RL § 1-5, uten at det videre defineres noen størrelse på disse. I 2010 ble det registrert 237 352 godkjente regnskap i Regnskapsregisteret (Brønnøysundregistrene, 2010). Tall fra Oslo Børs (2010) viser at ved utgangen av 2010 var antall børsnoterte foretak i Norge 205.¹⁹ Andelen børsnoterte er dermed markant liten. Ved utgangen av 2010 var det registrert 339 antall allmennaksjeselskap i Norge (Foretaksregisteret, 2012).

RL § 1-6 definerer gruppen små foretak. Dette er foretak som oppfyller to av følgende tre maksimumskrav:

1. Salgsinntekt: 60 millioner kroner
2. Balansesum: 30 millioner kroner
3. Gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret: 50 årsverk

EU-kommisjonen gir adgang til nasjonal regulering innenfor de «takene» som er gitt av direktivet. RL § 1-6 ble dermed endret ved evaluering av regnskapsloven i samsvar med direktivendringene på daværende tidspunkt. Tidligere krav var 40 millioner i salgsinntekt og 20 millioner i balansesum (Ot.prp. nr. 39 (2004–2005)). Foretak som faller inn under denne kategorien kan benytte seg av forenklingsreglene som følger av loven og er gjengitt i NRS 8 *GRS for små foretak*. I 2009 anvendte 94 % av norske foretak disse forenklingsreglene (Ekberg, 2011).

Gruppen *øvrige* foretak forstås dermed som de foretak som ikke faller inn under noen av definisjonene over og er å anse som «mellomstore». Denne gruppen, sammen med foretakene i kategorien «små foretak» utgjør Norges SMEs. En rapport fra OECD (2005) viser at rundt 98 % av foretakene i Norge er SMEs og av disse har 82 % fire ansatte eller færre. Det antas at ca. 95 % av norske foretak faller inn under bestemmelsene i RL § 1-6 (NRS, 2010b), slik at gruppen *øvrige* foretak utgjør 3–4 % av samtlige foretak. NRS' arbeidsgruppe beregnet disse til å utgjøre ca. 8 000–9 000 foretak (NRS, 2010b).

¹⁹ En liten andel av disse er utenlandske selskaper og er derfor ikke regnskapspliktige i Norge.

IASB

I motsetning til norsk regnskapslov opererer ikke den internasjonale standardsetteren med kvantitative størrelser i sine definisjoner av hvilke bedrifter som kan bruke de ulike standardene. I forordet til IFRS skriver IASB at standarden er ment å være brukervennlig for alle foretak som fører regnskap med generelt formål og annen finansiell rapportering av profittorienterte enheter. Standarden skal derfor være brukervennlig for alle kommersielle bedrifter og er rettet mot de felles informasjonsbehovene brukerne av disse regnskapene har. Brukerne defineres her som nåværende og eksisterende investorer, långivere, andre kreditorer, kunder og offentlige myndigheter (IASB, 1989, par 9).²⁰ Det er først i forarbeidene til IFRS for SMEs at vi finner en mer konkret definisjon av både hva som regnes som store IFRS-rapporterende bedrifter og hva som er SMEs. Ifølge IASB skal bedrifter som har «public accountability» (offentlig interesse) bruke IFRS, uten unntak. En bedrift har «public accountability» dersom (IFRS for SMEs 1.3):

- *Its debt or equity issues are traded in a public market or it is in the process of issuing such instruments for trading in a public market (a domestic or foreign stock exchange or an over-the-counter market, including local and regional markets, or*
- *It holds assets in a fiduciary capacity for a broad group of outsiders as one of its primary businesses. This is typically the case for banks, credit unions, insurance companies, securities brokers/dealers, mutual funds and investment banks.*

Etter denne definisjonen er alle børsnoterte foretak og finansielle institusjoner å betrakte som å ha «public accountability» og må derfor føre regnskap etter full IFRS. IASBs definisjon av SMEs omfatter med dette de bedrifter som ikke har «public accountability» og som utgir finansregnskap til allmenn bruk («general purpose financial statements») for eksterne brukere (IFRS for SMEs 1.2).

2.3.2 Har SMEs behov for en egen standard?

Tall fra OECD viser at i de fleste land er andelen SMEs (mindre enn 500–200 ansatte) rundt 95 %, og i enkelte land er denne andelen enda høyere (OECD, 2005, s. 9). Videre ser vi at innenfor denne gruppen er de fleste foretakene kategorisert som «små» eller «mikro»-foretak. At disse foretakene har andre regnskaps- og rapporteringsbehov som skiller seg fra

²⁰ Se for øvrig oppgavens kapittel 2.4.3 for omtale om gammelt og nytt rammeverk.

større, multinasjonale konsern er innlysende. Samtidig har disse foretakene en brukergruppe som naturlig nok ikke er like stor og som ikke har samme informasjonsbehov, som brukergruppen til større foretak (NRS 8, 2010).

Fokuset på å skape forenklinger for små foretak er derfor aggregert på internasjonalt nivå. EUs forslag til nytt regnskapsdirektiv er blant annet basert på forslag fremmet i «the Single Market Act» om forenklinger for SMEs, heriblant å lette tilgangen til finansiering. I pkt. 2.1 skriver kommisjonen:

Legislation designed to make it easier for venture capital funds established in a Member State to invest freely in any other Member State, without obstacles or additional requirements. Its objective to ensure that SMEs wanting to use venture capital can call upon funds with the necessary expertise for the sector and the capacity to offer capital at an attractive price (European Commission, 2011c).

Tilgang til finansiering er en av mange barrierer for SMEs' innovasjon og vekst. EU anser SMEs som svært viktige i utviklingen av en innovativ og bærekraftig økonomi og ønsker å legge til rette for internasjonal tilgang til kapital for disse foretakene. Det nye regnskapsdirektivet støtter derfor et «think small first approach» som har fokus på rapporteringsbyrden hos SMEs. Direktivet kommer med betydelige forenklinger når det gjelder notekrav og unntak fra regler. Kommisjonen har tidligere fremmet forslag om å fjerne rapporteringsplikten for mikroforetak hos medlemslandene. Potensielle besparelser knyttet til dette forslaget er estimert å ligge på 6,3 milliarder euro (European Commission, 2009b).

I Norge gir RL § 3-1 adgang til at små foretak kan følge unntaksbestemmelsene som fremgår av loven. Forenklingsreglene som er gjort for denne gruppen foretak er omstendelig drøftet i lovforarbeidene (NOU 1993:2; 1995:30) og er utarbeidet for å redusere disse foretakenes utgifter knyttet til fremstilling av årsregnskapet. Loven åpner også for forenklingsregler gjennom god regnskapsskikk og siden 1999 har NRS utgitt NRS 8 *God regnskapsskikk for små foretak*. Hensikten med standarden er å sikre informasjonsbehovet til brukeren samtidig som det skal tas hensyn til foretakenes ressursbruk ved utarbeidelse av årsregnskapet (NRS 8, 2010).

IASB presiserer i sin målsetning at de i prosessen med å utvikle internasjonale regnskapsstandarder av høy kvalitet, også skal ta spesielt hensyn til små og mellomstore foretak, samt fremvoksende økonomier (IFRS for SMEs P2). Bakgrunnen for denne målsetningen kom fra overgangsrapporten («transition report») fra IASC til IASBs nye styre i forbindelse med omorganiseringen av stiftelsen i 2001 (IASC, 2000, s. 2). Her konkluderes det med: «(...) a demand exists for a special version of International Accounting Standards for Small Enterprises.»

IASC erkjente at det lå til rette for å ha forskjellige regnskapsstandarder for små og store foretak, da små foretak gjerne hadde andre behov for regnskapsrapportering enn det store foretak har (pkt. 29–30). Formålet med en SME-standard var å skape sammenlignbar finansiell informasjon av høy kvalitet på global basis, for dermed å bedre effektiviteten i kapitalmarkedene. Konsekvent bruk av verdensomspennende standarder vil, etter IASBs syn, bedre sammenlignbarheten mellom foretakenes finansielle informasjon. Dette er formålstjenlig for både långivere og investorer samt at det letter foretakenes tilgang på kapital og minsker usikkerhet som påvirker foretakets kapitalkostnad (IASB, 2009b, BC36).

I et internasjonalt perspektiv står SMEs overfor store vekst- og innovasjonsmuligheter gitt at de får tilgang til kapital og kan utvide ut over landegrensene. Dette har EU erkjent og jobber derfor strategisk med å tilpasse markeder og lover slik at det skal være lettere for SMEs. Et felles internasjonalt regnskapspråk vil i så måte være med på å bedre informasjonskvaliteten og sammenlignbarheten på tvers av foretak, bransjer og landegrenser. Det er dette EU ønsker gjennom å sette overordnede regler i direktivene. Men direktivene gir rom for nasjonal tilpasning som skaper usikkerhet ved sammenligning og kvalitet. IFRS for SMEs er utarbeidet fra IASB sin side og er ment å sikre denne sammenlignbarheten.

2.4 IFRS for SMEs

I rapporten overgitt fra IASC til det nye styret IASB ble det avdekket et behov for å utarbeide en egen versjon av de internasjonale regnskapsstandardene tilpasset små og mellomstore foretak (IASB, 2000). Konklusjonen i rapporten tok utgangspunkt i følgende forhold:

1. Utviklingen av de internasjonale regnskapsstandardene fokuserte i stor grad på multinasjonale børsnoterte foretak og informasjonsbehovet hos de tilhørende regnskapsbrukerne. Mange land hadde adoptert full IFRS som nasjonal standard i stedet for å utvikle egne nasjonale GAAPs. Dette gjaldt spesielt i utviklingsland. Mangel på alternativer førte til at små foretak og mikroforetak i disse landene måtte ta i bruk et komplekst regelverk som ikke var tilpasset deres kompetanse eller ressurstilgang. Videre skilte informasjonsbehovet hos disse foretakenes brukergrupper seg fra behovet hos brukerne av IFRS-regnskap.
2. Et felles internasjonalt regnskapsspråk vil skape grunnlag for sammenlignbarhet mellom ulike typer foretak på tvers av bransjer og landegrenser. Et slikt grunnlag vil videre redusere usikkerhet og risiko knyttet til internasjonal tilgang på kapital og samarbeidspartnere, slik tilfellet er for multinasjonale børsnoterte foretak.

IASB tok oppfordringen til etterretning og startet prosjektet med å utarbeide en slik standard allerede i 2001. Da styret i 2003 foretok en spørreundersøkelse blant 30 nasjonale standardsettere om behovet for en egen SME-standard var hele 29 respondenter positive til at IASB skulle utvikle en standard som inneholdt forenkling av prestasjons- og notekrav. 24 av respondentene la videre vekt på å utarbeide forenklinger knyttet til regnskapsføring og måling (Asklund, 2004; IASB, 2009b, BC40). Europa var først ute med å støtte IFRS for SMEs-prosjektet og IASB gikk (om ikke motvillig) med på å starte arbeidet. Prosjektet ble således formalisert i 2003 da det ble nedsatt en arbeidsgruppe med eksperter som skulle bistå IASB i arbeidet (IASB, 2009b; 2009c). Formålet med standarden har hele veien vært å lette rapporteringsbyrden hos SMEs samt å tilpasse regnskapsrapporteringen til regnskapsbrukernes informasjonsbehov.

2.4.1 Utgangspunkt i IFRS

IASB har lenge hatt et sentralt fokus på regnskapsbrukerne og deres krav til kvalitet på tilgjengelig regnskapsinformasjon. Eksterne regnskapsbrukere har begrenset tilgang til viktige opplysninger og må i stor grad basere seg på de finansielle regnskapsrapportene som foretaket presenterer. Det har derfor vært en eksplisitt målsetning at regnskap utarbeidet etter IFRS skal gi regnskapsbrukerne beslutningsnyttig informasjon om foretakets finansielle stilling og resultat (IASB, 1989, par 12). Etter IASBs syn er IFRS derfor aktuell som regnskapsstandard uavhengig av foretakets størrelse. I IFRS blir regnskapsbrukerne definert som nåværende og eksisterende investorer, långivere, andre kreditorer, kunder og offentlige myndigheter (par 9),²¹ og IASB konkluderer med at informasjonsbehovet hos disse brukergruppene vil dekke et vidt spekter av regnskapsbrukere på generell basis. Standardsetteren erkjenner allikevel at det *er* forskjeller hos de ulike foretakenes brukergrupper når det kommer til informasjonsbehov, da SMEs' brukere gjerne fokuserer mer på kortsiktige kontantstrømmer, likviditet og betalingsevne. Samtidig som mangel på kompetanse og ressurser begrenser SMEs utgangspunkt for å presentere beslutningsnyttig informasjon til regnskapsbrukerne (IASB, 2009b). Ved utarbeidelse av IFRS for SMEs fant standardsetteren det naturlig å ta utgangspunkt i full IFRS for så å gjøre tilpasninger og forenklinger på grunnlag av en kostnad/nytte-vurdering. Denne kostnad/nytte-avveiningen skulle vurderes på grunnlag av SME-brukernes informasjonskrav til foretakenes regnskaper. På den måten ville man ivareta brukergruppenes overordnede posisjon samtidig som man tilrettela for SMEs' kompetanse- og ressursgrunnlag.

IFRS for SMEs er dermed utviklet gjennom å trekke ut grunnleggende konsepter fra det konseptuelle rammeverket (*Framework*), samt prinsipper og relaterte veiledninger fra full IFRS, for å så gjøre hensiktsmessige forenklinger i lys av brukernes behov og kost/nytte-betraktninger (IASB, 2009b, BC95).

Utarbeidelsen av IFRS for SMEs har vært en lang og omfattende prosess, hvor internasjonal deltakelse har blitt vektlagt. Utviklingsprosessen har gått flere runder med både diskusjonsnotat og høringsutkast som ble oversatt til hele fem forskjellige språk (Pacter, 2010a). Denne økte deltakelsen har også medført at IASB har blitt utsatt for betydelig press

²¹ Se for øvrig oppgavens kapittel 2.4.3 for omtale om gammelt og nytt rammeverk.

og lobbyvirksomhet med hensyn til standardens innhold, omfang og utforming (Dykorn, Berner og Aastveit, 2009). Etter flere år med utarbeidelse og «field-testing» ble standarden endelig publisert i juli 2009. IASB beskriver standarden slik (IASB, 2010b):

The International Financial Reporting Standard (IFRS) for Small and Medium-sized Entities (SMEs) is a set of high quality financial reporting principles that is tailored for the capabilities of smaller businesses and for the needs of those who use small company financial statements.

2.4.2 Anvendelsesområde

I Basis for Conclusions skriver IASB (2009b, BC71): «The IFRS for SMEs is designed for entities, regardless of size, that are required, or elect, to publish general purpose financial statements for external users.» Gjennom denne definisjonen legger IASB grunnlaget for at standardens målgruppe strekker seg fra store, komplekse foretak til enkle, små foretak, også mikroforetak. Dette finner vi igjen i IASBs definisjon av SMEs som ikke inneholder noen kvantitative begrensninger når det kommer til størrelse eller omsetning. Et foretak kvalifiseres som SME dersom foretaket ikke betegnes å ha «public accountability». Det fremgår direkte av definisjonen at IFRS for SMEs ikke kan anvendes av børsnoterte foretak eller foretak med finansiell virksomhet, da disse anses å ha «public accountability», uavhengig av foretakets størrelse. Standardens anvendelsesområde strekker seg dermed fra det som omtales som mikro- og små foretak til øvrige/mellomstore foretak (Asklund, 2004; Dykorn, Berner og Aastveit, 2009; Kvifte, 2009). IASB påpeker at standardens målsetning gjør at den appellerer til et stort omfang av foretak uavhengig av størrelse og økonomiske resultater, og at det er opp til hvert enkelt lands myndigheter å avgrense anvendelsesområdet i forhold til nasjonale definisjoner og reguleringer. På samme måte kan nasjonale myndigheter fastsette at enkelte foretak av økonomisk betydelighet kan defineres å ha «public accountability» og er således ikke egnet til å bruke IFRS for SMEs (IASB, 2009b, BC69–70).

Totalt sett anslår IASB at opp mot 95 % av verdens foretak vil være dekket av SME-definisjonen og således være egnet for bruk av den forenklete standarden (IASB, 2010b; Kamnikar, Kamnikar og Burrows, 2012). Dette er i overensstemmelse med beregningene presentert i oppgavens kapittel 2.3.1.

Navnet på standarden kan være noe misvisende i forhold til målgruppen, dette ser vi blant annet eksempler på i Norge (Moen, 2011). Det virker som det er entydig enighet blant

fagfolk om at en eventuell implementering av IFRS for SMEs ikke skal være siktet på de foretak som er definert som «små» etter RL § 1-6 (Ellinggard, 2007; Baksaas, 2010; NRS, 2010b). Allikevel er «små» foretak inkludert i navnet på standarden. Dette har vært mye diskutert, også av IASB selv. Andre alternativer som «non-publicly accountable entities» (NPAAE) og «private entities» ble foreslått og tidvis brukt. IASB konkluderte allikevel med at begrepet «small and medium-sized entities» var det mest kjente og velbrukte begrepet som derfor egnet seg best (IASB, 2009b, BC78–79). IASB poengterer også at standarden er utarbeidet slik at også de minste foretakene, såkalte «mikroforetak», kan ta den i bruk da standarden er designet til å gi finansiell informasjon og vil være nyttig for brukere av regnskapsrapporter fra de minste til de største foretakene.

2.4.3 Rammeverket

IFRS for SMEs bygger på det samme rammeverket som full IFRS, *Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements* (det konseptuelle rammeverket/*Rammeverket* i fortsettelsen). Dette rammeverket ble utgitt av daværende IASC i 1989, men er i utgangspunktet kun en komprimert versjon av den amerikanske standardsetteren FASBs sitt rammeverk som ble utarbeidet i en periode fra 1973 til 1984 (Kvifte, 2006; Kvifte og Johnsen, 2008). Dette rammeverket er nå under revidering som en del av samarbeidsprosjektet mellom IASB og FASB og har fått navnet *Conceptual Framework for Financial Reporting*. Endelig utgave er foreløpig ikke tilgjengelig, slik at en må basere seg på det som foreløpig er utgitt, samt høringsutkast.²² IFRS for SMEs ble utgitt i 2009 og er således utarbeidet fra det opprinnelige *Rammeverket*, derfor har jeg valgt å basere meg på dette i fortsettelsen.²³

Rammeverket er ment å fastsette de forutsetninger som ligger til grunn for utarbeidelse og presentasjon av regnskapet. Det fungerer i så måte som en rettesnor for standardsettere, regnskapsprodusenter, regnskapsbrukere, revisorer og andre interesserte (Kvifte, 2006; IASB, 2010a). Kvifte og Johnsen (2008) definerer *Rammeverket* som «(...) en normativ regnskapsteori som avgrensner mulighetsområdet for akseptable løsninger på praktiske regnskapsspørsmål.» I begrepet normativt ligger en forståelse av at *Rammeverket*

²² Mye av innholdet fra den gamle standarden er beholdt, men strukturen og presentasjonen er endret.

²³ IFRS for SMEs inneholder således samme form som det opprinnelige rammeverket, mens senere utgitt materiale, som for eksempel «training modules» baserer seg i større grad på den reviderte versjonen. Videre må en anta at endringer i det konseptuelle rammeverket vil medføre endringer i IFRS for SMEs når standarden er oppe til evaluering hvert 3. år.

skaper retningslinjer på bakgrunn av uttalte målsetninger og kvalitetskrav. *Rammeverket* har en hierarkisk struktur hvor regnskapets målsetning er plassert på overordnet nivå, med kvalitetskrav, definisjoner, regnskapsføring og måling som underordnede nivåer i synkende rekkefølge.

2.4.3.1 Målsetning

Utgangspunktet for *Rammeverket* er den overordnede målsetningen, nemlig å formidle beslutningsnyttig informasjon om foretakets finansielle stilling og prestasjon til et vidt spekter av brukere. IASBs fokus på brukernes informasjonsbehov har hele veien stått sentralt både i det gamle og det nye rammeverket. For disse vil den primære målsetningen med regnskapet være å fremskaffe beslutningsnyttig informasjon for både investerings- og kontrollformål. Målsetningen om beslutningsnyttig informasjon krever dermed en eksplisitt definisjon av brukergruppen (Kvifte, 2006; Kvifte og Johnsen, 2008). Brukerne er nåværende og potensielle investorer, ansatte, långivere, leverandører og andre kreditorer, myndigheter og medlemmer av offentligheten (IASB, 1989, par 9). Allikevel er det egenkapitalinvestorer som blir trukket frem som den primære brukergruppen, da deres informasjonsbehov vil dekke de fleste andre gruppers generelle behov (par 10).²⁴ I så måte er regnskapsbrukernes informasjonsbehov med på å avgrense målsetninger og krav til årsregnskapet (Brandsås, Haakanes, Hove og Sæther, 2003).

Brukergruppen er fortsatt overordnet i IFRS for SMEs, men sammenlignet med full IFRS er brukergruppen definert noe annerledes. Hovedgruppen av regnskapsbrukere av SMEs' regnskap er definert i Basis for Conclusion par 80 (IASB, 2009b). Disse blir listet opp som:

- banker som låner til SMEs,
- leverandører som selger til SMEs og bruker SMEs' regnskap for å foreta kreditt- og prisvurderinger,
- kredittvurderingsbyråer og andre som bruker SMEs' regnskap til å vurdere SMEs,

²⁴ I *Conceptual Framework for Financial Reporting* defineres den primære brukergruppen som nåværende og potensielle investorer, långivere og andre kreditorer som ikke kan kreve å få utlevert særskilt informasjon og som i så måte må basere seg på de offentlige regnskapsrapportene (IASB, 2010a, OB2, OB5). Dermed får en ikke samme omfattende begrensning til egenkapitalinvestorer som primærbrukere, selv om opplistingen av de generelle brukerne ikke er tatt med. Det poengteres at ledelsen har tilgang på informasjon og er sånn sett ikke avhengig av den offentlige informasjonen, mens myndigheter og andre vil finne informasjonen nyttig, men standarden er ikke utviklet med fokus på deres særskilte behov (OB9–OB10).

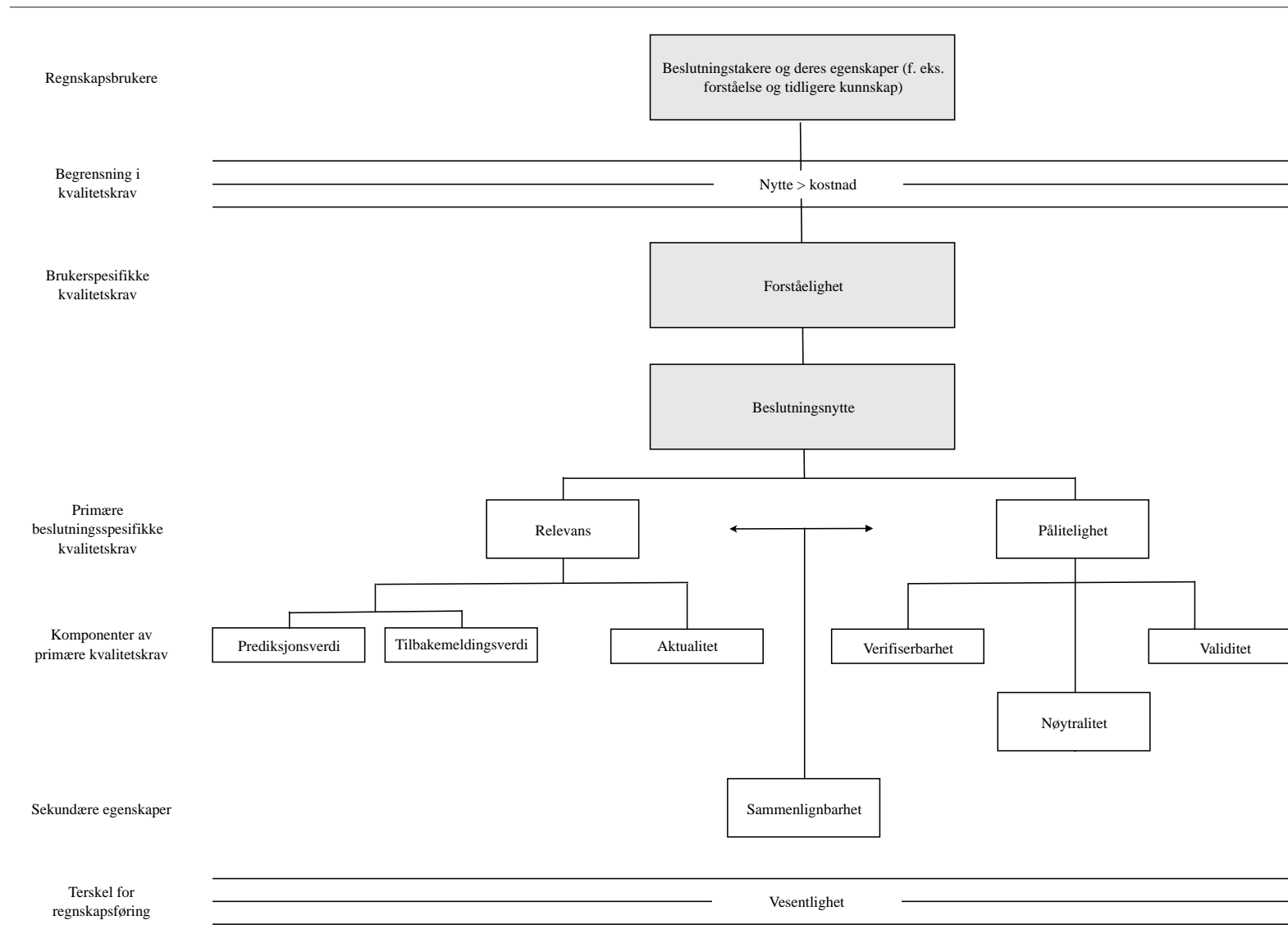
- kunder av SMEs som bruker SMEs' regnskap til å vurdere å inngå forretningsavtaler,
- utenforstående aksjonærer som ikke er ledere i foretaket.

IASB vektlegger at disse brukerne vil ha mindre interesse av den informasjonen som blir presentert i regnskap utarbeidet etter full IFRS. SME-brukerne antas å ha større interesse av kortsiktige kontantstrømmer, likviditet, styrken på balansen og rentedekningsgrad, og i historiske trender i profitt, tap eller rentedekningsgrad (IASB, 2009b, BC45). Skillet mellom disse brukerne og egenkapitalinvestorer er at egenkapitalinvestorene har behov for regnskapsinformasjon som vil gi dem grunnlag for å skape analyser om *fremtidige* kontantstrømmer, profitt og tap og foretakets overordnede verdi, mens brukerne av SMEs' regnskap baserer seg i større grad på informasjon som uttrykker foretakets betalingsevne og likviditet i dag.

2.4.3.2 Kvalitetskrav

For å ligge til grunn for beslutningsformål kreves det at regnskapsinformasjonen oppfyller bestemte kvalitetskrav. Det vil si egenskaper som skaper trygghet om at den informasjonen som blir presentert danner et korrekt grunnlag for den videre beslutningsprosessen. Dette er krav om forståelighet, relevans, pålitelighet og sammenlignbarhet. FASB deler videre kvalitetskravene inn i primære og sekundære krav (1980, par 14, i Kvifte og Johnsen, 2008). Pålitelighet og relevans anses som primære kvalitetskrav. Disse regnes som beslutningsspesifikke og er dermed nødvendige som grunnlag i brukerens beslutningsprosess. Kravet om sammenlignbarhet er et sekundært kvalitetskrav da det knytter seg til kvaliteten på selve regnskapsinformasjonen ved sammenligning av denne. Forståelighetskravet er et brukerspesifikt krav da det forutsettes at brukeren sitter på grunnleggende kunnskap som gjør vedkommende kapabel til å forstå kompleks regnskapsinformasjon. De fire kvalitetskravene er nødvendige for at informasjonen som er presentert i finansregnskapet skal være nyttig for brukerne.²⁵ Kravene er definert i IASBs rammeverk, par 25–42 og gjengis i det følgende.

²⁵ Kvalitetskravene er noe endret i det reviderte rammeverket. I det nye rammeverket er det gjort en formell inndeling av *grunnleggende kvalitetskrav* og *forsterkende («enhancing») kvalitative egenskaper*, hvor relevans og det som nå kalles validitet («faithful presentation») er angitt som de grunnleggende kvalitetskravene. IASB poengterer at for at regnskapsinformasjonen skal være brukernyttig må begge disse kravene være oppfylt (IASB, 2010a, QC17). Videre har man definert sammenlignbarhet, verifiserbarhet, aktualitet og forståelighet som sekundære krav, altså kvalitetskrav som vil være med på å styrke regnskapsinformasjonens relevans og troverdighet (IASB, 2010a, QC19; Haugnes og Mamelund, 2010).

Figur 2: Kvalitetskrav. *Kilde:* FASB (1980, s. 20) i Kvifte og Johnsen (2008).

Forståelighet

At regnskapsbrukerne evner å forstå informasjonen anses som en grunnleggende forutsetning for å kunne ta den i bruk. Det antas allikevel at brukerne har en rimelig forståelse om næringsvirksomhet, økonomisk aktivitet og regnskap og at de er villige til å sette seg inn i regnskapsinformasjonen. Men det poengteres at man ikke kan unnlate å rapportere vesentlig informasjon om komplekse saker med den antagelse at informasjonen vil bli for komplisert å forstå for enkelte brukere (IASB, 1989, par 25).

Relevans

Regnskapsinformasjon er kun relevant for en aktuell beslutning dersom den påvirker beslutningstakerens vurdering og bestemmelse. Det er altså den enkelte beslutningsprosess som avgjør hvorvidt informasjonen er relevant eller ikke. Med bruk av relevant informasjon kan regnskapsbrukeren utarbeide forventninger om utfallet av tidligere og fremtidige hendelser (IASB, 1989, par 26; Kvifte og Johnsen, 2008; Brandsås et al., 2003). Kvalitetskravet er videre begrenset av forutsetningen om at informasjonen er tidsriktig og vesentlig. Ifølge IASB er det kun vesentlig informasjon som er relevant for brukeren (Kvifte, 2006).

Pålitelighet

Pålitelighet er et krav om korrekt måling. Informasjon er pålitelig og kan dermed legges til grunn for en beslutning, gitt at den er valid (måler det den er ment å måle) og verifiserbar og nøytral (at målemetoden er brukt på riktig måte) (IASB, 1989; Kvifte, 2006; Kvifte og Johnsen, 2008). Kravet om pålitelighet skaper en forutsetning om troverdig presentasjon («faithful presentation») som innebærer at formaliteter overstyres av realiteter (substans-over-form-kriteriet). Samtidig er det gjengitt et krav om forsiktighet («prudence») i situasjoner der det er knyttet usikkerhet til måling av den underliggende transaksjonen eller hendelsen. Ved å vise forsiktighet ved rapportering av usikre størrelser, sikrer man seg mot overrapportering av resultater og egenkapital (IASB, 1989 par 33–37; Brandsås et al., 2003; Kvifte, 2006).

Sammenlignbarhet

Regnskapsbrukere er avhengige av å sammenligne finansiell informasjon over tid for å kunne evaluere den reelle finansielle prestasjonen til foretaket, samt å identifisere trender. Videre er sammenlignbarhetskravet en forutsetning for å kunne sammenligne informasjon mellom ulike foretak på tvers av bransjer og landegrensler. Kravet om sammenlignbarhet

knytter seg dermed til kvaliteten på den presenterte informasjonen (IASB, 1989, par 39–40; Brandsås et al., 2003

Begrensninger

Kvalitetskravene er videre begrenset av en kostnad/nytte-avveining. Dette er først og fremst en vurderingsprosess som innebærer at fordelene med å gjengi informasjon må overstige kostnaden ved å fremskaffe denne (IASB, 1989, par 44). Nytteverdien hos brukeren må avveies mot kostnaden for regnskapsprodusenten. Dette kommer spesielt til syne gjennom pålitelighet- og relevanskriteriene som først og fremst dreier seg om å fremstille korrekt regnskapsinformasjon som også er anvendelig for brukeren. Etter *Rammeverket* er det altså akseptert å unnlate å presentere relevant informasjon dersom kostnaden av å fremstille denne blir for stor (Kvifte, 2006).

2.4.3.3 Definisjoner

Hovedfokuset i det konseptuelle rammeverket er på balansen og rammeverket omtales som et balanseorientert rammeverk. Dette fokuset kommer frem gjennom å klassifisere elementene i regnskapet i klasser etter økonomiske kjennetegn. Gjeld, eiendeler og egenkapital er direkte knyttet til måling av resultat i balansen. I resultatregnskapet er det inntekter og utgifter (IASB, 1989, par 47). Balansepostene er det overstyrende kriteriet for regnskapsføringen og er direkte knyttet til resultatmålingen. Dette betyr at fastsettelsen av størrelsene på resultatpostene og da spesielt inntjeningen, er bestemt av en vurdering av balansepostene (Dichev, 2008). Par 49 i *Rammeverket* definerer disse elementene (IASB, 1989):

- **Eiendeler:** Ressurser kontrollert av foretaket som et resultat av en tidligere transaksjon eller hendelse og som er ventet å gi fremtidige økonomiske fordeler til foretaket.
- **Gjeld:** Forventede økonomiske forpliktelser som følge av tidligere transaksjoner og hendelser og som er ventet å gi fremtidige økonomiske fordeler til foretaket.
- **Egenkapital:** Forskjellen mellom eiendeler og gjeld.

Balanseorienteringen innebærer således at riktig fastsettelse av eiendeler og gjeld bestemmer resultatet, hvor resultatet for en gitt periode dermed blir endringen i netto eiendeler i denne perioden (Dichev, 2008). Sånn sett er eiendeler og gjeld definert positivt, mens inntekter,

kostnader og egenkapital defineres residualt. Denne måten å fastsette regnskapspostene på representerer et overstyrende kriterium og gjenspeiler således balanseorienteringen (Kvifte, 2006).

2.4.3.4 Regnskapsføring

En post kan ikke regnskapsføres dersom den ikke tilfredsstillers definisjonen til enten eiendel eller gjeld. En transaksjon må i så tilfelle gi opphav til enten en eiendels- eller gjeldspost og motstykket blir dermed inntekt eller utgift. Sånn sett vil for eksempel en inntekt først bli regnskapsført i resultatregnskapet når en økning i en eiendelspost eller reduksjon i en gjeldspost er oppstått og kan måles pålitelig (IASB, 1989, par 92). Regnskapsføring er dermed prosessen av å ta et element inn i balansen eller resultatregnskapet som oppfyller balansedefinisjonene og som samtidig tilfredsstillers de videre kriteriene for regnskapsføring. Disse blir gitt i par 83 i *Rammeverket*:

- Sannsynlig at det knytter seg økonomiske fordeler eller oppofrelser til posten.
- Verdien må kunne måles pålitelig.

Sannsynlighetskriteriet er ikke videre definert i *Rammeverket*, men det må antas at siden en eiendel eller gjeld er ressurser som *forventes* å enten gi økonomiske fordeler og/eller oppofrelser, så argumenteres det for at sannsynlighetskriteriet må være overflødig (Kvifte, 2006, s. 54). Det ligger i språket at dersom noe forventes, er det sannsynlig for at det kommer til å skje.

2.4.3.5 Måling

Måling relaterer seg til å fastsette de økonomiske beløpene for de poster som skal føres i balansen og regnskapet. Når det kommer til måling av disse postene er det verdt å dele disse inn i to kategorier: det som gjelder måling på transaksjonstidspunktet og det som gjelder etterfølgende måling (Kvifte, 2006; Kvifte og Johnsen 2008). Det er stor enighet om at ved en transaksjon skal målingen skje til verdien av vederlaget på transaksjonstidspunktet. Denne verdien er observerbar og nøytral og dermed enkel å fastsette. Det er ulike oppfatninger av hvilke verdier som skal benyttes i den etterfølgende målingen og det opereres med ulik praksis innenfor de forskjellige rammeverkene. Historisk kost modellen baserer seg på historisk kost og gjør eventuelle justeringer i ettertid i form av nedskrivninger/avskrivninger. Etterfølgende måling vil aldri være høyere enn historisk kost.

Det er en generell oppfattelse at IFRS krever virkelig verdivurdering av samtlige eiendeler og gjeld, men dette er ikke korrekt (Cairns, 2006). IFRS inneholder forskjellige målingsmodeller listet opp i *Rammeverket*, par 100 (IASB, 1989): Historisk kost, gjenanskaffelseskost, realisasjonsverdi og nåverdi. Markedsverdi eller det som defineres som «fair value» (oversatt til virkelig verdi²⁶ i Myrbakken og Haakanes (2011)) er ikke nevnt i *Rammeverket* og vi må til de ulike standardene for bruk og definisjon av målemodellen.

IASB benyttet begrepet virkelig verdi for første gang i IAS 16 *Regnskapsføring av eiendom, anlegg og utstyr* fra 1982 og definisjonen har variert med utvikling av standardene og i henhold til hvilken standard målemodellen er blitt benyttet i (Cairns, 2006). I dag defineres virkelig verdi som «det beløp en eiendel kan omsettes for eller en forpliktelse gjøres opp med i en transaksjon på armlengdes avstand mellom velinformerte, frivillige parter»²⁷ (Myrbakken og Haakanes, 2011). Den historiske kost modellen er fremdeles sentral under IFRS, men vi har sett en økt bruk av virkelig verdimåling de siste årene. Bruk av virkelig verdi reguleres i de ulike standardene og er for eksempel tatt inn i IAS 39 *Finansielle instrumenter*, IAS 40 *Investeringseiendom* og IAS 41 *Biologiske eiendeler*.

Kvifte (2006, s. 57) argumenterer for at økt bruk av virkelig verdi er et resultat av en holdning om at virkelig verdimåling anses å gi mer beslutningsnyttig informasjon.²⁸ Problemet med denne innstillingen er at mangel på velfungerende, effektive markeder svekker tilgangen på pålitelig informasjon og dermed skaper usikkerhet ved verdimålingen. Sånn sett byttes verifiserbar informasjon mot tilsynelatende mer valid informasjon. Men krav om bruk av virkelig verdi under IFRS er heller ikke absolutt. Virkelig verdi skal kun benyttes dersom denne kan måles pålitelig. IASB anser markedspriser i aktive markeder som virkelig verdi.²⁹ Dersom markedsprisen ikke foreligger vil en kunne basere seg på markedsinformasjon for å estimere verdien. Dette reflekterer det faktum at rasjonelle, velinformerte og villige parter vil ta hensyn til markedsinformasjonen ved kjøp/salg av slike

²⁶ Jeg benytter virkelig verdi i fortsettelsen da dette virker å være det norske begrepet benyttet for å forklare «fair value».

²⁷ I IFRS 2 som omhandler aksjebasert betaling, defineres virkelig verdi som «Det beløp en eiendel kan omsettes for, en forpliktelse innfris til eller **et tildelt egenkapitalinstrument** omsettes for i en transaksjon på armlengdes avstand mellom velinformerte, frivillige parter.»

²⁸ Jf. drøftelse i oppgavens kapittel 2.2.1.3.

²⁹ Det kan derfor argumenteres for at markedspris er en mer korrekt oversettelse av fair value. Men definisjon av begrepet har vært forskjellig avhengig av hvilken standard begrepet har blitt benyttet i.

eiendeler og egenkapitalinstrumenter, eller ved oppgjør av slike forpliktelser (Cairns, 2006). Dersom markedsinformasjon heller ikke er tilgjengelig er det vanskelig å estimere virkelig verdi. IFRS forbyr bruk av virkelig verdi når denne ikke kan bestemmes pålitelig. Hvor denne terskelen for estimering ligger virker å variere mellom bestemmelsene i de ulike standardene. IAS 41 synes å ha strengere krav om virkelig verdimåling enn for eksempel IAS 40.

Selv om IFRS ikke stiller krav om gjennomgående bruk av virkelig verdi, kan en slå fast at IFRS inneholder langt flere innslag av virkelig verdimåling i de etterfølgende periodene etter transaksjonstidspunktet enn hva vi finner under GRS (Bernhoft, 2008). En konsekvens ved bruk av virkelig verdi er blant annet høyere krav til kompetanse og ressurser hos regnskapsprodusenten for pålitelig estimering dersom markedspriser ikke er lett tilgjengelig. Når regnskapsloven åpner for bruk av virkelig verdi for markedsbaserte finansielle omløpsmidler og bruk av dagskurs ved måling av pengeposter i utenlandsk valuta er dette fordi disse anses som svært likvide eiendeler som omsettes i velfungerende markeder hvor noterte markedspriser er lett tilgjengelige. Disse størrelsene har derfor høy grad av pålitelighet (Bernhoft, 2008). Dersom man må estimere verdier vil dette svekke påliteligheten og det setter derfor større krav til regnskapsprodusenten.

2.4.4 Forenklinger i IFRS for SMEs

I IFRS for SMEs har IASB søkt å skape forenklinger fra det opprinnelige *Rammeverket* og standardene for å lette rapporteringsbyrden til regnskapsprodusentene hos små foretak, samtidig som regnskapet skal presentere informasjon tilpasset behovene til SMEs' brukergruppe. IFRS for SMEs baserer seg på *Rammeverket*, som presentert over, men inneholder visse avvik og forenklinger tilpasset SMEs. Balanseorienteringen er fortsatt sentral, med kvalitetskrav som styrende for regnskapsinformasjonen. Hovedfokuset er fortsatt på regnskapsbrukeren, men standarden er nå tilpasset en annen type brukergruppe med andre informasjonsbehov.

IFRS for SMEs har ikke et eget eksplisitt rammeverk slik vi finner i full IFRS. SME-standardene har målsetning, kvalitetskrav, definisjoner, krav til regnskapsføring og måling listet opp i kapittel 2 *Definisjoner og grunnleggende prinsipper*. Disse tar utgangspunkt i de samme kvalitetskravene som det opprinnelige *Rammeverket* fra 1989, og inneholder krav om:

- Forståelighet
- Vesentlighet
- Substans-over-form
- Fullstendighet
- Aktualitet
- Relevans
- Pålitelighet
- Forsiktighet
- Sammenlignbarhet

Det er verdt å merke seg at sammenlignet med det originale *Rammeverket* som disse kvalitetskravene er hentet fra, er det ikke her gjort spesifikt skille mellom de overordnede kravene (forståelighet, pålitelighet, relevans og sammenlignbarhet) og de underordnede kvalitetskrav og begrensninger, noe som kan forstås dithen at samtlige krav er like viktige. Videre er kvalitetskravene og de andre grunnleggende prinsipper og forutsetninger tatt inn i IFRS for SMEs som en standard. Under full IFRS er disse presentert i *Rammeverket* og er dermed separert fra gjeldende standarder. Dersom det er inkonsistens mellom en standard og en bestemmelse i kapittel 2 er det noe usikkert hvordan dette skal behandles under IFRS for SMEs. Under full IFRS er ikke problemet like omfattende da rammeverket kun legger grunnlaget for standardene og vil derfor ikke overstyre disse (Kvifte, 2009):

This Conceptual Framework is not an IFRS and hence does not define standards for any particular measurement or disclosure issue. Nothing in this Conceptual Framework overrides any specific IFRS (IASB, 1989, par 2).

Kapittel 2 i IFRS for SMEs er ventet å bli endret ved første evaluering med bakgrunn i det reviderte konseptuelle rammeverket.

2.4.4.1 Standardens innhold og omfang

Paul Pacter (2010a), styremedlem i IASB og leder for SME Implementation Group (SMEIG), omtaler IFRS for SMEs som «good financial reporting made simple.» Utsagnet representerer hvordan IASB har tatt utgangspunkt i full IFRS og deretter gjort forenklinger slik at standarden nå kun inneholder de begreper og temaer som er nødvendige for SMEs og deres behov. Pacter uttalte tidlig i prosessen at «enhver modifikasjon av konsept eller prinsipper i IFRSene må være basert på identifiserte behov hos bruker av SME-finansiell rapportering eller kostnad-nytteanalyser» (Asklund, 2004). IFRS for SMEs inneholder sådan fem typer forenklinger i forhold til den fullverdige IFRS (IASB, 2009c):

- enkelte emner som ikke anses som relevante for typiske SMEs er fjernet,
- alternative regnskapsvalg i full IFRS er fjernet, og kun det enkleste alternativet er gjort tilgjengelig for SMEs,
- prinsipper og regler for regnskapsføring og måling er forenklet i forhold til full IFRS,
- færre notekrav,
- enkel inndeling etter tema.

Temaer som er fjernet fra standarden er blant annet resultat per aksje, delårsrapportering, segmentrapportering og regnskapsføring og opplysninger for eiendeler holdt for salg. Videre er det alternativer i full IFRS som ikke er tillatt etter IFRS for SMEs, for eksempel oppskrivingsmodellen for varige driftsmidler, valg av kostmodellen for investeringseiendom, ulike alternativer for statlige tilskudd og forholdsmessig konsolidering (bruttometoden) for investeringer i felleskontrollerte virksomheter. Enkelte prinsipper for regnskapsføring er forenklet, dette gjelder blant annet finansielle instrumenter, goodwill, eiendeler holdt for salg, lånekostnader, FoU, og offentlige tilskudd (IASB, 2009b; 2009c).

Alle utelatelser og forenklinger har ført til at IFRS for SMEs er en 230 sider lang standard (i motsetning til full IFRS på rundt 3000 sider), hvor inndelingen er gjort etter tema slik at det skal være lettere å finne frem. Gitt de utelatelser og forenklinger som er formulert i IFRS for SMEs er det ikke tillatt å bruke full IFRS med unntak av på ett område, IAS 39 *Finansielle instrumenter* som alternativ for kapittel 11 *Vanlige finansielle instrumenter* og kapittel 12 *Andre finansielle instrumenter*. IASB har forsøkt å gjøre IFRS for SMEs til en selvstendig standard («stand-alone») slik at det ikke er tillat å bruke andre alternativer enn de som er gitt i standarden.

2.4.5 Selvstendig standard («stand-alone»)

Som det kommer frem av opplistingen over, anser IASB det som forenkling å fjerne valgalternativer, temaer og prinsipper. Ved å ikke tillate bruk av alternativer i full IFRS fremstår standarden som selvstendig, og IASB presiserer at det ikke er nødvendig med kunnskap om full IFRS for å ta i bruk IFRS for SMEs (IASB, 2009b, BC81). I det opprinnelige høringsutkastet inneholdt IFRS for SMEs kun de enkleste regnskapsalternativene, men hadde kryssreferanser til full IFRS for andre alternativer samt behandling av problemstillinger som ikke ble dekket i SME-standard. Flere

høringsinstanser påpekte at for at IFRS for SMEs skulle være en selvstendig standard måtte den også fritas fra enhver referanse til full IFRS:

A stand-alone document would be more understandable and easier to use. It would also be perceived as a more user-friendly document and hence improve acceptance by jurisdictions considering adoption and by entities within the scope. Cross-references require SMEs to be familiar with both the IFRS for SMEs and full IFRSs—a requirement some viewed as even more burdensome than for an entity following full IFRSs (IASB 2009b, BC82a).

Mange har trukket frem selvstendighet som en viktig faktor for at SMEs skal kunne ta i bruk standarden (Kvifte, 2009). Standarden har fått sitt eget kapittel om grunnleggende prinsipper og forutsetninger (kapittel 2), samt et eget veiledningshierarki (i kapittel 10). Dette innebærer samtidig at standarden ikke lenger henviser til full IFRS for nærmere redegjørelse om hvordan ulike problemstillinger løses, noe som har resultert i at IFRS for SMEs ofte inneholder samme prinsipp som full IFRS, men mangler den tilhørende forklaringen for anvendelse av prinsippet (Kvifte, 2009; Moen, 2011; Sæther et al., 2010a). Kvifte (2009) argumenterer at «det er (...) vanskelig å tenke seg at brukere av IFRS [for] SMEs vil ha mindre behov for utdypende veiledning av prinsippene enn brukerne av full IFRS har.» Mye av kritikken mot IFRS for SMEs har dermed gått ut på at den fremstår som en komprimert utgave av full IFRS (Moen, 2011) med manglende veiledning og ikke som en selvstendig standard tilpasset SMEs' behov for forklaring av prinsippanvendelser.

2.4.5.1 Veiledningshierarkiet

For å fremstå som en selvstendig standard må IFRS for SMEs inneholde et eget veiledningshierarki for problemstillinger som ikke er løst i standarden. Dette presenteres i standardens kapittel 10 *Regnskapsprinsipper, estimater og feil*. Ved mangel på veiledning for regnskapsføring for en spesifikk transaksjon eller hendelse settes det krav til den regnskapspliktiges egen dømmekraft i å anvende regnskapsprinsipp som resulterer i relevant og pålitelig regnskapsinformasjon. Dette gjøres ved å se hen til krav og veiledning i standarden som inneholder lignende eller tilknyttede forhold og til definisjoner, regnskapsføringskriterier og måleprinsipper for eiendeler, forpliktelser, inntekter og kostnader og de grunnleggende prinsippene i standardens kapittel 2 (IFRS for SMEs 10.4–10.5) (se figur 3).

Kapittel 10 er basert på IAS 8 *Regnskapsprinsipper, endringer i regnskapsmessige estimater og feil*. Veiledningshierarkiet til full IFRS er gitt i IAS 8.7–12, men med bestemmelsen om dekkende fremstilling i IAS 1.15³⁰ som overordnet krav. Standarder og fortolkninger kan overstyres dersom anvendelse av disse ikke medfører at regnskapet gir en slik dekkende fremstilling, men dette er kun i ekstremt sjeldne tilfeller (Kvifte og Johnsen, 2008). En sammenligning av veiledningshierarkiet under full IFRS og IFRS for SMEs er presentert i figur 3.

Ordlyden i IFRS for SMEs 10.2 til 10.5 tilsvarer de samme bestemmelsene som i IAS 8.7–11. «Dekkende fremstilling» er ikke særlig godt forklart i verken i full IFRS eller IFRS for SMEs, og begrepet blir videre behandlet i oppgavens kapittel 3.1.1. Videre skal regnskapsprodusenten benytte seg av regnskapsstandardene såfremt disse gir regnskapsmessig løsning for de gitte problemstillingene (IFRS for SMEs 10.3 og IAS 8.7–9). I og med at IFRS for SMEs er en kortere utgave av full IFRS vil det være enkelte emner og områder som ikke er dekket i standarden. I så tilfelle er det opp til regnskapsprodusenten å utøve skjønnsmessige vurderinger for å skape regnskapsinformasjon som er pålitelig og relevant (IFRS for SMEs 10.4 og IAS 8.10) ved å ta i bruk standarder og veiledning/fortolkninger som omfatter tilsvarende problemstillinger og kriteriene for regnskapsføring i kapittel 2 (IFRS for SMEs 10.5 a og 10.5 b).

³⁰ Dagens IAS 1 inneholder endringer som var gjeldende fra 1. januar 2011. Jeg har basert meg på denne ved henvisning til full IFRS da det ikke foreligger vesentlige endringer fra tidligere utgave som vil ha betydning for sammenligningen mellom IFRS for SMEs og full IFRS.

Full IFRS	IFRS for SMEs
1. <i>Dekkende fremstilling</i> (IAS 1.15)	1. <i>Dekkende fremstilling</i> (3.2)
2. Standarder og tolkninger (IAS 1.16, IAS 8.7–8.9)	2. Standarder ³¹ (10.3)
3. Relevant og pålitelig beslutningsnyttig informasjon (IAS 8.10)	3. Relevant og pålitelig beslutningsnyttig informasjon (10.4)
a) Standarder og fortolkninger i IFRS som omfatter lignende problemstillinger (IAS 8.11a)	a) Standarder og veiledning i IFRS for SMEs som omfatter lignende problemstillinger (10.5a)
b) Kriterier for regnskapsføring i rammeverket (IAS 8.11b)	b) Kriterier for regnskapsføring i standardens kapittel 2 (10.5b)
c) Andre standardsetters anbefalinger, annen regnskapslitteratur og bransjepraksis (IAS 8.12)	c) Standarder og veiledning i Full IFRS (10.6)

Figur 3: Veiledningshierarki under full IFRS og IFRS for SMEs

I vurderingen kan den regnskapspliktige se hen til krav og veiledning i full IFRS som relaterer seg til tilsvarende problemstillinger (par 10.6). Henvisningen til full IFRS er ment som et frivillig hjelpekriterium ved bruk av kildehierarkiet (Sæther et. al, 2010a) og ble tatt inn i standarden som et alternativ da kryssreferansene i høringsutkastet ble fjernet. Men bestemmelsen i par 10.6 legger grunnlaget for en noe vanskelig problemstilling: Full IFRS er et komplett regelverk med fortolkninger, veiledninger og eksempler. I tvilstilfeller vil det derfor være naturlig å se hen til full IFRS dersom bestemmelsen er mer omfattende behandlet der. På den andre siden går dette imot selvstendighetsprinsippet til IFRS for SMEs som legger til grunn at SMEs ikke skal behøve kunnskap om full IFRS for å ta SME-standardene i bruk. Referansen til full IFRS er kun ment som et frivillig alternativ og det er på ingen måte en plikt. Men det virker noe unødvendig at SMEs (som ofte mangler både ressurser og kompetanse) skal bruke tid og ressurser på å utarbeide en regnskapsløsning som er i overensstemmelse med de overordnede kravene og regnskapsprinsippene når en løsning

³¹ IFRS for SMEs har ingen egenutviklede fortolkninger tilsvarende IFRICer. Enkelte IFRICer fra full IFRS er inkorporert i IFRS for SMEs.

allerede eksisterer i full IFRS. For en standard hvor enkelhetssynet er sentralt er det dermed bemerkelsesverdig at en må ut av standarden for å finne tilfredsstillende veiledning og forklaring.

Grunnet samarbeidsprosjektet mellom IASB og FASB befinner en seg nå i en overgangsfase hvor både rammeverk og standarder blir revidert og oppdatert. IFRS for SMEs er satt til å bli revidert hvert tredje år (IFRS for SMEs P17). Henvisningen i par 10.6 skaper dermed videre spørsmål knyttet til hvilke standarder SMEs er henvist til. IFRS for SMEs inneholder en utledningstabell (IFRS for SMEs s. 229–230, se tabell 2) som gir oversikt over hvilke IASer og IFRSer kapitlene i SME-standardene er basert på slik disse fremstod på tidspunktet for utarbeidelse.³² Når det foreligger en ny og revidert IAS eller IFRS, er IFRS for SMEs da ment å se hen til den nye utgaven eller til den utgaven som standarden i utgangspunktet er utarbeidet fra? Reviderte standarder i full IFRS kan inneholde betydelige forskjeller i regnskapsprinsipper og behandling sammenlignet med hva som er forutsatt for IFRS for SMEs. Men på en annen side vil enhver revidert standard være en oppdatert og bedret standard tilpasset dagens regnskapspraksis og således inneholde en forbedret løsning sett fra IASBs ståsted. IASB utgir i tillegg såkalte «annual improvements» som er et eget hefte med presiseringer og korreksjoner av eksisterende standarder i full IFRS. Det er ikke angitt hvorvidt det forventes at SMEs tar hensyn til disse ved en eventuell bruk av henvisningen i par 10.6.

Denne problemstillingen vil bli behandlet i den videre analysen og drøftelsen.

³² Unntaket er kapittel 9 *Konsernregnskap* og kapittel 19 *Virksomhetssammenslutninger* som er basert på revidert utgave av IAS 27 og IFRS 3 fra 2008.

3 Forskjellsanalyse

I dette kapittelet vil jeg presentere en analyse av IFRS for SMEs' innhold og oppbygning. Analysen er basert på teori og problemstillinger presentert i oppgavens kapittel 1 og 2 og jeg forsøker her å gå i dybden for å skape en forståelse rundt de temaer og utfordringer som tidligere er presentert. Oppgavens to hovedproblemstillinger er:

- Er IFRS for SMEs selvstendig («stand alone»)?
- Er IFRS for SMEs egnet for bruk i Norge?

IFRS for SMEs er utarbeidet med utgangspunkt i konsepter fra det konseptuelle rammeverket og regnskapsprinsipper og obligatoriske veiledninger³³ fra full IFRS (inkludert fortolkningene). I standarden på side 229–230 finner vi en utledningstabell som presenterer hvilke standarder fra full IFRS de ulike kapitlene i IFRS for SMEs er basert på. Fremstillingen er gjengitt i tabell 2. Ut i fra denne tabellen har jeg plukket ut enkelte kapitler som jeg ønsker å se nærmere på og den videre analysen vil dermed gi en presentasjon av kapittel 3 *Presentasjon av Finansregnskap*, kapittel 4 *Oppstilling av Finansiell Stiling*, kapittel 5 *Oppstilling av Resultat og Totalresultat*, kapittel 9 *Konsernregnskap*, kapittel 14 *Investering i Tilknyttede Selskap*, kapittel 15 *Andeler i Felles Kontrollert Virksomhet*, kapittel 16 *Investeringseiendom*, kapittel 19 *Virksomhetsammeslutninger* og kapittel 23 *Driftsinntekter*.³⁴ Enkelte emner vil bli utdypet mer inngående enn andre. Jeg har særskilt valgt ut disse kapitlene da jeg mener en analyse av disse vil sette fokus på sentrale utfordringer og problemstillinger knyttet til implementeringen av IFRS for SMEs. Innenfor hver del vil standardens bestemmelser og tema bli drøftet og analysert. Jeg har valgt å gjøre en sammenligning opp mot full IFRS samt å presentere vesentlige forskjeller mot norsk god regnskapsskikk, herunder konflikter med regnskapsdirektivene. Problemstillingene blir drøftet i henhold til gjeldende regler og eventuelle mulige løsninger blir presentert dersom dette er hensiktsmessig. SMEIG jobber med å utarbeide en treningsmodul for hvert kapittel som skal inneholde veiledning og eksempler. Modulene er foreløpig ikke godkjente av IASB, men er tilgjengelige fra the IFRS organisation's nettside. Henvisning til disse vil bli

³³ «Application guidance» (AG) er oversatt med *veiledning i anvendelse* i Myrbakken og Haakanes (2011) og er en integrert del av standarden.

³⁴ Alle oversettelser av kapitlene er basert på tilhørende standarder oversatt i Myrbakken og Haakanes (2011).

gjort der materialet kan være med å bidra til forståelse og drøfting av prinsippene presentert i IFRS for SMEs.

Deler av analysen vil også basere seg på regnskapsmessige løsninger som fremkommer i et høringsutkast til ny regnskapsstandard i Storbritannia og Irland. ASB ønsker å oppdatere dagens standarder (Financial Reporting Standards, FRSs) og har basert seg på IFRS for SMEs som utgangspunkt i forslaget om en ny standard (ASB, 2012a). Der IFRS for SMEs har skapt konflikt med enten regnskapsdirektivene eller nasjonal lovgivning, har ASB vært nødt til å gjøre diverse endringer i standarden. Enkelte endringer vil bli drøftet i analysen dersom IFRS for SMEs viser seg å være i konflikt med enten regnskapsdirektivene eller norsk lovgivning.

Tabell 2: Utledningstabell

Section in the IFRS for SMEs		Sources
	Preface	<i>Preface to International Reporting Standards</i>
1	<i>Small and Medium-sized Entities</i>	–
2	<i>Concepts and Pervasive Principles</i>	IASB Framework, IAS 1 <i>Presentation of Financial Statements as revised in 2007</i>
3	<i>Financial Statement Presentation</i>	IAS 1
4	<i>Statement of Financial Position</i>	IAS 1
5	<i>Statement of Comprehensive Income and Income Statement</i>	IAS 1
6	<i>Statement of Changes in Equity and Statement of Comprehensive Income and Retained Earnings</i>	IAS 1
7	<i>Statement of Cash Flows</i>	IAS 7 <i>Statement of Cash Flows</i>
8	<i>Notes to the Financial Statements</i>	IAS 1
9	<i>Consolidated and Separate Financial Statements</i>	IAS 27 <i>Consolidated and Separate Financial Statements as amended in 2008</i>
10	<i>Accounting Policies, Estimates and Errors</i>	IAS 8 <i>Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors</i>
11 & 12	<i>Basic Financial Instruments and Other Financial Instruments Issues</i>	IAS 32 <i>Financial Instruments: Presentation</i> IAS 39 <i>Financial Instruments: Recognition and Measurement</i>
13	<i>Inventories</i>	IAS 2 <i>Inventories</i>
14	<i>Investment in Associates</i>	IAS 28 <i>Investment in Associates</i>
15	<i>Investments in Joint Ventures</i>	IAS 31 <i>Investment in Joint Ventures</i>
16	<i>Investment Property</i>	IAS 40 <i>Investment Properties</i>

Kilde: IASB (2009a).

Section in the IFRS for SMEs		Sources
17	<i>Property, Plant and Equipment</i>	IAS 16 <i>Property, Plant and Equipment</i>
18	<i>Intangible Assets other than Goodwill</i>	IAS 38 <i>Intangible Assets</i>
19	<i>Business Combinations and Goodwill</i>	IFRS 3 <i>Business Combinations as revised in 2008</i>
20	<i>Leases</i>	IAS 17 <i>Leases</i>
21	<i>Provisions and Contingencies</i>	IAS 37 <i>Provisions, Contingent Liabilities and Contingent Assets</i>
22	<i>Liabilities and Equity</i>	IAS 1, IAS 32
23	<i>Revenue</i>	IAS 11 <i>Construction Contracts</i> IAS 18 <i>Revenue</i>
24	<i>Government Grants</i>	IAS 20 <i>Accounting for Government Grants and Disclosure of Government Assistance</i>
25	<i>Borrowing Costs</i>	IAS 23 <i>Borrowing Costs</i>
26	<i>Share-based Payment</i>	IFRS 2 <i>Share-based Payments</i>
27	<i>Impairment of Assets</i>	IAS 2, IAS 36 <i>Impairment of Assets</i>
28	<i>Employee Benefits</i>	IAS 19 <i>Employee Benefits</i>
29	<i>Income Tax</i>	IAS 12 <i>Income Tax</i>
30	<i>Foreign Currency Translation</i>	IAS 21 <i>The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates</i>
31	<i>Hyperinflation</i>	IAS 29 <i>Financial Reporting in Hyperinflationary Economics</i>
32	<i>Events after the End of the Reporting Period</i>	IAS 10 <i>Events after the Reporting Period</i>
33	<i>Related Party Disclosures</i>	IAS 24 <i>Related Party Disclosures</i>
34	<i>Specialised Activities</i>	IAS 41 <i>Agriculture</i> , IFRS 6 <i>Exploration for and Evaluation of Mineral Resources</i>
35	<i>Transition to the IFRS for SMEs</i>	IFRS 1 <i>First-time Adoption of International Financial Reporting Standards</i>

3.1 Presentasjon av Finansregnskap

Kapittel 3 er basert på deler av IAS 1 *Presentasjon av finansregnskap*, jf. tabell 2, og inneholder hvilke elementer finansregnskapet skal bestå av og hvilke overordnede hensyn som må inngå i utarbeidelsen. Finansregnskapets bestanddeler vil bli presentert i oppgavens kapittel 3.1.3. Under presenteres krav om dekkende fremstilling og forutsetning for fortsatt drift.

3.1.1 Dekkende fremstilling

IFRS for SMEs 3.2 har som krav at finansregnskapet skal gi en dekkende fremstilling³⁵ («fair presentation») av foretakets finansielle stilling, inntjening og kontantstrømmer. Ifølge standarden krever en dekkende fremstilling en tro gjengivelse av virkningene av transaksjoner, andre hendelser og forhold i samsvar med definisjonene og innregningskriteriene for eiendeler, forpliktelser, inntekter og kostnader som er fastsatt i IFRS for SMEs 2. Bestemmelsen om dekkende fremstilling tilsvarende IAS 1.15 som baserer seg på definisjoner og innregningskriterier presentert i *Rammeverket*. Bestemmelsen er øverst i veiledningshierarkiet under full IFRS og er dermed et overordnet krav som tilsier at standarder og fortolkninger kan og skal overstyres i de situasjoner hvor anvendelse av disse ikke vil medføre en dekkende fremstilling.³⁶ IAS 1.17 gir en noe mer utdypende forklaring på hva som kreves av et foretak for å oppnå en regnskapsføring som resulterer i en dekkende fremstilling enn hva vi finner i IFRS for SMEs. Foretaket må velge å anvende regnskapsprinsipper i samsvar med IAS 8 *Regnskapsprinsipper, endringer i regnskapsmessige estimater og feil*, presentere informasjon, herunder regnskapsprinsipper, på en måte som gir relevant, pålitelig, sammenlignbar og forståelig informasjon (kvalitetskravene),³⁷ samt gi tilleggsopplysninger når dette er nødvendig. I veiledningshierarkiet fremgår det bindende retningslinjer som ledelsen skal ta i betraktning ved fravær av en IFRS som gjelder særskilt for en post. I IFRS for SMEs er referansen til veiledningshierarkiet i par 2.35:

³⁵ I «IFRS på Norsk» (Myrbakken og Haakanes, 2011) er «fair presentation» oversatt med begrepet dekkende fremstilling.

³⁶ Se for øvrig kapittel 2.4.5.1 om veiledningshierarkiet.

³⁷ Kvalitetskravene er oppdatert i revidert rammeverk, se oppgavens kapittel 2.4.3.2.

In the absence of a requirement in this IFRS that applies specifically to a transaction or other event or condition, paragraph 10.4 provides guidance for making a judgement and paragraph 10.5 establishes a hierarchy for an entity to follow in deciding on the appropriate accounting policy in the circumstances.

Både IFRS for SMEs og full IFRS inneholder bestemmelser om at anvendelsen av standarden og tilhørende tolkninger, med påfyll av eventuelle ekstra noteopplysninger³⁸, vil bidra til dekkende fremstilling (IFRS for SMEs 3.2a, IAS 1.15). Det er med andre ord ingen forutsetning at det vil være særlig aktuelt å overstyre tolkninger og standarder. Allikevel finner vi bestemmelser på at i de sjeldne tilfeller der bruk av et krav i IFRS vil være i strid med kapittel 2 (*Rammeverket*) skal dette kravet fravikes (IFRS for SMEs 3.4, IAS 1.19). Videre blir det i standardens par 3.2 b) understreket at et foretak med «public accountability» ikke vil oppnå en dekkende fremstilling av finansregnskapet dersom regnskapet er utarbeidet etter IFRS for SMEs, uavhengig om regnskapet oppnår de øvrige kravene i par 3.2.

3.1.1.1 Videre drøftelse av begrepet

Det er generelt vanskelig å finne noen klar definisjon på begrepet dekkende fremstilling. «Fair presentation» er i hovedsak hentet fra amerikansk regnskapslitteratur. I Europa har man landet på bruken av det britiske begrepet «true and fair view» (TFV), som også er adoptert i direktivene. Selv om begrepene er mye diskutert og forsøkt forklart i litteraturen er det ingen definisjon som er innarbeidet i selve regnskapsreguleringen, verken fra IASBs, ASBs eller FASBs side, ei heller i direktivene. I internasjonal sammenheng kan derfor begrepet «fair presentation» forveksles med TFV. IASB har blant annet brukt de to begrepene som likestilte i *Rammeverket*:

³⁸Kravet om noteopplysninger er spesifikt tatt inn i IFRS for SMEs 3.2 a). I slike situasjoner anses nødvendige noteopplysninger å være informasjon som vil være med på å påvirke brukerens beslutningsprosess, jf. standardens par 2.5 om relevans.

Financial Statements are frequently described as showing a true and fair view of, or as presenting fairly, the financial position, performance and changes in financial position of an entity. Although the Framework does not deal directly with such concepts, the application of the principal qualitative characteristics and of appropriate accounting standards normally results in financial statements that convey what is generally understood as a true and fair view of, or as presenting fairly such information (1989, par 46).

TFV kommer i hovedsak fra Storbritannia som fikk begrepet innarbeidet i 4. direktiv, artikkel 2 i 1974. Britene forstår TFV som et overordnet mål som gjør det nødvendig å overstyre andre bestemmelser i unntakstilfeller (NOU 1995:30, s. 45). I den endelige 1978-versjonen av 4. direktiv ble begrepet tatt inn som et overstyringsprinsipp med tilføyelse av nr. 4 og 5. Her kommer det klart frem at i uvanlige tilfeller hvor en bestemmelse motstrider oppnåelsen av TFV må denne fravikes til fordel for nr. 3. Videre er det krav om å gi ekstra opplysninger i de tilfeller hvor bestemmelsene ikke gir nok informasjon for å oppnå TFV. Tyskland på sin side, anser at ved å følge bestemmelsene i direktivene vil man oppnå TFV, slik at kravet om TFV kun skal gjelde i de tilfeller der direktivene ikke har reguleringer (NOU 1995:30, s. 45). I norsk regnskapslov har bestemmelsen blitt oversatt med «rettvisende bilde» og er tatt inn i RL § 3-2. Rettvisende bilde må anses som et overordnet krav i regnskapsloven da regelens andre ledd vektlegger at bestemmelsene i lovens kapittel 4 til 7 skal fravikes dersom det i *særlige unntakstilfeller* ikke vil medføre et rettvisende bilde.

IASB har i IFRS for SMEs vektlagt at bruk av standarden vil bidra til å oppnå dekkende fremstilling (par 3.2a) og har i tillegg en bestemmelse om fravik dersom bruk av standarden strider imot bestemmelsene i kapittel 2 (par 3.4). Dette kan virke noe motstridende da krav om dekkende fremstilling oppfylles gjennom å regnskapsføre transaksjoner og hendelser i henhold til bestemmelsene i standardens kapittel 2, jf. par 3.2.

3.1.2 Fortsatt drift

I likhet med IAS 1.25 skal SMEs etter par 3.8 og 3.9 utarbeide finansregnskapet under forutsetning om fortsatt drift, som innebærer at man vil fortsette driften i overskuelig fremtid (minst 12 måneder fra slutten av rapporteringsperioden). I *Rammeverket* (IASB, 1989, par 23) forutsettes fortsatt drift dersom foretaket verken har intensjon eller behov for å avvikle eller begrense omfanget av virksomheten. Par 3.8 legger vekt på at det er ledelsen som enten

avgjør om den ønsker å avvikle virksomheten, eller at den ikke har noe annet alternativ. Like fullt kan fortsatt drift forstås som under ledelsens kontroll (Johnsen og Kvaal, 1999).

Det kan i utgangspunktet være liten usikkerhet knyttet til forutsetningen om fortsatt drift. SMEIG påpeker at dette vil være i tilfeller hvor i) det er overveiende sannsynlighet for at foretaket vil kunne fortsette drift, og ii) når det er så godt som sikkert at en enhet ikke kan fortsette driften (SMEIG, 2009, TM3 s. 7). Hva som defineres som «overveiende sannsynlig» er ikke oppgitt. Begrepet kan i utgangspunktet forstås som «mer sannsynlig enn ikke», men det vil være vanskelig å avgjøre om man da skal vektlegge 60 % som overveidende sannsynlighet eller 90 %. I henhold til par 3.8 vil avvik fra fortsatt drift-forutsetningen avhenge av om ledelsen enten har til hensikt å avvikle foretaket eller å innstille driften, eller om man ikke har noe annet realistisk alternativ. Sånn sett kan fortsatt drift-grunnlaget være aktuelt selv om foretaket har finansielle problemer (SMEIG, 2009, TM3 s.7) da man også mangler et konkret sannsynlighetsbegrep i forhold til avvikling (Kvifte, 2011a). SMEIG presiserer i treningsmaterialet til IFRS for SMEs at bruk av skjønn vil være nødvendig for å vurdere om et foretak har andre realistiske alternativ enn å likvidere eller å stanse virksomheten (SMEIG, 2009, TM3 s. 7).

Ledelsen er pliktet til å ta hensyn til all tilgjengelig informasjon om den nærstående fremtiden i avgjørelsen om fortsatt drift. Nærstående fremtid omtales som minst tolv måneder, men er ikke begrenset til dette. Tidshorisonten som foretaket benytter vil gi utslag i sannsynligheten da lenger tidshorisont øker usikkerheten knyttet til fremtidig drift. I denne sammenheng vil det være nærstående å for eksempel vurdere levetiden på foretakets anleggsmidler som et estimat på fremtidig drift. Dersom et foretak kan sannsynliggjøre at dets anleggsmidler vil generere inntekt i overskuelig fremtid, vil dette ligge til grunn for en forutsetning om fortsatt drift. SMEIG gir eksempler på at foretak som er veletablerte, svært lønnsomme, betalingsdyktige og ikke gjenstand for virksomhetsrelatert eller finansiell risiko vil være foretak med forutsetning om fortsatt drift (SMEIG, 2009, TM3, s. 7). Dersom finansregnskapet er utarbeidet uten forutsetningen om fortsatt drift skal det opplyses om i noter om grunnlaget som finansregnskapet er utarbeidet etter og hvorfor foretaket ikke anses å være i fortsatt drift. Dersom det er usikkerhet knyttet til fortsatt drift vil det være behørig å foreta en verdivurdering av foretakets eiendeler samt å gjøre nødvendige avsetninger for kontrakter og avtaler som kan bli tapsbetingende. Dersom et foretak ikke lenger kan anses å ha fortsatt drift må samtlige eiendeler vurderes til virkelig verdi fratrukket salgsutgifter, da eiendelene ikke lenger har bruksverdi.

3.1.3 Finansregnskapets bestanddeler

IFRS for SMEs 3–8 omhandler regnskapsmessige bestemmelser om finansregnskapets innhold og bestanddeler. Et fullstendig finansregnskap er gitt i par 3.17:

- en oppstilling av finansiell stilling (balansen) (kapittel 4)
- enten
 - i. en oppstilling av totalresultat for perioden (comprehensive income)
 - ii. et separat resultatregnskap og en separat oppstilling av totalresultatet for perioden. I så tilfelle vil oppstillingen for totalresultatet begynne med resultatet fra resultatregnskapet og så vil det følge en oppstilling av andre inntekter og kostnader (other comprehensive income) (kapittel 5)
- et separat resultatregnskap og en separat oppstilling av totalresultatet for perioden. I så tilfelle vil oppstillingen for totalresultatet begynne med resultatet fra resultatregnskapet og så vil det følge en oppstilling av andre inntekter og kostnader (other comprehensive income) (kapittel 5)
- en oppstilling av endringer i egenkapitalen for perioden (kapittel 6)
- en oppstilling av kontantstrømmer for perioden (kapittel 7)
- noter, som består av en oversikt over viktige regnskapsprinsipper og andre forklarende noter (kapittel 8).

Under GRS finner vi tilsvarende bestemmelser i RL kapittel 6 som inneholder krav til innhold i resultat- og balanseoppstillingen og videre krav om kontantstrømoppstilling, mens opplysningsplikten for noteopplysninger er gitt i kapittel 7.

3.1.3.1 Oppstilling av finansiell stilling

Oppstilling av finansiell stilling («statement of financial position») er balanseoppstillingen. IFRS for SMEs 4.2 angir struktur og innhold gjennom å spesifisere et minimum av regnskapsposter uten at det er satt noe krav til rekkefølgen av slike poster. Par 4.3 angir at foretaket skal presentere tilleggsposter, overskrifter og delsummer når slik presentasjon er relevant for å skape forståelse av foretakets finansielle posisjon. Foretaket skal i utgangspunktet dele eiendeler inn i omløpsmidler og anleggsmidler, og forpliktelser inn i kortsiktige og langsiktige forpliktelser så fremt ikke foretaket konkluderer med at en fremstilling basert på likviditet gir mer pålitelig og relevant informasjon, jf. par 4.4. I sin

vurdering av IFRS for SMEs finner EFRAG at likviditetsoppsettet ikke er i tråd med direktivene da det ikke kunne sies at et slikt oppsett vil gi informasjon som er mer pålitelig enn de innenfor direktivene (EFRAG, 2010, s. 30). EFRAG har i rapporten kun basert seg på om bestemmelsene i IFRS for SMEs er i tråd med 4. og 7. direktiv. Gjennom «moderniseringsdirektivet» art. 1. nr. 3, jf. 6, (European Commission, 2003b) kan medlemslandene likevel tillate eller kreve likviditetsoppstilling. § 6-2 i norsk regnskapslov ble på dette grunnlag endret i 2005 for å være i tråd med IAS 1 og dermed tillate balanseoppstilling basert på likviditet dersom dette gir mer relevante og pålitelige opplysninger (Ot.prp. nr. 39 (2004–2005)).

Innholdet i par 4.4 tilsvarende IAS 1.54–55 og 1.60. En forskjell fra full IFRS er at oppstillingskravene ikke inneholder spesifisering av eiendeler holdt for salg og eiendeler og forpliktelser inkludert i avhendingsgrupper klassifisert som holdt for salg slik det gjøres i IAS 1.54 j) og p). Videre skiller IFRS for SMEs 4.2 mellom investeringer i tilknyttede selskaper (pkt. j) og deltakelse i felleskontrollert virksomhet (pkt. k). Under full IFRS er det kun investeringer regnskapsført etter egenkapitalmetoden som er presentert som en regnskapspost, jf. IAS 1.54 e). Deltakelse i felles kontrollert virksomhet innregnes etter bruttometoden og andelen presenteres i balansen linje for linje (Bruttometoden er ikke tillatt etter IFRS for SMEs jf. oppgavens kapittel 3.4.3).

3.1.3.1.1 Omløpsmidler

IFRS for SMEs klassifiserer en eiendel som omløpsmiddel dersom:

- foretaket forventer å realisere eiendelen eller har til hensikt å selge eller forbruke den i foretakets ordinære driftssyklus,
- foretaket primært holder eiendelen for omsetning,
- foretaket forventer å realisere eiendelen innen tolv måneder etter rapporteringsperioden, eller
- eiendelen er i form av kontanter eller kontantekvivalent, med mindre eiendelen er underlagt en begrensning som gjør at den ikke kan realiseres eller benyttes til å gjøre opp en forpliktelse i minst tolv måneder etter rapporteringsperioden.

Alle andre eiendeler skal klassifiseres som anleggsmidler. IFRS for SMEs 4.5 tilsvarende IAS 1.66, med unntak av at IAS 1.66 d) referer til IAS 7 for definisjon av kontanter eller

kontantekvivalenter. IFRS for SMEs har en tilsvarende definisjon i kapittel 7, men denne er ikke referert til i par 4.5.

IFRS for SMEs gir ingen omtale om hva som defineres som driftssyklus. Gjennom par 10.6 kan SMEs henvise til IAS 1.68 som definerer driftssyklus som «(...) tiden mellom en eiendel er anskaffet for bearbeidelse til denne er realisert i kontanter eller kontantekvivalenter.» Det følger av par 4.6 at dersom foretakets normale driftssyklus er vanskelig definerbar skal det antas at den har en varighet på 12 måneder. Normal driftssyklus kan strekke seg over 12 måneder, og en eiendel klassifiseres som omløpsmiddel så lenge den forventes eller har til hensikt å bli solgt som en del av denne syklusen, uavhengig om dette er mer eller mindre enn 12 måneder etter regnskapsperiodens slutt. IAS 1.68 definerer videre varebeholdning og kundefordringer som omløpsmidler og påpeker at den kortsiktige delen av langsiktige finansielle eiendeler også er omløpsmidler. Det vil si at de finansielle eiendelene ikke er en del av bedriftens driftssyklus, men klassifiseres som omløpsmiddel dersom foretaket forventer å realisere disse eiendelene innen 12 måneder etter regnskapsperiodens slutt (SMEIG, 2009, TM4 s. 8). Første avdrag på langsiktig gjeld blir dermed klassifisert som omløpsmiddel, dette kommer spesifikt frem av IAS 1.70 og 1.71. Etter norsk regnskapslov (§ 5-13) er dette valgfritt. Første avdrag på langsiktig gjeld er ikke særskilt omtalt i IFRS for SMEs.

3.1.3.1.2 Kortsiktige forpliktelser

Etter par 4.7 skal en forpliktelse klassifiseres som kortsiktig dersom:

- den forventes å bli gjort opp i foretakets ordinære driftssyklus
- foretaket primært holder forpliktelsen for omsetning
- forpliktelsen forfaller til oppgjør innen tolv måneder etter rapporteringsperioden, eller
- foretaket ikke har en ubetinget rett til å utsette oppgjøret av forpliktelsen i minst 12 måneder etter rapporteringsperioden.

Alle andre forpliktelser klassifiseres som langsiktige. IFRS for SMEs 4.7 tilsvarer IAS 1.69. Samtlige punkter i IAS 1.69 blir videre omtalt og definert i IAS 1.70–76. For eksempel blir det forklart at forpliktelser definert etter pkt. a) anses som arbeidskapital og skal klassifiseres som kortsiktige forpliktelser selv om de forfaller til oppgjør mer enn 12 måneder etter rapporteringsperioden. Det er den samme ordinære driftssyklusen som gjelder for foretakets

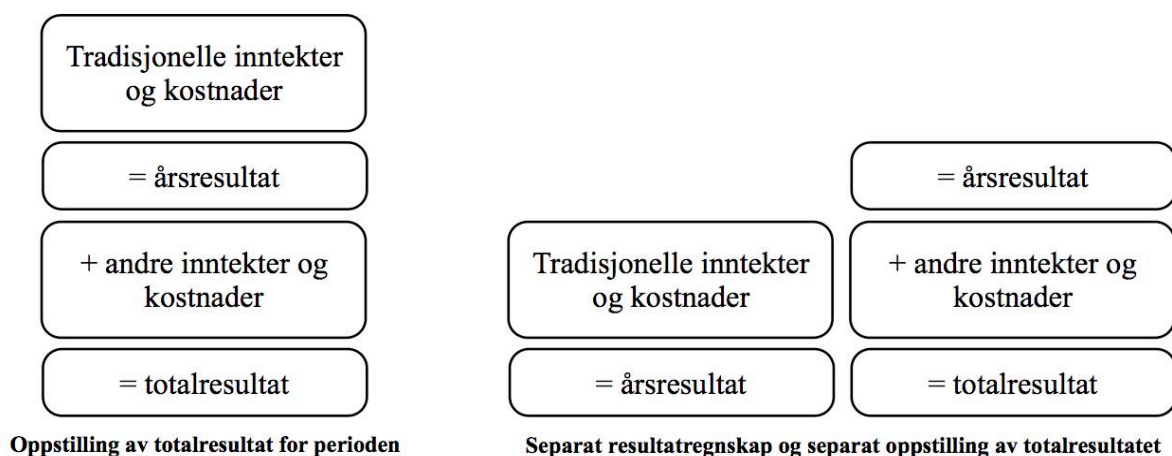
forpliktelser som for eiendeler. Som nevnt over vil første avdrag på langsiktig gjeld bli klassifisert som kortsiktig forpliktelse. Videre mangler IFRS for SMEs en anvisning til hvordan man skal behandle forpliktelser som forventes å kunne refinansieres for minst 12 måneder etter regnskapsperiodens slutt. Etter IAS 1.73 skal slike forpliktelser klassifiseres som langsiktige selv om ordinær forfallsdato er innen 12 måneder etter regnskapsperiodens slutt, gitt at man forventer eller har muligheten til å refinansiere.

3.1.3.2 Oppstilling av resultat og totalresultatet

Resultatregnskapet er en samling av foretakets inntekter og utgifter som resulterer i gevinst eller tap og er således et mål på foretakets økonomiske prestasjon (SMEIG, 2009, TM5, s. 3). Inntekter og kostnader defineres i standardens kapittel 2, jf. par 2.25 a) og 2.26 a). En inntekt er en økning i økonomiske ressurser i form av tilgang eller økning i eiendeler eller en reduksjon i forpliktelser som medfører en økning i egenkapitalen. Kostnader er således en nedgang i økonomiske fordeler i form av utbetalinger eller reduksjon av eiendeler eller en økning av forpliktelser som resulterer i en reduksjon av egenkapitalen. Endring i egenkapital i form av innbetaling eller utbetaling av aksjekapital er ikke å regne som inntekt eller kostnad. En fremstilling av foretakets inntekter og utgifter bidrar til å måle foretakets resultater.

IASB skiller mellom tre begreper: comprehensive income, other comprehensive income og total comprehensive income. Begrepene er definert i IFRS for SMEs' ordliste og i IAS 1.7. I «IFRS på Norsk» (Myrbakken og Haakanes, 2011) er comprehensive income oversatt med «totalresultatet» (resultat), mens other comprehensive income oversettes med «andre inntekter og kostnader» som omfatter inntekts- og kostnadsposter (herunder omklassifiseringer) som ikke blir innregnet i resultatet slik det kreves eller tillates i andre IFRS-er. Total comprehensive income oversettes også som «totalresultatet» og betegnes som endringer i egenkapital i løpet av en periode som er resultatet av transaksjoner og andre hendelser, bortsett fra de endringer som følger av transaksjoner med eiere i deres egenskap av eiere. Totalresultatet omfatter alle bestanddeler av «resultatet» og «andre inntekter og kostnader». Etter «resultatet», gevinst eller tap, følger «andre inntekter og kostnader», andelen av andre inntekter og kostnader til tilknyttede foretak og felleskontrollerte virksomheter regnskapsført etter egenkapitalmetoden, og til slutt «totalresultatet». IFRS for SMEs 5.5 angir et minstekrav av regnskapsposter som totalresultatet må inneholde. Dersom foretaket velger to separate oppstillinger skal foretaket følge minstekravene i par 5.5 a–f)

med gevinst eller tap som siste linje. I neste oppstilling starter man med årsresultatet og følger videre par 5.5 g–i) og par 5.6 til slutt.

Figur 4: Oppstilling av resultat og totalresultatet

Oppstillingen av other comprehensive income (OCI) eksisterer ikke i Norge (NRS, 2009). Det er lite forklaring i litteraturen på hva OCI egentlig er. I IAS 1.7 defineres begrepet som inntekter og kostnader som ikke skal med i resultatregnskapet. Dette bør tolkes dithen at OCI er inntekter og kostnader som oppstår uavhengig av foretakets prestasjoner og resultater. Poster som går inn under OCI er således endringer i virkelig verdi på eiendeler eller forpliktelse som ikke er knyttet til foretakets operasjoner og drift. På denne måten vil informasjon om foretakets resultat vises direkte i resultatregnskapet, og poster som er knyttet til verdiendringer i valutaendringer, ytelsesbaserte pensjonsordninger og sikringsinstrumenter presenteres for seg. Under OCI er det etter IFRS for SMEs kun definert tre poster som altså skal føres opp utenfor det vanlige resultatregnskapet. Disse fremgår av i par. 5.4 b) og er:

- Gevinster og tap som oppstår ved omregning til ny valuta knyttet til en utenlandsk aktivitet,
- aktuariemessige gevinster og tap, og
- endringer i virkelig verdi av sikringsinstrument i kontantstrømsikring.

Etter par 30.12 og 30.13 skal omregningsdifferanser som oppstår på pengeposter som inngår i foretakets nettoinvestering i en utenlandsk virksomhet rapporteres under OCI i regnskapet og rapporteres som en del av egenkapitalen. Etter IAS 21 skal slike omregningsdifferanser først føres i andre inntekter og kostnader og så omklassifiseres fra egenkapitalen til

resultatregnskapet ved salg av investeringen. Etter IFRS for SMEs skal ikke regnskapsposten omklassifiseres til gevinst eller tap på investeringen. Dette er en forenkling for SMEs da det eliminerer behovet for å spore omregningsdifferanser etter førstegangsinnregning.

I henhold til pensjonskostnader krever IFRS for SMEs umiddelbar resultatføring og tillater regnskapsføring av enkelte aktuarmessige gevinster og tap i OCI (par 28.24). IASB vurderte å kreve at SMEs kun skulle regnskapsføre omregningsdifferanser og aktuarmessige gevinster og tap i resultatregnskapet, men konkluderte med at når standarden krever en oppstilling av totalresultatet var det mest riktig å ta disse postene med i andre inntekter og kostnader.

I sin analyse av IFRS for SMEs finner EFRAG (2010) disse postene noe problematiske. Fjerde direktiv artikkel 42c (European Commission, 1978) krever at valutaendringer inngår i en virkelig verdi reserve når de tilknyttede finansielle instrumentene er målt til virkelig verdi, men direktivene sier ingenting om hvorvidt verdireserven skal gjenvinnes over resultatet når beløpene som er vist der ikke er nødvendige lenger. Videre anser EFRAG det i utgangspunktet som ikke forenelig med direktivene å regnskapsføre enkelte aktuarmessige gevinster og tap i OCI. Siden direktivene er noe mangelfulle på akkurat dette området påpeker EFRAG at det ikke vil være mulig å komme til en konkret konklusjon da det krever en grundigere analyse om hvordan andre inntekter og kostnader skal forstås i forhold til direktivene.

Da IASB i 2010 utga et høringsutkast med endringer til IAS 1 var et av forslagene at alle foretak skulle presentere resultatregnskapet og andre inntekter og kostnader i en samlet oppstilling av totalresultatet (IASB, 2010c), slik SMEs har som alternativ i dag. Endringene i IAS 1 ble utarbeidet i samarbeid med FASB som nå har fjernet valgalternativet i US GAAP om å presentere OCI i egenkapitaloppstillingen. Forslaget til IASB ble senere trukket tilbake på grunn av negative tilbakemeldinger fra høringsinstansene, og er ikke tatt inn i dagens utgave av IAS 1. Paul Pacter (2010a) påpeker at det er et fåtall av SMEs som vil ha posteringer som skal føres i OCI, slik at eventuelle endringer i IAS 1 ikke vil ha store konsekvenser da den største andelen av SMEs kun vil benytte seg av et enkelt resultatregnskap, jf. par 3.19.

3.2 Virksomhetssammenslutninger

En virksomhetssammenslutning innebærer å bringe sammen separate foretak eller virksomheter til ett regnskapspliktig foretak (par 19.3) og kan medføre en konserndannelse (oppkjøp av en annen virksomhet), kjøp av innmat eller en fusjon. Ifølge utledningstabellen, jf. tabell 2, er kapittel 19 basert på revidert utgave av IFRS 3 fra 2008 som ble gjeldende fra 1. januar 2009. Denne standarden erstattet IFRS 3 fra 2004 og blir i det etterfølgende referert til som IFRS 3R (*Revised*). Den viktigste endringen fra IFRS 3 til IFRS 3R var at den transaksjonsbaserte tilnærmingen i standarden ble erstattet med en verdibasert tilnærming hvor oppkjøpsmetoden ble byttet ut med overtakelsesmetoden.³⁹ Bruk av overtakelsesmetoden er knyttet til at virksomhetssammenslutninger kan skje uten at det foreligger en kjøpstransaksjon (Haugnes og Kvifte, 2011, s. 143).

IFRS for SMEs gir ingen veiledning for regnskapsføring av virksomhetssammenslutninger utenfor standardens virkeområde (jf. oppgavens kapittel 3.2.2) Hvordan slike transaksjoner skal løses i praksis er derfor noe uklart da det heller ikke eksisterer noen veiledning på dette området under full IFRS. IFRS for SMEs kapittel 19 gjelder videre kun for integrasjon og overdragelse av virksomhet, jf. par. 19.2 c). Det vil si at den ikke regulerer virksomhetssammenslutninger der overdragelsen ikke omfatter virksomhet (Sæther et al., 2010b).

3.2.1 Oppkjøpsmetoden

Selv om IFRS for SMEs er basert på revidert utgave av IFRS 3 krever standarden bruk av oppkjøpsmetoden ved regnskapsføring av en virksomhetssammenslutning, noe som medfører at det i utgangspunktet er vesentlige prinsipielle forskjeller mellom IFRS for SMEs og IFRS 3R. Oppkjøpsmetoden innebærer identifisering og allokering av overtatte verdier hos det overtakende foretak. Siden oppkjøpsmetoden ser en virksomhetssammenslutning fra oppkjøperens perspektiv kreves det en identifisering av det overtakende foretak. Videre kreves det måling av anskaffelseskosten for virksomhetssammenslåingen og allokering av denne til overdratte eiendeler og forpliktelser samt avsetninger for antatte betingende forpliktelser (IFRS for SMEs 19.7).

³⁹ Oppkjøpsmetoden og overtakelsesmetoden er norske oversettelser av det som i IFRS 3 og 3R er omtalt som «purchase method» og «acquisition method» (Myrbakken og Haakanes, 2011).

3.2.1.1 Kontroll ved overtakelsestidpunkt

Ved en virksomhetssammenslutning krever IFRS for SMEs en identifisering av det overtakende foretak (oppkjøper). Dette er det foretaket som oppnår kontroll over de andre virksomhetene og overtakelsestidpunktet er således ved kontrolloppnåelse (par 19.17). Kontroll er dermed grunnlaget for enhver virksomhetssammenslutning (par 19.3 og 19.7). Kontroll defineres her som makt til å styre foretakets finansielle og driftsmessige prinsipper slik at en kan oppnå økonomiske fordeler av foretakets aktiviteter (par 19.9). Begrepet kontroll omtales ytterligere i standardens kapittel 9 *Konsernregnskap* og kapittelet må anses som en instruks til identifisering av det overtakende foretak. Standarden redegjør ikke for om man skal ta stilling til kontroll fra selskapets eller eiernes side. Slik definisjonen kommer frem i par 19.9 (tilsvarende par 9.4) er det snakk om kontroll fra selskapets side, slik det som oftest vil komme frem ved en konserndannelse (Strandberg og Granlund, 2006). Ut over dette kan det tidvis være vanskelig å avgjøre hvilken part som defineres som oppkjøper. I så tilfelle tilbyr par 19.10 videre veiledning i form av mer generelle vurderingskriterier:

- Hvilken part har størst virkelig verdi?
- Hvilken part gjør opp med betalingsmidler eller andre eiendeler?
- Hvem dominerer ledelsen etter sammenslåingen?

Par 19.10 tilsvarer IFRS 3.20. Dog oppleves veiledningen i full IFRS som noe mer utfyllende, samt at par 3.23 inneholder forklaring på hvordan man kan identifisere oppkjøper når virksomhetssammenslutningen består av flere enn to parter. Deler av teksten i IFRS 3.21–23 er utdypet og tatt inn i IFRS 3R.B14–18. Tilsvarende forklaring er ikke nevnt i IFRS for SMEs kapittel 19. Gitt at vurderingskriteriene er motstridende vil det være vanskelig å identifisere en oppkjøper. Det er ingen klar indikasjon fra IFRS for SMEs hva som i så tilfelle skal være det avgjørende kriteriet. Etter full IFRS antas det at man går tilbake til den formelle form som er utgangspunktet, nemlig at juridisk morselskap eller aksjeutstedende part ved formell fusjon er å anse som oppkjøper (Strandberg og Granlund, 2006; Haugnes og Kvifte, 2011).

Fastsettelse av overtakelsestidpunktet innebærer identifisering av tidspunktet for kontrolloppnåelse. I IFRS 3R.9 er tidspunktet for overtakelse beskrevet som det tidspunkt hvor det overtakende foretaket juridisk overfører vederlaget, overtar eiendelene og pådrar seg forpliktelsene til det overtatte foretaket, også kalt gjennomføringstidspunktet. Tidligere IFRS 3 og IFRS for SMEs (par 19.11 og 19.12) skiller mellom byttetidspunktet («date of

exchange») når investeringen kan føres i balansen hos oppkjøper, og anskaffelsestidspunktet («acquisition date») når oppkjøper får kontroll over hele virksomheten. Gitt at oppkjøpet gjennomføres ved én transaksjon vil disse datoene være sammenfallende (jf. tidligere IFRS 3.25).

Oppkjøper kan oppnå kontroll på et tidspunkt som ikke tilsvarer at transaksjonen er avsluttet. Dette kan for eksempel være en skriftlig avtale som innebærer at det overtakende foretaket oppnår kontroll på et tidligere tidspunkt enn anskaffelsestidspunktet. Det overtakende foretak pliktes til å ta hensyn til alle relevante fakta og omstendigheter ved identifisering av overtakelsestidspunktet (par 19.17).

3.2.1.2 Allokering av anskaffelseskost

Par 19.11 definerer anskaffelseskost som virkelig verdi av vederlaget for anskaffede eiendeler, overtatte eller forventede forpliktelser, og egenkapitalinstrumenter utstedt av det overtakende foretak, i bytte mot kontroll over det overtatte foretaket. I tillegg skal enhver kostnad som er direkte henførbart til virksomhetssammenslåingen tas med i anskaffelseskost. I praksis kan det være vanskelig å avgrense hvilke kostnader som kan anses å være direkte (Strandberg og Granlund, 2006). Tidligere IFRS 3 eksemplifiserer dette som avgifter og honorarer betalt til regnskapsførere, juridiske rådgivere, verdsetter og andre konsulenter som har bidratt til å gjennomføre sammenslutningen. Generelle administrative kostnader, inkludert kostnader ved å opprettholde en oppkjøpsavdeling og andre kostnader som ikke kan tilskrives den spesifikke virksomhetssammenslutningen kan ikke inkluderes i anskaffelseskost. Disse skal dermed regnskapsføres fortløpende. Fastsettelse av de direkte kostnadene anses å være en skjønnsmessig vurdering (Strandberg og Granlund, 2006). IFRS 3R tar ikke i bruk anskaffelseskost-modellen slik at direkte kostnader ikke er en del av anskaffelseskost, men skal kostnadsføres når de oppstår (Haugnes og Kvifte, 2011).

På overtakelsestidspunktet skal anskaffelseskosten allokere ved at eiendeler, forpliktelser og betingede forpliktelser regnskapsføres til virkelig verdi (par 19.14–15). Virkelig verdi («fair value») er definert i standardens ordliste, s. 214, som «det beløp en eiendel kan omsettes for eller en forpliktelse gjøres opp med i en transaksjon på armlengdes avstand mellom velinformerte, frivillige parter», jf. diskusjon i oppgavens kapittel 2.4.3.5. I tidligere IFRS 3.B16 er det oppgitt eksempler og forklaringer på bruk av virkelig verdi ved regnskapsføring av ulike regnskapsposter. Det gis to unntak for regnskapsføring av virkelig verdi. Det ene er utsatt skatt som skal måles etter IAS 12 som innebærer måling til nominell

verdi, eventuelt null dersom det ikke kan sannsynliggjøres at skattefordelen kan benyttes. Det andre er pensjonsforpliktelser som måles til nåverdi med fradrag fra virkelig verdi av pensjonsmidler i ordningen i samsvar med IAS 19 (Strandberg og Granlund, 2006). Etter IFRS 3R skal alle typer ansatteytelser som er regulert i IAS 19 regnskapsføres etter IAS 19 og ikke til virkelig verdi. IFRS 3R regulerer videre regnskapsføring av skadesløsgarantier fra selger, tilbakekjøp av rettigheter og erstatningsordninger for aksjebaserte avlønningsordninger (regnskapsføres etter IFRS 2 *Aksjebasert betaling* hvor det refereres til «marked-based measure» fremfor virkelig verdi) (Haugnes og Kvifte, 2011). Det eksisterer ikke tilsvarende reguleringer i IFRS for SMEs 19. Tidligere IFRS 3.B16 gir god oversikt over regnskapsføring av de ulike typer regnskapsposter som vil oppstå ved en virksomhetssammenslutning. Tilsvarende veiledning er kuttet ned på i IFRS 3R, slik at man blir nødt til å se hen til for eksempel IAS 39⁴⁰ for veiledning i måling av virkelig verdi for finansielle eiendeler.

I IFRS for SMEs 19.15 kreves det at eiendeler og forpliktelser skal innregnes separat så lenge de er forbundet med fremtidige økonomiske fordeler/strøm av ressurser og virkelig verdi kan måles pålitelig. Det er ikke krav om at immaterielle eiendeler skal tilføre foretaket fremtidige økonomiske fordeler, jf. par 19.15 c). Måling og innregning av immaterielle eiendeler er angitt i kapittel 18, men det er ingen henvisning til dette i kapittel 19, foruten om innregning av goodwill i par 19.23 a). Under GRS er det en forutsetning om vesentlighet ved innregning av immaterielle eiendeler og det er videre en kost/nytte-betraktning for verdsettelse (jf. NRS 17 *Virksomhetskjøp og konsernregnskap*, pkt. 6.1.5, og NRS(F) *Immaterielle eiendeler*). Under IFRS for SMEs er det ikke gitt en tilsvarende forutsetning, slik at det kan virke som om SME-standarden stiller større krav til identifisering av immaterielle eiendeler ved oppkjøp (Sæther et al., 2010b).

3.2.1.3 Goodwill

Ved tilordning skal enhver differanse mellom anskaffelseskost og virkelig verdi klassifiseres som goodwill (eventuelt negativ goodwill). Goodwill er således en restpost og defineres som «fremtidige økonomiske fordeler som følger av at eiendeler ikke kan identifiseres enkeltvis og innregnes separat.» Goodwill skal regnskapsføres etter par 19.22–23 som innebærer å klassifisere goodwill som en eiendel som skal avskrives over levetiden. Avskrivning av

⁴⁰ Fra og med 1. januar 2015 blir IAS 39 *Finansielle instrumenter* erstattet med IFRS 9 *Finansielle instrumenter*.

goodwill skal følge regulering gitt i standardens par 18.19–24. Her kommer det blant annet frem at dersom foretaket ikke evner å lage et pålitelig estimat for levetiden til goodwill skal denne antas å være 10 år. Videre skal det vurderes om det er indikasjoner på verdifall, i så tilfelle skal det gjennomføres en nedskrivningstest. Hovedforskjellen mellom IFRS for SMEs og full IFRS er at goodwill ikke skal avskrives etter full IFRS, men testes årlig for verdifall og eventuelt nedskrives. Etter GRS skal goodwill avskrives etter en fornuftig avskrivningsplan (NRS 17, pkt. 7.2.2), men en avskrivningsplan ut over 5 år skal etter RL § 7-4 begrunnes i note. Forventet gjenværende levetid skal vurderes årlig og vurdering av verdifall følger reglene i NRS(F) *Nedskrivning av anleggsmidler*.

Antatt 10 års levetid for goodwill er ikke i overensstemmelse med direktivene. Dette er påpekt av EFRAG i deres analyse av IFRS for SMEs (2010), samt av kommisjonen i utkast til nye regnskapsdirektiver (European Commission, 2011a). Antatt levetid for goodwill blir derfor brukt som et argument på hvorfor IFRS for SMEs ikke kan opptas i sin helhet innenfor EU. I henhold til direktivene har ASB derfor valgt å endre par 19.23 a) til «goodwill shall be considered to have a finite useful life, and should be amortised on a systematic basis over its life. If an entity is unable to make a reliable estimate of the useful life of goodwill, the life shall be presumed to be five years.» Såfremt det ikke forekommer noen endringer i IFRS for SMEs på dette punktet vil en tilsvarende endring av standarden være nødvendig ved en eventuell implementering i Norge.

3.2.1.4 Negativ goodwill

Negativ goodwill er det overskytende beløp knyttet til en negativ differanse mellom anskaffelseskost og virkelig verdi. Begrepet «negativ goodwill» benyttes ikke lenger i full IFRS, men er referert til som «kjøp på gunstige vilkår» («gain on bargain purchase», jf. IFRS 3R.34). Ved eventuell negativ goodwill krever IFRS for SMEs 19.24 at innregning og måling av kjøpte eiendeler og gjeld gjennomgås på nytt for å bekrefte at det faktisk er oppstått et overskytende beløp, for deretter å regnskapsføre differansen umiddelbart. Den umiddelbare inntektsføringen kommer av at balanseføring av et kreditbeløp for senere amortisering eller inntektsføring ikke tilfredsstiller definisjonen av en forpliktelse slik det kommer frem av definisjonene i kapittel 2 (*Rammeverket*) (Strandberg og Granlund, 2006).

Etter GRS er negativ goodwill en regnskapspost som oppstår når virkelig verdi av nettoeiendeler overstiger summen av anskaffelseskost og verdien av minoritetsinteressene. Dersom eiendeler ikke er overvurdert eller forpliktelser ikke er undervurdert skal størrelsen

benevnes negativ goodwill (NRS 17, pkt. 6.1.6). Negativ goodwill kan oppstå på grunn av forventninger om fremtidige tap eller planlagte kostnader som inngår i oppkjøpers plan for virksomheten. Dersom dette er tilfellet skal negativ goodwill periodiseres i samsvar med fremtidige utgifter eller tap. En slik forståelse av negativ goodwill eksisterer ikke i IFRS for SMEs og EFRAG har ansett dette som et punkt hvor standarden strider imot bestemmelsene i direktivene (EFRAG, 2010; European Commission, 1983, art. 31). Etter GRS skal resterende negativ goodwill som ikke skal dekke fremtidige utgifter eller tap, resultatføres systematisk over fem år og oppgis i balansen under «goodwill». Dermed er goodwill en nettopost på eiendelssiden i balansen.

3.2.2 Virksomhetssammenslutning under felles kontroll

Virksomhetssammenslutninger under felles kontroll faller utenfor virkeområdet til standarden og er verken regulert i IFRS for SMEs eller i full IFRS. Dermed eksisterer det ingen veiledning på dette området fra IASBs side. Regnskapsføring av virksomhetssammenslutninger under samme kontroll adresseres i et eget prosjekt hos IASB men dette prosjektet anses som inaktivt på nåværende tidspunkt. Det er i utgangspunktet stort behov for autoritær regulering av dette temaet (EFRAG, 2011a; Haugnes og Mamelund, 2012a, s. 34), og EFRAG har nå tatt initiativ til et diskusjonsnotat om virksomhetssammenslutninger under felles kontroll for IFRS med høringsfrist i slutten av april 2012 (EFRAG, 2011a). For IFRS for SMEs betyr dette i praksis at en eventuell endring av standarden ligger så langt frem i tid at det er vanskelig å estimere hvor lang tid dette kan ta. Konsekvensen av dette vil naturlig nok være ulik regnskapspraksis da det vil være opp til den regnskapspliktige å vurdere hvordan slike transaksjoner skal regnskapsføres.

Etter GRS har vi regulering i NRS 9 *Fusjon* som definerer fusjon under samme kontroll der «(...) én eier eller eiergruppe gjennom avtale eller på annen måte har kontroll i hvert av de fusjonerende selskapene både før og etter fusjonen, og kontrollen ikke er midlertidig», jf. pkt. 3. Standarden definerer videre bruk av oppkjøpsmetoden der fusjonen er å anse som en regnskapsmessig transaksjon i samsvar med RL § 4-1 første ledd nr. 1 og kontinuitetsmetoden for alle vertikale fusjoner, samt horisontale fusjoner under samme kontroll med kontroll på over 90 %.⁴¹ Kontinuitetsmetoden innebærer en videreføring av

⁴¹ I norsk regnskapspraksis har vi allikevel sett eksempler på at kontinuitetsmetoden er blitt benyttet selv om ikke morselskapet har over 90 % eierandel. Fusjonen mellom Statoil og Hydro ble regnskapsført etter kontinuitet, selv om Den norske stat kun hadde 70,9 % eierandel i Statoil (StatoilHydro, 2007) og 46 % i Hydro (Hydro, 2007).

balanseførte verdier slik at det ikke vil være nødvendig å foreta en ny verdivurdering av eiendeler og forpliktelser. Standarden skiller mellom konsernkontinuitet (balanseførte verdier i det overdragende selskap videreføres med de verdiene de er balanseført til i konsernregnskapet til det overtakende selskap) og selskapskontinuitet (verdier i det overdragende selskap videreføres med de verdiene de er balanseført til i dette selskapets selskapsregnskap). I ny standard er konsernkontinuitet kun tillat for vertikale fusjoner, den tidligere adgangen til å benytte konsernkontinuitet ved fusjoner under samme kontroll er fjernet (Wilter og Jacobsen, 2010).⁴²

ASB har valgt å gjøre unntak fra oppkjøpsmetoden i standardens par 19.16 ved at virksomhetssammenslutninger under felles kontroll kan følge de tilførte paragrafene 19.27–33, hvor ASB tillater bruk av kontinuitetsmetoden («merger method») etter par 19.29. I og med at dette ikke er regulert under IFRS for SMEs er det en oppfatning av at det innebærer en viss fleksibilitet i forhold til prinsippvalg i form av kontinuitet eller transaksjon (NRS, 2010a; Sæther et al., 2010b).

3.2.3 Oppsummering av virksomhetssammenslutninger

IFRS for SMEs 19 skal regulere regnskapsføring av virksomhetssammenslutninger. Etter en analyse av standarden er det klart at kapittelet i hovedsak baserer seg på uthevet tekst i IFRS 3 fra 2004 og ikke revidert versjon fra 2008 slik det kommer frem av utledningstabellen. Det eksisterer altså ingen endring av kapittel 19 fra høringsutkastet til ferdig standard.

Virksomhetssammenslutninger i seg selv kan fremstå som kompliserte. Det fremgår ingen unntak fra virkelig verdivurdering i kapittel 19 slik vi finner i andre kapitler i standarden. Det kan derfor være vanskelig å vite hvordan ulike regnskapsposter skal regnskapsføres i transaksjonen. Full IFRS har eksplisitt uttrykt unntak fra virkelig verdivurdering for blant annet skatt og pensjonsytelser. Tilsvarende unntak finnes ikke i IFRS for SMEs og en kan spørre seg hvordan man da er ment å innregne disse. I kapittelet for virksomhetssammenslutninger angis det virkelig verdi for alle poster, mens det i de spesifiserte kapitlene er angitt andre målemetoder. Der standarden ikke dekker en gitt

⁴² Under GRS følger det av RL § 5-16 at fusjoner mellom (og fisjon av) små foretak kan regnskapsføres etter kontinuitetsmetoden (NRS 8, 2010).

problemstilling er foretaket henvist til veiledningshierarkiet i kapittel 10.⁴³ Siden standarden i stor grad mangler veiledning på dette området og i og med at det er enkelte områder som ikke er innenfor standardens virkeområde, vil det kunne medføre betydelige forskjeller i prinsippanvendelse hos ulike foretak. Par 10.6 gir adgang til å vurdere krav og veiledning som angitt i full IFRS som håndterer lignende problemstillinger, jf. oppgavens kapittel 2.4.5.1. I forhold til IFRS for SMEs 19 er det betydelig mer veiledning og eksempler gitt i full IFRS. Kapittel 19 er hovedsakelig basert på 2004-utgaven av IFRS 3 og ikke revidert versjon fra 2008 slik det kommer frem av tabell 2. Det er ikke gitt instruks i standarden om hvilken IFRS en er henvist til etter par 10.6. De to standardene har forskjellig behandling av transaksjonskostnader, betingede vederlag og forpliktelser, og beregning av goodwill og ikke-kontrollerende eierinteresser (minoritetsinteresser⁴⁴). IFRS 3R fremstår i tillegg som mer verdibasert enn tidligere utgave. Valg av standard vil derfor være svært avgjørende for regnskapsrapporteringen til SMEs, jf. videre diskusjon i oppgavens kapittel 4.1.1.2.

IFRS for SMEs kapittel 19 inneholder videre regler som er i strid med EU-kommisjonens direktiver. Dette gjelder valg av antatt levetid på goodwill der virkelig levetid ikke er pålitelig estimerbar. Under IFRS for SMEs er denne satt til ti år, mens direktivene kun godtar fem år. Det virker tilsynelatende enkelt å endre standardens par 19.23 a) slik at den vil være i overenstemmelse med direktivene slik ASB har valgt å gjøre i sitt utkast til ny standard.

3.3 Konsernregnskap

Kapittel 9 i standarden er utarbeidet fra IAS 27 *Konsernregnskap og separat finansregnskap*, jf. tabell 2, og omhandler utarbeidelse av konsernregnskap samt hvordan investering i datterselskap, tilknyttede selskap (TS) og deltakelse i felles kontrollert virksomhet (FKV) skal regnskapsføres i et separat finansregnskap. IAS 27 ble endret i 2008, og IFRS for SMEs er i utgangspunktet basert på denne versjonen. I 2011 ble IAS 27 igjen revidert og fra og med januar 2013 blir IAS 27 *Konsernregnskap og separat finansregnskap* erstattet med IAS

⁴³ Andre emner som ikke er omfattet av IFRS for SMEs gjelder blant annet omvendt overtakelse, jf. IFRS 3.B1–B15/IFRS 3R.B19–B27 og trinnvise oppkjøp, jf. IFRS 3.58–60/IFRS 3R.41–42.

⁴⁴ IASB har nå erstattet begrepet minoritetsinteresser med «ikke-kontrollerende interesser».

27 *Separat finansregnskap*, mens konsernregnskap blir behandlet i en ny standard, IFRS 10 *Konsernregnskap*. De største endringene i IAS 27 fra 2008 innebærer emner som er utelatt fra kapittel 9 i IFRS for SMEs (herunder kjøp og salg som ikke innebærer endring av kontroll, tap av kontroll og tilordning av resultat til ikke-kontrollerende interesser). Jeg har derfor basert meg på IAS 27 *Konsernregnskap og separat finansregnskap* fra 2008 i den videre sammenlikningen.

3.3.1 Konsernforhold og kontroll

IFRS for SMEs krever at et morselskap presenterer et konsernregnskap så lenge det eksisterer et mor-datter-forhold mellom morselskapet og ett eller flere datterselskap (par 9.2). Konsernregnskap innebærer at morselskapet konsoliderer alle sine investeringer i datterselskapene slik at foretakene fremstår som én økonomisk enhet (jf. definisjon av konsernregnskap i standardens ordliste, s. 211). Forutsetningen for å utarbeide konsernregnskap er at morselskapet har kontroll over datterselskapene. Som nevnt tidligere er kontroll definert som makt til å styre foretakets finansielle og driftsmessige prinsipper slik at det kan oppnå økonomiske fordeler av foretakets aktiviteter (par 9.4). Men makt alene er ikke kontroll. I praksis betyr kontroll å ha *bestemmende innflytelse*. Dette innebærer å være den avgjørende part i fastsettelsen av utbytte og utdelingsprogrammer, investeringsprogrammer, forretningsplaner og budsjettering (Kvifte, 2011b). Det er antatt at et morselskap har kontroll i et datterselskap dersom det eier, direkte eller indirekte gjennom datterselskap, mer enn halvparten av stemmerettene i det foretaket (par 9.5). Altså, eier en mer enn 50 % av stemmerettene i et annet foretak er det lite som tyder på at en ikke har kontroll i det selskapet. Men det er mulig å oppnå kontroll i et selskap uten å ha majoriteten av stemmerettene, jf. par 9.5. I slike tilfeller vil morselskapet oppnå kontroll dersom det har:

- Makt over mer enn halvparten av stemmerettene gjennom avtale med andre investorer,
- makt til å styre foretakets finansielle prinsipper og driftsprinsipper i henhold til vedtekter eller avtale,
- makt til å oppnevne eller fjerne flertallet av stemmene i styret eller i et tilsvarende styringsorgan, når kontrollen over foretaket ligger hos dette styret eller styringsorganet, eller

-

- makt til å avgi flertallet av stemmene i styret eller i et tilsvarende styringsorgan, når kontrollen over dette foretaket ligger hos dette styret eller styringsorganet.
- Kontroll kommer med dette frem i form av makt til å oppnå flertall i styret (eller kontroll over styrets beslutninger på andre måter) og dermed ha bestemmende innflytelse på foretakets finansielle og operasjonelle drift.⁴⁵

3.3.2 Balansedag

IFRS for SMES 9.16 angir at regnskapene som konsolideres må ha samme balansedag, så fremt dette ikke er praktisk mulig («impracticable»)⁴⁶. Utover dette gis det ingen veiledning til hvordan en skal presentere konsernregnskapet dersom de konsoliderte regnskapene ikke har samme balansedag. Etter full IFRS er det stadfestet i IAS 27.22–23 at dersom slutten på rapporteringsperioden til mor- og datterforetaket er forskjellig skal datterselskapet utarbeide ekstra finansregnskap for det samme tidspunktet som finansregnskapet til morselskapet med mindre dette ikke er praktisk mulig. Det skal foretas justeringer for virkningene av betydelige transaksjoner eller hendelser som forekommer mellom dette tidspunktet og tidspunktet for morforetakets finansregnskap. Tilsvarende bestemmelse finnes i IFRS for SMEs 14.8 f) under omtale av bruk av egenkapitalmetoden for investering i tilknyttede selskap. Det vil dermed være mulig å se hen til denne bestemmelsen dersom et foretak har behov for mer veiledning ut over det som er oppgitt i par 9.16. GRS finner det tilstrekkelig å korrigere datterselskapets årsregnskap for vesentlige transaksjoner og hendelser i den mellomliggende perioden dersom avviket er på tre måneder eller mindre. Ut over dette skal konsolideringen bygge på et delårsregnskap.

ASB har valgt å endre par 9.16 i henhold til selskapsrett og krever at dersom mor- og datterselskap har ulik balansedato skal konsolideringen basere seg på datterselskapets siste balansedag før morselskapets, så fremt dette ikke er mer enn tre måneder før. Dersom det er mer en tre måneder før skal konsolideringen basere seg på siste delårsrapport. Det står ingenting i standarden om nødvendig korrigerende for betydelige hendelser og transaksjoner.

⁴⁵ IFRS 10 har begrepet kontroll fått ny definisjon på grunn av ulik anvendelse av IAS 27 i praksis (IFRS 10.IN3–4). Begrepet kontroll er nå tredelt og innebærer a) power over the investee, b) exposure, or rights, to variable returns from involvement with the investee; og c) the ability to use power over the investee to affect the amount of the investor's returns (IFRS 10.IN8, jf. IFRS 10.6).

⁴⁶ Se diskusjon om begrepet «impracticable» i oppgavens kapittel 4.2.1.1.

3.3.3 Separat finansregnskap

I likhet med full IFRS (IAS 27.38–40) har IFRS for SMEs bestemmelser som omhandler separat finansregnskap. Bestemmelsen om separat finansregnskap er tatt inn i standarden slik at investeringer i TS og FKV kan regnskapsføres på grunnlag av den direkte egenkapitalinteressen i stedet for på grunnlag av de rapporterende resultatene og nettoeiendelene til foretaket som det er investert i (jf. ordlisten, s. 225, i IFRS for SMEs). Det er nærliggende å forstå det slik at separat finansregnskap er et selskapsregnskap og Sæther et al. (2010b) har i sin analyse valgt å benytte dette begrepet. Men som det kommer frem her er det uheldig å omtale det separate finansregnskapet for et selskapsregnskap. Etter GRS skal ethvert foretak utarbeide årsregnskap etter RL § 3-1. For et morselskap består et årsregnskap av konsernregnskap for hele konsernet, samt et eget selskapsregnskap, jf. RL § 3-2, 3. ledd. Det kan virke som om IASB ser for seg at et separat finansregnskap skal fungere som selskapsregnskap i land som krever særskilt utarbeidelse av dette, jf. IAS 27.IN10. Men begrepet selskapsregnskap er ikke benyttet i den norske oversettelsen av (full) IFRS, og separat finansregnskap er ikke et selskapsregnskap slik som norske foretak er pliktet til å utarbeide etter norsk lov. Det er derfor viktig å skille disse to begrepene fra hverandre.

Det er kun morselskap og en investor i et TS eller en deltaker i FKV (der investor ikke er del i et konsern) som kan utarbeide separat finansregnskap etter IFRS for SMEs, jf. standardens ordliste, side 225. Et morselskap skal utarbeide et konsernregnskap for konsernet som helhet etter bestemmelsene i IFRS for SMEs. Et morselskap kan i tillegg til dette frivillig utarbeide et separat finansregnskap (par 9.24). Separat finansregnskapet er regulert i par 9.24–27.

Foretak som ikke inngår i et konsern, men som har investeringer i TS og/eller deltakelse i FKV (heretter kalt investor) må regnskapsføre disse etter bestemmelsene i IFRS for SMEs 14 og 15. NRS' arbeidsgruppe (2010a) og Sæther et al. (2010b) har valgt å benevne et slikt regnskap for et økonomisk enhet-regnskap. Begrepet er ikke særlig brukt i litteraturen for øvrig, og jeg kan ikke finne noen annen forklaring enn at økonomisk enhet-regnskap er investors selskapsregnskap. Uavhengig skiller vi økonomisk enhet-regnskapet fra det separate finansregnskapet. Investor kan i tillegg til å utarbeide et økonomisk enhet-regnskap også utarbeide et separat regnskap etter bestemmelsene i kapittel 9. Men det

kommer tydelig fram av par 9.25 at det separate finansregnskapet ikke kan være investors eneste regnskap, slik at dette kommer i tillegg til økonomisk enhet-regnskapet.

I IFRS for SMEs er det altså et valg om å utarbeide et separat finansregnskap, og videre et valg om å regnskapsføre investeringene til enten kost eller virkelig verdi, jf. par 9.24–26. Under full IFRS kan investering i datterselskap, investering i TS eller deltakelse i FKV regnskapsføres til kost eller i tråd med IAS 39 *Finansielle instrumenter – innregning og måling* jf. IAS 27.38.

Etter GRS skal investeringer føres til kost eller etter egenkapitalmetoden i selskapsregnskapet. Investeringer i FKV kan som et alternativ også regnskapsføres etter bruttometoden,⁴⁷ jf. §§ 5-17 og 5-18. ASB har gjort enkelte endringer i standardens par 9.24–26 for å presisere ytterligere at det er loven som angir når separate finansregnskap er nødvendig, samt at det er lagt til en par 9.26A hvor det kommer frem at et morselskap som er fritatt fra å utarbeide konsernregnskap etter unntakene i par 9.3 og som utarbeider et separat regnskap som sitt eneste regnskap, skal utarbeide dette i henhold til par 9.26. Par 9.26 inneholder videre en utvidet liste over regnskapsprinsipper samt en henvisning til par 17.15E og F for rapportering av verdiendringer som gir gevinst eller tap.

3.4 Investering i tilknyttede foretak og deltakelse i felles kontrollert virksomhet

Et foretak foretar gjerne investeringer i andre virksomheter basert på ulike formål og intensjoner som kan være strategiske, operasjonelle eller finansielle. Klassifisering av disse og grad av innflytelse vil være avgjørende for hvordan investeringene regnskapsføres. Investeringer som et foretak gjør i virksomhet utenfor eget foretak kan grovt deles opp i datterselskap, tilknyttede selskap, felles kontrollert virksomhet og øvrige investeringer (Moen og Tømte, 2006). Kapittel 14 og 15 tar for seg regnskapsmessig behandling av investering i TS og deltakelse i FKV i konsernregnskapet og i økonomisk enhet-regnskapet (jf. forklaring av dette begrepet i oppgavens kapittel 3.3.3).

⁴⁷ Se særskilt omtale om bruttometoden i oppgavens kapittel 3.4.4.

3.4.1 Tilknyttede selskaper

TS er i IFRS for SMEs definert som et foretak, herunder et foretak med begrenset ansvar, for eksempel et ansvarlig selskap, der investor har betydelig innflytelse og som verken er et datterforetak eller en andel i felles kontrollert virksomhet. Definisjonen tilsvarende IAS 28.2 og RL § 1-4. Kontroll fremgår som regel av å eie over 50 % av stemmerettene, eller i form av bestemmende innflytelse (jf. diskusjon i kapittel 3.3.1). Skillet mellom TS og datterselskap går dermed ved avgjørelsen om det foreligger kontroll eller ikke. For at investeringen skal klassifiseres som et TS må foretaket ha betydelig innflytelse. Betydelig innflytelse blir videre definert i IFRS for SMEs som «makt til å delta i de finansielle og driftsmessige prinsippavgjørelsene til foretaket som det er investert i, men er ikke kontroll eller felles kontroll over disse prinsippene», og er angitt i par 14.3. Paragrafen bygger på IAS 28.6 hvor det står at dersom man direkte eller indirekte holder⁴⁸ 20 % eller mer av stemmerettene anses foretaket å ha betydelig innflytelse. Ved en eierandel på under 20 % er det antatt at investor normalt ikke har betydelig innflytelse. Med en andel på over 50 % av stemmerettene har investor kontroll og det foreligger et konsernforhold. Dette er i utgangspunktet kvantitative størrelser, men på lik linje som ved avgjørelsen av kontroll, er graden av betydelig innflytelse en kvalitativ og skjønsmessig avgjørelse (Bernhoft, 2011). IAS 28.7–10 angir veiledning og eksempler på når en investor kan anses å ha bestemmende innflytelse selv om man ikke har 20 % av stemmerettene. Dette kan fore eksempel være ved:

- representasjon i styret eller tilsvarende styrende organer i foretaket det er investert i,
- deltakelse i prosesser for prinsippfastsetting, herunder deltakelse i avgjørelser om utbytte eller andre utdelinger,
- vesentlige transaksjoner mellom investor og foretaket som det er investert i,
- gjensidig utveksling av ledende personale, eller
- levering av viktig teknisk informasjon.

Dette gjenspeiler definisjonen om at betydelig innflytelse er makt til å delta i finansielle og driftsmessige prinsippavgjørelser. I denne sammenhengen er makt evnen til å gjøre eller påvirke noe (IAS 27.IG2). Det stilles ikke krav til aktiv bruk av makten for å oppnå betydelig innflytelse, men mulighet til å utøve den makten man besitter. For eksempel har

⁴⁸ I «IFRS på Norsk» er begrepet «hold» oversatt med kontrollere (Myrbakken og Haakanes, 2011).

man makt dersom man besitter potensielle stemmeretter som umiddelbart kan konverteres eller utøves (Bernhoft, 2011). Lignende veiledning er ikke med i SME-standarden. Skulle man velge å se hen til full IFRS kan man altså gå så langt som til den frivillige «implementation guidance» for tilstrekkelig veiledning.

3.4.2 Felles kontrollert virksomhet

Felles kontrollert virksomhet er definert i IFRS for SMEs 15.2 tilsvarende i IAS 31.3 som en kontraktmessig avtale der to eller flere parter påtar seg en økonomisk aktivitet som er underlagt felles kontroll. Det vil si at en økonomisk virksomhet er regulert ved avtale mellom to eller flere deltakere slik at disse har felles kontroll over virksomheten, og ingen av deltakerne kan alene ha bestemmende innflytelse (NOU 2003:23, s. 199 og 227). RL § 5-18 definerer FKV tilsvarende. Kriteriet for felles kontroll innebærer en kontraktmessig avtalt deling av kontroll over en økonomisk aktivitet og foreligger bare når de strategiske, finansielle og driftsmessige beslutningene knyttet til aktiviteten krever enstemmighet mellom partene som deler kontrollen (IFRS for SMEs 15.2, IAS 31.3, NRS (F) *Investering i tilknyttede selskap og deltakelse i felles kontrollert virksomhet*, pkt. 3.2). IFRS for SMEs er en ordrett utgave av full IFRS på dette området. Det som er bemerkelsesverdig er dog at den kontraktmessige avtalen ikke er regulert i IFRS for SMEs. Under IAS 31.9 kommer det frem at den kontraktmessige avtalen er med på å skille deltakelse i FKV fra investering i TS. Videre heter det at aktiviteter som ikke er underlagt kontraktmessig avtale for opprettholdelse av felles kontroll, ikke er en FKV etter standardens oppfatning. IAS 31.10–12 gir videre opplysninger og eksempler på innhold og struktur av den kontraktmessige avtalen. NRS (F) *Investering i TS og deltakelse i FKV* har en lignende bestemmelse om det som i norsk standardsetting blir kalt samarbeidsavtalen. Her kommer det frem at det er denne samarbeidsavtalen som regulerer den økonomiske virksomheten. Avtalen regulerer hvilke beslutninger som krever enstemmighet eller spesifisert flertall av deltakerne, og standarden gir videre oversikt over hva en slik avtale normalt vil inneholde.

IASB deler FKV inn etter deres funksjon. De tre formene er felles drift, eiendel og enhet.⁴⁹ Dette skillet mellom ulike former for felles kontrollert virksomhet eksisterer ikke i

⁴⁹ I ny standard IFRS 11 *Joint Arrangements* opereres det kun med to klasser: felles drift og felles virksomhet. På grunn av nye definisjoner er det ikke lenger like stort fokus på at en virksomhet skal være en juridisk enhet slik at klassifisering av felles kontrollert virksomhet kan bli ulik den vi er kjent med fra IAS 31 (Bernhoft, 2011).

norsk regnskapslovgivning. Når virksomheten er et selskap følger regnskapsføringen av regnskapslovgivningen, ellers vil den bli regulert gjennom samarbeidsavtalen.

3.4.3 Prinsippanvendelse

IFRS for SMEs kapittel 14 og 15 presenterer tre tillatte metoder for regnskapsføring av både investering i tilknyttede selskap og deltakelse i felles kontrollert virksomhet. Disse er kostmetoden, egenkapitalmetoden og virkelig verdi over resultatregnskapet (par 14.4 og 15.9). Merk at par 15.5 og 15.7 angir egne regler for regnskapsføring for felles kontrollert drift og eiendeler. IFRS for SMEs krever ensartet prinsippanvendelse for samme type investering, men man kan velge ulikt prinsipp for ulike investeringer, jf. par 9.26.

Etter full IFRS skal alle investeringer i TS regnskapsføres etter egenkapitalmetoden i konsernregnskapet og i økonomisk enhet-regnskapet, men til kost eller etter IAS 39 i det separate finansregnskapet, jf. IAS 28.13 og 27.38. Etter GRS skal egenkapitalmetoden benyttes i konsernregnskapet, mens det i selskapsregnskapet er tillat å bruke kostmetoden i stedet for egenkapitalmetoden, jf. RL § 5-17. Ved innarbeiding av deltakelse i FKV i konsernregnskapet tillater full IFRS og GRS bruk av enten egenkapitalmetoden eller bruttometoden jf. IAS 31.30 og 31.38 og RL § 5-18. GRS tillater videre bruk av kostmetoden, bruttometoden eller egenkapitalmetoden i selskapsregnskapet, jf. RL § 5-18. Se for øvrig diskusjon om bruttometoden i kapittel 3.4.4.

3.4.3.1 Kostmetoden

Etter kostmetoden innregnes investeringen i en annen virksomhet til anskaffelseskost. Avkastning på denne investeringen kommer i form av utbytte som regnskapsføres hos investor når dette mottas. Underliggende resultater ut over utbetalt utbytte blir dermed ikke reflektert i investors regnskap før ved en eventuell realisasjon. Dersom virkelig verdi av investeringen er lavere enn kost skal investor foreta nedskrivning i samsvar med vurderingsprinsippene i IFRS for SMEs kapittel 27 *Verdifall på eiendeler*. Investor skal allikevel vurdere investeringen til virkelig verdi dersom det eksisterer en offentlig tilgjengelig markedspris, jf. par 14.7.

Ved bruk av kostmetoden under GRS skal det foretas nedskrivning dersom denne ikke anses å være forbigående (NRS (F) *Investering i TS og deltakelse i FKV*). Forskjellen fra de internasjonale standardene er at en investor kan regnskapsføre foreslått utbytte på balansedagen dersom det er betydelig sannsynlighetsovervekt for utdeling. Etter IFRS for

SMEs vil ikke foreslått utbytte tilfredsstillende gjeldsdefinisjonen hos det utbetalende selskapet og kan derfor ikke anses som en eiendel og derav inntektsføres hos investor. Se for øvrig diskusjon om utbytte i oppgavens kapittel 3.5.4.

3.4.3.2 Egenkapitalmetoden

Hensikten med egenkapitalmetoden er å vise verdiskapningen i det underliggende foretaket på en bedre måte enn det man klarer ved bruk av kostmetoden (Bernhoft, 2011). Ved egenkapitalmetoden balanseføres anskaffelsen til kost på anskaffelsestidspunktet. Etter IFRS for SMEs skal direkte henførbare transaksjonskostnader tas med i anskaffelseskost.⁵⁰ Tilsvarende som ved konserndannelse må investor verdsette de underliggende eiendeler og forpliktelser i det tilknyttede selskapet til virkelig verdi, for deretter å allokere kostprisen. Enhver differanse mellom virkelig verdi og anskaffelseskost er goodwill. Etter egenkapitalmetoden må investor allokere kostprisen til sin forholdsmessige andel av egenkapitalen (Johnsen og Kvaal, 1999; Moen og Tømta, 2006).

Balanseført verdi justeres i de etterfølgende perioder med andel resultat i det tilknyttede selskapet for å hele tiden reflektere investors andel av resultatet i den investerte virksomheten (par 14.8). Ved beregning av resultatandel er det nødvendig å ta hensyn til eventuelle avskrivninger på merverdier i identifiserbare eierandeler og forpliktelser på tidspunkt for kjøp av eierandelen, samt forholdsmessig andel av urealiserte gevinster og tap i transaksjoner mellom investor og foretak (Bernhoft, 2011).

3.4.3.3 Virkelig verdi

Ved førstegangs innregning skal investeringen måles til transaksjonspris uten transaksjonskostnader. For hver rapporteringsperiode skal investeringen måles til virkelig verdi, og eventuelle endringer resultatføres. Måling til virkelig verdi skal følge par 11.27–32. Dersom det skulle vise seg å være å vanskelig å måle virkelig verdi pålitelig uten «undue cost or effort» skal investeringen måles til kost med vurdering for verdifall. Det legges til grunn at foretaket har tatt i bruk alle rimelighetens anstrengelser for å estimere virkelig verdi, men at det til syvende og sist er en skjønnsmessig vurdering (SMEIG, 2009, TM14, s. 20).

⁵⁰ I IAS 28.11 gis det ingen antydning på hva som menes med anskaffelseskost. IFRS IC klargjorde i mai 2009 at som anskaffelseskost anses kostpris og direkte henførbare kostnader (Bernhoft, 2011). Dette er ikke i overensstemmelse med IFRS 3R der transaksjonsutgiftene skal kostnadsføres direkte.

IASB antyder at virkelig verdi-metoden vurderes som den metoden som gir mest relevant informasjon. Dersom man i utgangspunktet har valgt kostmetoden som regnskapsprinsipp skal man allikevel bruke virkelig verdivurdering dersom foretaket det er investert i har en offentlig tilgjengelig markedspris. Pacter (2010b) påpeker imidlertid at det antas som svært sjeldent at SMEs gjør betydelige investeringer i børsnoterte selskaper.

3.4.4 Særskilt om bruttometoden

Etter RL § 5-18 har investor et valg om å benytte seg av bruttometoden i selskaps- og konsernregnskapet ved regnskapsføring av felles kontrollert virksomhet. Bruttometoden er også regulert i IAS 31. Etter de norske regnskapsreglene skilles det ikke mellom felles kontrollert drift, eiendel eller virksomhet. For selskaper (eksempelvis aksjeselskaper, ansvarlig selskap, kommandittselskap eller partrederi) er regnskapsprinsippene gitt i lovreguleringen, jf. RL § 5-18. Det er allikevel uttalt i standarden at investor skal regnskapsføre sine inntekter, kostnader, eiendeler og gjeld i både selskapsregnskapet og konsernregnskapet. Når virksomheten ikke er et selskap, vil som regel både plikten til å føre regnskap og fordelingen mellom deltakerne være regulert i samarbeidsavtalen (NRS (F) *Investering i TS og deltakelse i FKV*, pkt. 3.4).

Ved regnskapsføring av felles kontrollert virksomhet må det deltakende foretaket (investor) innarbeide sin andel av den felles kontrollerte virksomheten i sitt regnskap. Inntekter, kostnader, eiendeler og gjeld innregnes forholdsmessig. Vurderingen er den samme som for egenkapitalmetoden, hovedforskjellen mellom metodene ligger i spesifikasjonen i regnskapet (Johnsen og Kvaal, 1999; Bernhoft, 2011). Etter egenkapitalmetoden blir investeringen presentert på én linje i resultatregnskapet og én linje i balanseoppstillingen. Ved bruk av bruttometoden presenteres andelen av inntekter, kostnader, eiendeler og gjeld linje for linje i resultat og balanse.

Det er av norsk oppfatning at bruttometoden er foretrukket fremfor egenkapitalmetoden. I forarbeidene til regnskapsloven blir det påpekt av både utvalget og departementet at deltakelse i felles kontrollert virksomhet er en del av investors virksomhet og bruttometoden anses som den metoden som best reflekterer dette i regnskapet. Egenkapitalmetoden inneholder mindre omfattende spesifikasjoner og er således en forenklet metode (Ot.prp. nr. 42 (1997–1998), s. 140). Også IASB presenterer egenkapitalmetoden kun som et alternativ til bruttometoden (jf. IAS 31.30 og 31.38). Det legges således til grunn at bruttometoden er å foretrekke siden metoden reflekterer substansen og de økonomiske

realiteter i deltakerens andel av et felles kontrollert foretak på en bedre måte enn det egenkapitalmetoden gjør (Bernhoft, 2011).

Med bakgrunn i dette kan det synes noe merkverdig at bruttometoden ikke er et alternativ under IFRS for SMEs. Årsaken ser ut til å ligge i et forenklingstiltak rettet mot SMEs. Regnskapspliktige SMEs har satt spørsmålsteget ved nytteverdien av både egenkapitalmetoden og bruttometoden, og har kommentert at SMEs opplever særskilte vanskeligheter med å anvende begge disse metodene på grunn av manglende evne til å innhente nødvendig informasjon og behovet for å tilpasse regnskapsprinsipper og rapporteringsdager (IASB, 2009b, BC115). IASB har derfor valgt å videreføre kostmetoden som er tillatt i de separate finansregnskapene i full IFRS, og tillater så denne i det konsoliderte regnskapet til SMEs. Den videre innføringen av virkelig verdimåling i standarden kan således virke som et nødvendig tiltak for å sikre informasjonsverdien og brukernytten av SME-regnskapene. Som nevnt over vil ikke kostmetoden reflektere de underliggende resultater fra det foretaket det er investert i, noe som er uheldig dersom investering i felles kontrollert virksomhet er en stor del av investors virksomhet. Virkelig verdi vil på sin side reflektere både regnskapsmessige verdier og off-balance verdier (NRS, 2010a) og vil være nyttig i vurderingen av fremtidige kontantstrømmer og sikkerhet for lån (IASB, 2009b, BC115).

Det kan videre nevnes at bruk av bruttometoden er mye diskutert internasjonalt (NRS, 2010a; Moen og Tømte, 2006). US GAAP har ikke innarbeidet metoden i noen standard,⁵¹ og i IFRS 11 *Joint Arrangements* (som erstatter IAS 31 og SIC 13 fra regnskapsår som starter 1. januar 2013) er bruttometoden erstattet med egenkapitalmetoden for regnskapsføring av felles kontrollert virksomhet. Bruttometoden fører opp eiendeler og gjeld som om de var under investors kontroll, mens de i utgangspunktet er under *felles* kontroll. IASBs definisjon av eiendel forutsetter eksklusiv kontroll og bruttometoden er således et brudd på rammeverkets definisjoner da man balansefører eiendeler man ikke kontrollerer og forpliktelser man ikke har plikt til å innfri (NRS, 2010a; Moen og Tømte, 2006). På den andre siden argumenterer blant annet Johnsen og Kvaal (1999, s. 462–463) for

⁵¹ Metoden er ikke tatt med i noen standard, men det er ikke et generelt forbud mot bruttometoden under US GAAP da den er innarbeidet i FAS 19 *Financial Accounting and Reporting by Oil and Gas Producing Companies* (FASB, 1977). Bruk av bruttometoden under US GAAP er således bransjespesifikt. Dersom bruttometoden forbyes i Norge vil oljeselskaper kun føre nettostørrelser, det vil si kun regnskapsføre avkastning.

at bruk av egenkapitalmetoden vil gjøre det mulig å drive omfattende virksomhet uten at det synes i investors regnskaper, noe som vil være tilsvarende ved bruk av kostmetoden. Dette muliggjør tynn kapitalisering av virksomheten uten at det får konsekvenser for investorers eller kreditorers vurdering av de kontrollerende selskapene, i den utstrekning disse bare baserer seg på regnskapsopplysninger.

3.5 Inntekter

Finansregnskapets hensikt er å presentere informasjon om økonomiske størrelser som viser foretakets finansielle stilling, finansielle inntjening (performance) og kontantstrømmer, og som kan ligge til grunn for økonomisk beslutningstaking for en rekke brukere (IFRS for SMEs 2.2). Inntekt utgjør en sentral størrelse i finansregnskapet, og det er gjerne ut i fra trender og vekst i inntekter og over tid at brukeren kan evaluere foretakets langsiktige prestasjon, samt estimere foretakets evne til å genere fremtidige kontantstrømmer (Alfredson et al., 2007). I IFRS for SMEs 2 defineres inntekt som endring i balanseverdier (par 2.25 tilsvarende IASB, 1989, par 74), og er dermed bestemt av endringer i eiendeler og forpliktelser gjennom at fremtidige økonomiske fordeler relaterer seg til en økning i en eiendel eller reduksjon av en forpliktelse (IASB, 1989, 92). Regnskapsføring av inntekt kan først forekomme når balansedefinisjonene er oppfylt. I utgangspunktet vil dette skje ved oppfyllelsen av nærmere fastsatte innregningskriterier presentert i standardene (IFRS for SMEs 23.10 og 23.14 tilsvarende IAS 18.14 og 18.20).

Kapittel 2 skiller mellom «revenue» og «gains». Etter IFRS for SMEs 2.25a) oppstår «revenue» gjennom foretakets ordinære aktiviteter og inkluderer salg, avgifter, renter, royalties og leie. At vi i Norge har valgt å oversette «revenue» med «driftsinntekt» synes derfor noe uheldig da flere poster som omfattes av denne driftsinntekten faktisk er knyttet til finans. Jeg velger allikevel å benytte begrepet «driftsinntekt» i fortsettelsen da dette er den offisielle oversettelsen. I IFRS for SMEs (og full IFRS) defineres gevinster («gains») residualt som elementer som tilfredsstillter inntektsdefinisjonen, men som ikke er driftsinntekt (par 2.25 b). I *Rammeverket* (IASB, 1989, par 75) kommer det frem at gevinster kan være knyttet til drift uten at disse klassifiseres som driftsinntekt. Gevinster kan for eksempel oppstå ved salg av anleggsmidler, men det finnes også urealiserte gevinster som følger av økning av balanseførte verdier på langsiktige eiendeler eller verdistigning av omsettelige finansielle verdipapirer.

IFRS for SMEs 23 regulerer regnskapsføring av driftsinntekt og er basert på IAS 18 *Driftsinntekter*. Standarden tar for seg salg fra hovedaktiviteter som salg av varer, tjenesteyting, samt inntekter fra finansielle instrumenter (renteinntekt eller utbytte) og bruk av foretakets immaterielle eiendeler (royalties). Leieinntekter er omtalt i eget kapittel (kapittel 20). Inntekt i form av gevinster er særskilt behandlet i andre kapitler: utbytte fra investeringer som regnskapsføres etter egenkapitalmetoden (kapittel 14 og 15), inntekt fra finansielle instrumenter (kapittel 11 og 12), investeringseiendom (kapittel 16), og landbruk og biologiske eiendeler (kapittel 34). Tilvirkning av varer med lang tilvirkningstid, såkalte anleggskontrakter, er tatt med i IFRS for SMEs 23, men er omtalt i en egen standard, IAS 11 *Anleggskontrakter*, i full IFRS.

3.5.1 Driftsinntekter

IAS 18 er i utgangspunktet en gammel standard (utgitt i 1995), og standarden har vært kritisert for å kun inneholde generelle prinsipper som mangler detaljregler, samt at nyere og moderne transaksjonstyper ikke er omtalt (Ler og Puri, 2011). IFRS for SMEs synes ikke å inneholde vesentlige oppdaterte endringer fra full IFRS da all tekst presentert i kapittel 23 er å finne igjen i IAS 18 (samt delvis i IAS 11 og IFRIC 15). Driftsinntekter defineres derfor tilsvarende i IFRS for SMEs (jf. standardens ordliste, s. 225) som i IAS 18.7: «(...) bruttotilgang av økonomiske fordeler som tilflyter foretaket i løpet av regnskapsperioden som følge av den ordinære virksomheten når denne fører til økt egenkapital, bortsett fra økninger som gjelder innskudd fra eiere.»

Definisjonen baserer seg på det balanseorienterte rammeverket hvor inntekter og kostnader defineres indirekte ut ifra definisjoner om eiendeler og gjeld. Definisjonen på driftsinntekt slik vi finner den i IFRS for SMEs og IAS 18 tilsvarer derfor definisjonen av inntekt presentert i IASBs rammeverk (Gjesdal, 2006; Ler og Puri, 2011).

Etter IFRS brukes transaksjon som et hjelpebegrep på å definere eiendeler og gjeld (Johnsen og Kvaal, 1999), men tidspunktet for inntektsføring kan ikke avgjøres ut ifra balansedefinisjonene (Kvifte, 2003). For å skape best mulig fremstilling av periodens resultat baserer IFRS for SMEs (i likhet med full IFRS) seg på periodisering av inntekter og kostnader. Dette innebærer at effekten av en transaksjon regnskapsføres når den oppstår slik at den fremstilles i den perioden transaksjonen er relatert til. Kvifte (2003) diskuterer bruk av opptjeningsprinsippet og sammenstillingsprinsippet for å avgjøre når endringer i eiendeler og forpliktelser som resulterer fra transaksjoner skal innregnes. Ifølge Kvifte er det ikke lagt

stor vekt på opptjeningsprinsippet i IASBs rammeverk, men at det heller betraktes som «(...) a tool useful in determining whether the applicable measurement attribute leads to reliable accounting information, as prescribed by the measurement rules» (IASB, 1989, par 93). IASB (1989, par 92) anser kravet om at inntekt skal være opptjent å være en fremgangsmåte som er utviklet gjennom regnskapspraksis ved anvendelse av innregningskriterier gitt i *Rammeverket*. Etter GRS kjenner vi opptjeningsprinsippet som et av de grunnleggende regnskapsprinsippene i RL § 4-1, og er her en bestemmelse om regnskapsføring av inntekt. Prinsippet forstås slik at periodiseringen ikke nødvendigvis er sammenfallende med gjennomført transaksjon (Johnsen og Kvaal, 1999).

Sammenstillingsprinsippet er på en annen side ansett som et viktig innregningsprinsipp i de internasjonale regnskapsstandardene (Kvifte, 2003). Dette kommer frem av at sammenstillingsprinsippet er direkte omtalt i IASBs rammeverk (IASB, 1989, par 95 og 96). Prinsippet innebærer en allokering av inntekter og kostnader for å skape best mulig fremstilling av resultatet for perioden. Det blir allikevel lagt vekt på at sammenstilling som fører til balanseposter som ikke er i overenstemmelse med *Rammeverket* ikke skal innregnes. At denne restriksjonen er repetert i IAS 1.28 og IFRS for SMEs 2.36 understreker at *Rammeverkets* balanseorientering skal være bestemmende for inntektsføringen. Tilsvarende restriksjon av opptjeningsprinsippet eksisterer ikke i *Rammeverket* eller i standardene, og mangel på balansedefinisjonene i standardene fører til brudd mellom standardenes bestemmelser og *Rammeverkets* definisjoner (Kvifte, 2003).

3.5.2 Standardens konflikt med rammeverket

Siden er IAS 18 en eldre standard er den kritisert for å være utdatert og dermed mangle prinsipper og veiledning for regnskapsføring av mer moderne (og gjerne komplekse) transaksjoner (Kvifte 2003, Gjesdal, 2006, Ler og Puri, 2011). Mangel på konkret veiledning vil i slike tilfeller resultere i inkonsistent regnskapsrapportering mellom ulike foretak og bransjer (Shortridge og Myring, 2004). Problemet er tilsvarende i US GAAP, noe som har resultert i utgivelse av over 200 industri- eller transaksjonsspesifikke veiledninger for konkrete regnskapsmessige problemstillinger som ikke er dekket i standarden (Gjesdal 2006; Schipper, Schrand, Shelvin og Wilks, 2009). Disse er utarbeidet for å skape konsistent og sammenlignbar regnskapsinformasjon (Shortridge og Myring, 2004). Under IFRS finner vi tilsvarende standarder som bryter med *Rammeverkets* balansedefinisjoner. Flere forfattere argumenterer at deler av årsaken til dette er at *Rammeverket* ikke har blitt benyttet av

standardsetterne i utarbeidelsen av standarder noe som har resultert i regelbaserte bestemmelser fremfor prinsippbaserte (se for eksempel Kvifte, 2003; Schipper, 2003; Johnsen, 2005). Utfordringen relatert til inntektsføring er gjerne at enkelte komplekse transaksjoner skaper usikkerhet rundt måling og innregning av inntekten (Gjesdal, 2006). Dette gjelder spesielt bestemmelse av transaksjonstidspunktet og når en kan innregne inntekten. Resultatet under IFRS er blant annet at IAS 18 og IFRS for SMEs 23 er supplert med vedlegg med veiledninger for konkrete regnskapsmessige situasjoner som anses som bestemmende for de ulike problemstillingene.

Problemstillingen er erkjent både av FASB og IASB som er i gang med et fellesprosjekt for regnskapsføring av inntekt. Resultatet blir en ny standard IFRS X *Revenue from Contracts with Customers*. Per 2012 er det utgitt et revidert høringsutkast (November 2011) og standarden er tidligst forventet i bruk fra og med regnskapsåret 1. januar 2015 (IASB, 2011). Styrenes uttalte formål er «(...) to improve financial reporting by creating a common revenue recognition standard for IFRSs and US GAAP that clarifies the principles for recognising revenue and that can be applied consistently across various transactions, industries and capital markets» (IASB, 2011). Intensjonen var i utgangspunktet å eliminere de ulike motstridende regnskapsmessige behandlingene og skape et felles grunnlag for regnskapsføring av inntekt basert på balansedefinisjonene i *Rammeverket*. Diskusjonsnotatet som først ble utgitt i 2008 inneholdt et klart balanseorientert fokus, og presenterte en ny modell for inntektsføring «The Customer Consideration Model»⁵² (IASB, 2008; Schipper et al., 2009) også omtalt som femstegs-modellen (Haugnes og Mamelund, 2012b). Det er naturlig nok innvendinger og synspunkter fra mange høringsinstanser i forbindelse med prosjektet og høringsutkastene,⁵³ og det kan synes at IASB i det siste høringsutkastet har gått noe bort fra det balanseorienterte utgangspunktet (Haugnes og Mamelund, 2012b). En videre utdypelse av dette prosjektet går utenfor tema for denne oppgaven, men det er viktig å merke seg at fellesprosjektet for regnskapsføring av inntekt også vil medføre vesentlige konsekvenser for IFRS for SMEs når den tid kommer. Inntekt utgjør som sagt det største

⁵² Styrene hadde i utgangspunktet utarbeidet to modeller: «The Customer Consideration Model» og «The Measurement Model» (også benevnt «The Fair Value Model»), men valgte å kun gå videre med «The Customer Consideration Model» da det første diskusjonsnotatet ble utgitt i 2008 (Schipper et al., 2009; Colson et al., 2010).

⁵³ Se for eksempel Schipper et al., 2009; Colson et al., 2010, Nobes, 2012).

enkeltstående beløpet i regnskapet, og er ofte hovedkilden til analyser og estimater om foretakets inntjening og finansielle stilling.

3.5.3 Anleggskontrakter

Anleggskontrakter er regulert i IFRS for SMEs 23.17–20, og er basert på IAS 11 *Anleggskontrakter*. En anleggskontrakt innebærer en avtale mellom en oppdragsgiver og en entreprenør om tilvirkning av en fysisk eiendel. Den kjennetegnes ofte av at den er av langsiktig art, men dette er ikke en forutsetning. Behovet for særskilt regulering av anleggskontrakter er allikevel fordi kontrakten gjerne strekker seg over flere perioder (ikke ferdigstilt på balansedagen) og utgifter knyttet til kontrakten oppstår fortløpende, mens betaling forekommer gjerne ved ferdigstillelse. Regnskapsføring etter prinsippet om opptjening på transaksjonstidspunktet (par 23.10) vil derfor ikke gi en god fremstilling av foretakets inntjening og finansielle stilling i de ulike regnskapsperiodene som kontrakten strekker seg over. For å skape bedre sammenstilling mellom kostnader er det derfor mer korrekt å resultatføre inntekt og fortjeneste basert på estimater om opptjeningsprosessen (Hørlyk, 2011). Standarden definerer anleggskontrakter som:

En kontrakt som er særlig fremforhandlet for tilvirkning av en eiendel eller en kombinasjon av eiendeler som er tett innbyrdes forbundet eller innbyrdes avhengige når det gjelder utforming, teknologi og funksjon eller endelig hensikt eller bruk (jf. standardens ordliste, s. 211).

Kontraktens inntekter og kostnader skal innregnes som henholdsvis driftsinntekter og kostnader basert på kontraktvirksomhetens fullføringsgrad ved slutten av rapporteringsperioden (par 23.17). Denne metoden er ofte kjent som løpende avregningsmetoden. Det er ulike måter å fastsette fullføringsgraden på. En vanlig fremgangsmåte er å basere seg på estimerte total kostnader og beregne fullføringsgrad etter påløpte kostnader som en andel av dette («kost-til-kost-metoden»). Men en kan også basere seg på kartlegging av utført arbeid eller fullføring av en fysisk del av kontraktsarbeidet (par 23.22). En forutsetning er at alle estimater kan måles pålitelig og at det er sannsynlig at foretaket får det avtalte oppgjøret (Brandsås, 2006). Videre skal valgt metode reflektere fremdriften av arbeidet på en korrekt måte som gir et forsvarlig bilde av opptjeningen foretaket har hatt av arbeidskontrakten (Hørlyk, 2011).

Hva som inngår i kontraktens inntekter og kostnader er ikke regulert i standarden, mens det gis god forklaring i IAS 11.11–20. Kontraktsinntekter innebærer det opprinnelige inntekstbeløpet som fremgår av kontrakten, samt forandringer i kontraktsarbeidet, krav og innsatsgodtgjørelser. Kontraktsinntekter måles som den virkelige verdien av vederlaget. Kontraktsutgifter er utgifter som er direkte knyttet til den angitte kontrakten. Det vil si at enhver medregnet utgift må kunne knyttes til kontraktvirksomheten og henføres til kontrakten. IAS 11.17 gir en oversikt over hva direkte kontraktsutgifter omfatter.

Grunnet kontraktens omfang og varighet kan måling av inntekter og utgifter påvirkes av en rekke usikkerhetsfaktorer som er avhengig av utfallet av fremtidige hendelser. Derfor må estimater revideres etter hvert som hendelser forekommer og usikkerhetsfaktorer blir avklart (IAS 11.12).⁵⁴ Dersom det er sannsynlig at det kan oppstå tap på kontrakten skal det forventede underskuddet innregnes umiddelbart som en kostnad (par 23.26). Det vil ikke være mulig å gjøre avsetning for et slikt tap da posten ikke vil tilfredsstille gjeldsdefinisjonen i kapittel 2.

IFRIC 15 *Avtaler om bygging av fast eiendom* (2009) omhandler drøfting av anleggskontrakter ved bygging av eiendom. Fortolkningen drøfter problemstillingene rundt hvorvidt en avtalt anleggskontrakt inngår inn under virkeområdet til IAS 11 eller IAS 18. IFRIC 15 kommer frem til at dette vil avhenge av avtalens vilkår samt alle fakta og omstendigheter rundt avtalen. En avtale om bygging av fast eiendom oppfyller definisjonen av en anleggskontrakt når kjøperen har rett til å spesifisere de viktigste byggmessige elementene ved eiendommens utforming før byggingen begynner og/eller spesifisere viktige byggmessige endringer under byggingen. En avtale om bygging av fast eiendom der kjøperen kun har begrenset mulighet til å påvirke eiendommens utforming og for eksempel kan velge blant enkelte forslag som foretaket har spesifisert, eller spesifisere mindre endringer av den grunnleggende utformingen, er derimot en avtale om salg av varer innenfor virkeområdet til IAS 18.

Denne tolkningen fra IFRIC 15 er innarbeidet i IFRS for SMEs 23A.14. Det er i hovedsak snakk om hvem som har kontroll over eiendelen som utvikles. Dersom oppdragsgiver har mulighet til å kontrollere utforming og gjøre byggmessige endringer

⁵⁴ Denne bestemmelsen kommer ikke frem av IFRS for SMEs.

underveis er det oppdragsgiver som anses å ha den største andelen av kontroll over eiendommen. Tilsvarende gjelder dersom oppdragsgiver står for konstruksjonsmaterialet og utviklingen av eiendelen anses som tjenesteyting fra entreprenørens side. I disse tilfellene skal inntektsføringen skje i henhold til løpende avregningsmetode (par 23A.14 og 23A.15).

I de tilfeller der entreprenøren stiller med byggematerialet i henhold til å kunne fullføre sin kontraktsmessige forpliktelse om å ferdigstille eiendommen til oppdragsgiver, skal avtalen regnskapsføres som salg av varer. I dette tilfellet oppnår ikke oppdragsgiver kontroll eller betydelig risiko og fordeler ved eierskap over det pågående arbeidet. Overføring av risiko og kontroll skjer ved levering av den ferdigstilte eiendommen til oppdragsgiver og kriteriene for innregning følger par 23.10.

NRS 2 *Anleggskontrakter* er i hovedsak basert på IAS 11 (Johnsen og Kvaal, 1999). Standarden fyller kravene i den internasjonale standarden, men inneholder også en anbefaling til å ta hensyn til rentevirkninger som ikke eksisterer i IAS 11. Etter norsk regnskapslov er det kun løpende avregning med regnskapsføring etter fullføringsgrad som er akseptert metode for regnskapsføring av anleggskontrakter. Prinsipper for regnskapsføring følger av RL § 4-1. Opptjeningsprinsippet og sammenstillingsprinsippet får anvendelse her. Ved anleggskontrakter får vi en fremskutt resultatføring av kontraktsinntektene for å skape best mulig sammenstilling mellom inntekter og kostnader. Virkeområdet til NRS 2 synes noe bredere enn i IAS 11. Per definisjon er anleggskontrakter en «(...) samlebetegnelse på kontraktsfestet tilvirkning av én eller flere eiendeler som sammen utgjør en helhet.» Det presiseres at anleggskontrakter ikke bare omfatter anleggsvirksomhet, men også ulike typer byggeoppdrag, skipsbygging, tilvirkning av store komplekse produkter eller leveranser. Videre omfattes også kontraktfestet tjenesteyting knyttet til anleggskontrakten. Etter norsk lovgivning er det gitt unntak for små foretak til å ta i bruk fullført kontrakt metoden, jf. RL § 5-12.

I BC 142 (IASB, 2009b) argumenterer IASB for bruk av løpende avregning fremfor bruk av fullført kontrakt metoden. Ved fullført kontrakt balanseføres de påløpte kontraktskostnadene og kontrakten inntektsføres først ved ferdigstillelse (når kontrakten er fullført og risiko og kontroll er overført til kjøper). Kontraktens samlede inntekter og kostnader vises derfor ikke i resultatregnskapet før på dette tidspunktet. Etter IASBs syn skaper dette dårlig sammenstilling mellom prosjektets inntekter og kostnader, og det poengteres at SMEs gjerne ikke opererer med et stort antall kontrakter på en gang slik at

foretakets inntjening vil kunne variere fra store underskudd til betydelige overskudd i de ulike regnskapsperiodene. Sæther et al. (2010b) poengterer at en konsekvens av at IFRC 15 er innarbeidet i standarden er at et større flertall anleggskontrakter knyttet til bygg av eiendom vil måtte regnskapsføres etter fullført kontrakt metoden (følger par 23.10) da kravet om kontroll gjerne ikke er oppfylt fra norske oppdragsgiveres sin side. Konsekvensen er at manglende sammenstilling av inntekter og kostnader knyttet til anleggskontrakter vil svekke regnskapsinformasjonen og skape store svingninger i foretakets resultater.

3.5.4 Utbytte

IFRS for SMEs 23.28 og 23.29 tilsvarer IAS 18.29 og 18.30. I henhold til standardene skal driftsinntekter som oppstår av andres bruk av foretakets eiendeler og gir rente, royalties eller utbytte, innregnes på gitte grunnlag (som angitt i par 23.29) når det er sannsynlig at de økonomiske fordelene som er knyttet til transaksjonen vil tilflyte foretaket, og inntektsbeløpet kan måles pålitelig. Når det foreligger et konsernforhold vil det sjelden eksistere betydelig usikkerhet ved fastsettelse av utbytte grunnet morselskapets bestemmende innflytelse over giverselskapet (NRS (V) *Regnskapsføring av inntekt*). Men etter IFRS for SMEs vil ikke styrets forslag om utbytte (og konsernbidrag) tilfredsstillende gjeldsdefinisjonen i kapittel 2, og mottaker vil dermed heller ikke kunne inntektsføre utbytte på balansedagen selv om foretaket har kontroll. Utbytte kan ikke anses som eiendel og inntekt hos mottakende foretak før alle nødvendige selskapsrettslige vedtak er gjennomført hos giver. Etter par 23.29 kan mottaker først innregne utbytte når mottakers rett til å motta betaling er etablert. Det vil si at mottaker ikke kan inntektsføre utbytte før dette er vedtatt på generalforsamling som altså blir regnskapsåret *etter* det året som ligger til grunn for utdelingen (Sæther et al., 2010b).

Etter GRS anses foreslått utbytte som kortsiktig gjeld på balansedagen hos giverselskapet. Mottaker har videre mulighet til å regnskapsføre utbytte som opptjent allerede samme regnskapsår. Dersom det foreligger et konsernforhold vil morselskapet ha bestemmende innflytelse over utbetalinger hos datterselskapet og kan således inntektsføre utbetalingen (NRS (V) *Regnskapsføring av inntekt*). Ved utbetaling av utbytte fra TS og FKV forutsettes det at det foreligger betydelig sannsynlighetsovervekt (70–90 %, jf. NRS 13 *Usikre forpliktelser og betingede eiendeler*) for betaling for slik utdeling (NRS (F) *Investering i TS og deltakelse i FKV*). Dette muliggjør for at utbytte kan gis gjennom flere ledd i konsernet innenfor samme regnskapsår såkalt gjennomstrømming av utbytte.

Dersom IFRS for SMEs blir tatt i bruk i selskapsregnskapet vil standarden være til hinder for slik gjennomstrømming av utbytte i konsernet innenfor samme regnskapsår. Arbeidsgruppen i NRS har derfor ansett par 23.28 og 23.29 for å være en av de vesentlige forskjellene mellom IFRS for SMEs og GRS som vil skape utfordringer ved en eventuell implementering av den internasjonale standarden (NRS, 2010a). Den samme problemstillingen var oppe til debatt da full IFRS ble implementert i 2005 (Mamelund, 2006). Da ble det mulig å benytte seg av reglene etablert i GRS i selskapsregnskapet gjennom forskrift til regnskapsloven (Forskrift om forenklet regnskapsstandard, 2008). Utvalget forutsetter en lignende løsning for utbytte fra datterselskap dersom det blir aktuelt å implementere IFRS for SMEs.

3.6 Gevinster

Standarden gir liten forklaring på skillet mellom driftsinntekt og gevinst. Som omtalt over defineres gevinst residualt som elementer som tilfredsstillende inntektsdefinisjonen, men som ikke er driftsinntekt. I *Rammeverket* kommer det frem at gevinst «(...) may or may not (...)» oppstå fra foretakets normale aktiviteter (den ordinære driften). Dette innebærer at noe inntekt fra ordinære aktiviteter er driftsinntekt, mens andre ikke er det (Nobes, 2012). Som blant annet Nobes (2006; 2012) og Barker (2010) argumenterer er det flere «feil» i inntektsdefinisjonen som gjør det vanskelig å skape et rent skille mellom hva som er driftsinntekt og hva som er gevinst. Standarden har allikevel gjort en egen klassifisering gjennom inndelingen av de ulike kapitlene (ulike standardene i full IFRS) som medfører at for eksempel gevinster på salg av anleggsmidler, verdiøkning som følge av reklassifisering eller verdistigning på finansielle verdipapirer er behandlet separat fra kapittel 23 som omhandler driftsinntekter.

3.6.1 Investerings eiendom

Kapittel 16 *Investerings eiendom* er basert på IAS 40 *Investerings eiendom*. IAS 40 var i sin tid den første standarden som inneholdt et alternativ om bruk av virkelig verdimåling av eiendeler ut over de finansielle som var omsettelige i et aktivt marked⁵⁵ (Sættem, 2006).

⁵⁵ For slike finansielle eiendeler er observerbar markedspris tilgjengelig slik at måling til virkelig verdi vil være den mest pålitelige fremstillingen av disse eiendelene.

Virkelig verdimåling har vært et av de mest omstridte og diskuterte temaene innenfor finansregnskapsteori, se drøftelse i kapittel 2.4.3.5.

IFRS for SMEs skiller seg fra full IFRS på det området at SME-standarden *krever* bruk av virkelig verdimåling (par 16.7), der IAS har virkelig verdimodellen som et valgalternativ til anskaffelseskostmodellen (IAS 40.30). I så måte kan IFRS for SMEs virke noe strengere enn full IFRS på dette området. IFRS for SMEs er likevel modifisert gjennom uttalelsen «(...) without undue cost or effort (...)» som reduserer bruk av virkelig verdi kun til de tilfeller der verdien kan måles pålitelig og kostnadene ved denne målingen ikke overstiger nytten av en slik presentasjon.⁵⁶ Videre er det krav om å pålitelig måle verdien på «(...) ongoing basis (...)». «Ongoing basis» er heller ikke definert i standarden, men forstås som «nå eller i overskuelig fremtid» (SMEIG, 2009 TM16, s. 4) uten at dette nødvendigvis gir en god indikasjon på tidsrammen. Bruk av virkelig verdi er således situasjonsbestemt og det settes krav til ledelsens bruk av skjønn i denne vurderingen.

Dersom virkelig verdi ikke kan måles pålitelig skal foretaket benytte seg av regnskapsprinsippene presentert i kapittel 17 *Eiendom, Anlegg og Utstyr* hvor måling skjer til kost og eiendelen avskrives over levetiden. En av de viktigste problemstillingene under IFRS for SMEs 16 er derfor estimering av virkelig verdi for investeringseiendommen. Kapittel 16 referer til par 11.27–32 for veiledning av beregning av virkelig verdi. Par 11.27 presenterer et hierarki for prefererte metoder ved estimering av virkelig verdi hvor gjeldende markedspriser for identiske eiendeler anses som beste estimat. Videre følger siste transaksjonspris (med eventuelle justeringer) for en identisk eiendel, og dersom ingen av disse er tilgjengelig må verdien estimeres ved hjelp av en estimeringsteknikk presentert i par 11.28–29. IAS 40 gir en langt mer omfattende veiledning og eksempler for estimering av virkelig verdi.

IFRS for SMEs virker å være noe modifisert når det kommer til prinsippendring enn hva som er tilfellet under full IFRS. Etter IAS 40.31 kommer det frem at «(...) det er svært lite sannsynlig at en endring fra modellen med virkelig verdi til anskaffelseskostmodellen vil føre til en mer relevant presentasjon», noe som presiserer at full IFRS foretrekker bruk av virkelig verdi i lys av finansregnskapets formålsbestemmelse (Sættem, 2006, s. 331). Etter

⁵⁶ Begrepet «undue cost or effort» er ikke særskilt definert eller forklart i IFRS for SMEs slik at omfanget av modifiseringen er ikke lett forståelig. Begrepet er diskutert i oppgavens kapittel 4.2.1.1.

IAS 8 er det krav om at endring av regnskapsprinsipp kun skal forekomme dersom det er vurdert å gi mer relevant informasjon. Dette avgrenser muligheten for foretak som benytter virkelig verdimåling til å gå over til anskaffelseskostmodellen etter full IFRS. Tilsvarende bestemmelse er ikke tatt med i IFRS for SMEs 10. Vurdering av investeringseiendom er ikke et prinsippvalg. Dersom virkelig verdi ikke kan estimeres pålitelig *skal* foretaket vurdere investeringseiendommen etter vurderingsreglene i kapittel 17, det vil si etter anskaffelseskostmodellen. Balanseført verdi blir således vurdert som kostpris og er gjenstand for avskrivning og eventuelt nedskrivninger. Det er viktig å merke seg at selv om investeringseiendom er vurdert etter anskaffelseskostmetoden er ikke foretaket fritatt fra å gjøre verdivurdering dersom det oppstår indikasjon på at virkelig verdi kan være lavere enn kost, jf. par 17.24. Dersom estimerer på virkelig verdi blir tilgjengelig er det krav etter IFRS for SMEs at investeringseiendommen skal *reklassifiseres* fra kost til virkelig verdi. Gevinsten innregnes i resultatregnskapet og opplyses i note (jf. par 16.10 e).

Par 16.4 refererer til «mixed use property» som inneholder både en investeringseiendom og en del relatert til eiendom, anlegg og utstyr. Når én eiendom er benyttet til ulike formål kan det være vanskelig å avgjøre de regnskapsmessige forskjellene. Det følger av definisjonen i par 16.2 at investeringseiendom holdes for å opptjene leieinntekter eller for verdistigning, eller begge deler. Det som altså skiller investeringseiendom fra eierbenyttet eiendom er at investeringseiendommen genererer kontantstrømmer som i stor grad er uavhengig av andre eiendeler som innehas av foretaket. Produksjon eller levering av varer eller tjenester (eller bruk av eiendommen for administrative formål) genererer kontantstrømmer som kan henføres ikke bare til eiendom, men også til andre eiendeler som brukes i produksjons- eller leveringsprosessen (IAS 40.7). Det henvises derfor til bruk av IFRS for SMEs 17 for eierbenyttet eiendom. Dersom det er vanskelig å måle virkelig verdi på den delen som er investeringseiendom følger det av par 16.4 at hele eiendommen skal innregnes som eiendom, anlegg og utstyr etter kapittel 17. Det kan tidvis være vanskelig å avgjøre skillet mellom investeringseiendom og eierbenyttet eiendom, og standarden har ingen oppklarende paragraf for å spesifisere dette slik vi finner i full IFRS. Vurderingen blir dermed i større grad basert på skjønn. I IAS 40.7–15 er det gitt eksempler og forklaringer som kan være til hjelp i slike vurderinger. Disse er ikke tatt med i IFRS for SMEs.

3.6.1.1 Emner som er utelatt

IFRS for SMEs 16 var en av kapitlene som i høringsutkastet hadde kryssreferanse til full IFRS (IASB, 2007b, 15.5). Det var her valg mellom bruk av anskaffelseskostmetoden eller virkelig verdi etter IAS 40. I den endelige versjonen ble valg av regnskapsprinsipp situasjonsbestemt i stedet for et prinsippvalg, og veiledning for estimering av virkelig verdi ble dermed tatt inn i standardens par 11.27–32. Men IFRS for SMEs har ikke spesifiserte bestemmelser på klassifisering av eiendom holdt for uspesifisert formål og beregning av restverdi dersom virkelig verdi ikke kan måles pålitelig. I slike situasjoner må regnskapsprodusenten benytte veiledningshierarkiet i kapittel 10 som i stor grad baserer seg på regnskapsprodusentens bruk av skjønn.

3.6.1.2 Investeringseiendom under GRS

Etter GRS klassifiseres investeringseiendom som anleggsmiddel og vurderes til anskaffelseskost (RL § 5-3). Regnskapsføringen følger de grunnleggende transaksjonsprinsipper i RL § 4-1. En innføring av IFRS for SMEs vil på dette punktet kunne medføre større bruk av virkelig verdimåling, men omfanget vil avhenge av en presisering av «undue cost or effort» og «on an ongoing basis» (Sæther et al., 2010b). Uten klar rettleiding på dette området er det vanskelig å fastslå om en eventuell overgang til IFRS for SMEs vil medføre store innslag av virkelig verdi av investeringseiendom i norske finansregnskap. Videre skiller ikke GRS mellom investeringseiendom og eierbenyttet eiendom, begge typene regnskapsføres til anskaffelseskost og avskrives over levetiden. Metoden må anses som vesentlig enklere enn IFRS for SMEs, da det tidvis kan være vanskelig å klassifisere hva som er investeringseiendom og hva som er eierbenyttet eiendom. IFRS for SMEs inneholder i tillegg lite veiledning på dette området.

NRS' arbeidsgruppe anser regnskapsmessig behandling av investeringseiendom som vesentlig forskjellig fra GRS (NRS, 2010a). I sin vurdering legger arbeidsgruppen vekt på at virkelig verdi på investeringseiendommer bør baseres på «observerbare transaksjoner i tilsvarende markeder» (s. 20). Arbeidsgruppen forkaster transaksjonspris som estimat på virkelig verdi grunnet investeringseiendommers uensartethet og basert på det faktum at investeringseiendommer omsettes svært sjeldent. Dette kan medføre at norske foretak er tvunget til å selv estimere virkelig verdi alternativt innhente takst fra en uavhengig takstmann. Arbeidsgruppen argumenterer videre at bruk av virkelig verdi (gitt at denne kan estimeres pålitelig) vil føre til mer relevant og pålitelig informasjon, men at det også stiller

økte krav til forståelse og tankegang hos regnskapsbrukerne. Det synes å være vilje og praksis for bruk av virkelig verdi hos norske børsnoterte foretak, slik at kompetanse og veiledning på området vil også være tilgjengelig for SMEs. Unntaket vil eventuelt være for SMEs som er etablert utenfor de sentrale byene hvor foretakets ressurs- og kompetanseområde vil kunne begrense bruk av virkelig verdi da markedet for investeringseiendom er begrenset til noen få store byer i Norge.

4 Drøfting av problemstillingen

Problemstillingen i denne oppgaven er todelt. Med bakgrunn i analysen vil jeg nå forsøke å svare på to følgende spørsmål:

- Er IFRS for SMEs selvstendig («stand-alone»)?
- Er IFRS for SMEs egnet for bruk i Norge?

At IFRS for SMEs er en selvstendig standard vil videre være en forutsetning for at standarden skal kunne tas i bruk i Norge. Jeg vil derfor foreta en drøfting av begrepet «stand alone» opp mot funn som ble presentert i oppgavens kapittel 3. Videre følger en utredning om standardens forutsetninger for anvendelse i Norge, herunder drøftes og viktige begreper som «undue cost or effort» og «impracticable».

4.1 Stand-Alone

I presentasjonen av IFRS for SMEs fremlegger IASB standarden som en helt selvstendig standard som skal kunne benyttes av SMEs uavhengig av full IFRS. Argumentasjonen for å ha en selvstendig standard er at den vil være mer forståelig og enkel å bruke, og at den derfor har lettere for å få internasjonal aksept enn om den er tungt basert på full IFRS (IASB, 2009b, BC82a). Mange høringsinstanser har hele veien vektlagt at IFRS for SMEs bør være en egen standard særskilt tilpasset SMEs' ressurs- og kompetansenivå. I begrepet «stand-alone» ligger det derfor en forutsetning om at det ikke skal være nødvendig for SMEs å ha kunnskap om full IFRS for å beherske og bruke standarden. Et annet moment er at IFRS for SMEs må være anvendbar uavhengig av endringer og revideringer av full IFRS. Det vil si at endringer i full IFRS ikke skal ha direkte betydning for IFRS for SMEs.

4.1.1 Referanse til full IFRS

I utgangspunktet var ikke IFRS for SMEs tiltenkt å være en selvstendig standard som var totalt uavhengig av full IFRS (IASB, 2009b, BC81). Høringsutkastet hadde hele 23 referanser til full IFRS på flere områder (IASB, 2007b). Der en IAS eller IFRS presenterte flere regnskapsmetoder ble kun det enkleste alternativet tatt inn i IFRS for SMEs med kryssreferanse til de andre metodene i gitte IASer og IFRSer.⁵⁷ Videre var enkelte temaer utelatt fra IFRS for SMEs da IASB ikke anså disse som relevante for denne gruppen foretak. Høringsutkastet inneholdt i stedet referanser til de spesifikke IASene og IFRSene dersom SMEs allikevel hadde behov for å benytte disse.⁵⁸ Dersom IFRS for SMEs manglet bestemmelser på enkelte områder og det ikke var presentert noen referanse til full IFRS skulle SMEs benytte seg av veiledningshierarkiet i par 10.2HU–10.4HU. Par 10.4HU tilsvarer IAS 8.12 og henviser til både full IFRS og annen regnskapslitteratur. IASB anså IFRS for SMEs (HU) til å være «stand-alone» for de aller fleste foretak som ikke hadde behov for å benytte seg av kryssreferansene til full IFRS (BC81).

I endelig standard er alle referansene til full IFRS tatt ut, med unntak av muligheten til å benytte IAS 39 i stedet for kapittel 11 og 12. Årsaken var at høringsinstansene ønsket seg en selvstendig standard, og over 60 % ønsket å fjerne kryssreferansene (IASB, 2009b, BC26). IASB argumenterer med at fjerning av alle kryssreferanser, samt andre endringer som ble gjort etter høringsutkastet har bidratt til at IFRS for SMEs nå fremstår som «stand-alone» (IASB, 2009b, BC34). Etter at kryssreferansene i høringsutkastet ble fjernet ble par 10.6 (tilsvarer par 10.4HU) endret til å kun referere til full IFRS, og ikke til annen regnskapslitteratur. Jeg finner at denne referansen særskilt skaper problemer for påstanden om at IFRS for SMEs virkelig er selvstendig («stand-alone»). I det videre presenterer jeg deler av kritikken mot IFRS for SMEs og diskuterer denne og funn gjort i analysen opp mot problemstillingen.

⁵⁷ Dette gjaldt blant annet bruk av virkelig verdimodellen for investeringseiendom (jf. par 15.4HU–5HU), bruk av oppskrivingsmodellen for eiendom, anlegg og utstyr (jf. par 16.11HU og 16.13HU) og kapitalisering av låneutgifter (jf. 24.3HU og 24.4HU). HU = høringsutkast.

⁵⁸ Dette gjaldt for eksempel bruk av IAS 41.10–29 for beregning av virkelig verdi av biologiske eiendeler (jf. par 35.1HUa), IAS 33 for fastsettelse og presentasjon av resultat per aksje (jf. par 34.1HU.) og IFRS 8 for driftssegmentering (jf. par 31.1HU).

4.1.1.1 Bruk av hovedprinsipper, men mangel på veiledning

IASB har poengtert at en av hovedfordelene med å være uavhengig av full IFRS er at standarden kan skrives med et enklere språk og egen veiledning kan legges til (IASB, 2009b BC159). Men mye av kritikken rettet mot IFRS for SMEs er at standarden fremstår som en komprimert utgave av full IFRS. Jeg finner denne kritikken berettiget ettersom store deler av SME-standardens er ordrett hentet fra tilsvarende standarder i full IFRS. Som det kommer frem av analysen i kapittel 3 inneholder deler av IFRS for SMEs direkte avskrift fra hovedprinsippene i full IFRS, mens veiledning og forklaringer ikke er tatt med.⁵⁹ Dette i seg selv vil kunne svekke IFRS for SMEs' omdømme som en selvstendig standard da mangel på regnskapsprinsipper og veiledning vil skape stor usikkerhet rundt regnskapsmessig behandling av enkelte transaksjoner.

Der IFRS for SMEs mangler veiledning eller ikke omtaler regnskapsmessig behandling av enkelte transaksjoner eller hendelser er SMEs henvist til veiledningshierarkiet i kapittel 10 hvor referansen til full IFRS er tatt med som en kildehenvisning. I samtaler med NRS' arbeidsgruppe bekrefter Paul Pacter at det verken er krav eller oppfordring i SME-standardens til å se hen til full IFRS (NRS, 2010b). Men når IFRS for SMEs fremstår som en komprimert utgave av full IFRS vil jeg påstå at det vil være svært nærliggende å se hen til denne standarden dersom IFRS for SMEs mangler regulering av enkelte temaer. Det virker uhensiktsmessig at SMEs skal bruke ressurser og tid på å utarbeide og anvende regnskapsprinsipper som gir informasjon som er i overenstemmelse med de overordnede bestemmelser og kvalitetskrav i standarden når full IFRS allerede inneholder et «fasitsvar» som er i samsvar med disse kravene.

Dersom den regnskapspliktige ikke velger å følge henvisningen i par 10.6 vil utarbeidelse av regnskapsprinsippene i større grad være basert på skjønsmessige vurderinger i de ulike foretakene. Ved store, komplekse transaksjoner (som for eksempel virksomhetssammenslutninger, jf. kapittel 3.2) vil dette kunne skape ulik regnskapsmessig behandling mellom foretak og bransjer og dernest svekke både informasjonsverdi og sammenligningsgrunnlag.

⁵⁹ Se kapittel 3.1.1 Dekkende fremstilling, 3.1.3.1 om omløpsmidler og kortsiktige forpliktelser og 3.4.2 Felles kontrollert virksomhet.

4.1.1.2 Konsekvenser av endring og revidering av full IFRS

Kritikere av IFRS for SMEs har videre ytret bekymring over at IFRS for SMEs er så nært knyttet opp mot full IFRS, og setter spørsmål ved hvordan IASBs arbeid med å revidere standardene i full IFRS vil påvirke IFRS for SMEs. Høringsutkastet som inneholdt konkrete referanser til full IFRS hadde ingen videre instruks for hvilken standard man var ment å følge dersom IASen/IFRSen det var referert til ble fjernet eller endret. Ble referansen også oppdatert eller skulle man forholde seg til den standarden som IFRS for SMEs var utledet fra? Det ble påpekt at en automatisk endring av referansen ville medføre at IFRS for SMEs måtte oppdateres langt oftere enn hvert tredje år, slik intensjonen i utgangspunktet var, og at SMEs videre ble avhengige av å holde seg oppdatert på samtlige standarder og endringer i full IFRS (IASB, 2009b, BC82c). Dette ville ikke medføre noen forenklingshensyn og kan heller ikke anses som intensjonen til IASB. Problemet ble dermed unngått ved å fjerne samtlige (med unntak av én) kryssreferanser i endelig standard.

Med bakgrunn i denne argumentasjonen finner jeg det derfor problematisk at referansen til full IFRS er tatt inn i veiledningshierarkiet par 10.6. Selv om SMEs ikke er pålagt å se hen til full IFRS vil *muligheten* til å gjøre det skape de samme utfordringer som man møtte på i høringsutkastet. Et klart eksempel på dette ser vi i kapittel 9 og 19 hvor det foreligger reviderte versjoner av de standardene som IFRS for SMEs er utledet fra. Eksempelvis er IFRS 3 fra 2008, mens IFRS for SMEs 19 tydelig er basert på 2004-utgaven, jf. drøftelsen i oppgavens kapittel 3.2. Så lenge det ikke foreligger klare retningslinjer for bruk av referansen i par 10.6 vil det være rimelig å anta at regnskapspraksis vil kunne variere betydelig på dette området. Endringer og revideringer av standardene i full IFRS gjøres i tråd med dagens regnskapspraksis og behov, og vil i så tilfelle kunne anses å være mer relevante enn tidligere utgaver. Men som vi ser eksempler på i oppgavens kapittel 3.2 inneholder revidert utgave av IFRS 3 andre regnskapsprinsipper som ikke er i overensstemmelse med prinsippene fremlagt i IFRS for SMEs. Hvorvidt IFRS 3R kan anses som relevant kilde er derfor uklart. Ifølge Basis for Conclusions P17 (IASB, 2009b) vil ikke endringer i full IFRS gjelde før disse er tatt inn i IFRS for SMEs. Dette vil i utgangspunktet tale for at man skal forholde seg til den IASen/IFRSen som IFRS for SMEs er utledet fra. Problemet er at referansen til full IFRS skal tas i bruk når IFRS for SMEs ikke omhandler en aktuelt tema eller hendelse. Når dette er tilfellet er det ikke gitt at en endring i en IAS eller IFRS blir tatt hensyn til i IFRS for SMEs.

4.1.2 Konklusjon

Problematikken knyttet til referansen i par 10.6 er at IFRS for SMEs ikke klarer å frigjøre seg 100 % fra full IFRS. For mange foretak vil ikke referansen være av betydning da det vil være tilstrekkelig veiledning i IFRS for SMEs slik standarden fremstår per i dag. Men ser vi hen til standardens anvendelsesområde, jf. 2.4.2, er IFRS for SMEs ment tatt i bruk av samtlige SMEs hvorav mange av disse er større internasjonale foretak som gjerne vil ha behov for regnskapsprinsipper og veiledning knyttet til mer avanserte transaksjoner og hendelser. Disse foretakene utgjør ikke en stor andel av de totale SMEs og det vil være vanskelig å beregne konkrete tall. Men gitt at 95 % av verdens foretak faller inn under SME-definisjonen vil antallet på internasjonal basis være høyt, og desto viktigere vil slike foretak ha behov for konkrete prinsipper og veiledning.

Så lenge IFRS for SMEs mangler betydelig veiledning og regnskapsmessig behandling av enkelte transaksjoner og hendelser er det også problematisk at veiledningshierarkiet referer til full IFRS. Så lenge denne referansen er tatt inn i standarden er det vanskelig å argumentere for at IFRS for SMEs i realiteten er «stand-alone».

Det er videre knyttet noe usikkerhet til revidering og endring av IFRS for SMEs. I henhold til standarden vil dette skje hvert tredje år og IASB har uttalt at de da vil ta hensyn til endringer i full IFRS samt problemstillinger som oppstår ved bruk av standarden. Det er allikevel poengtert at det kan være aktuelt å gjøre endringer til IFRS for SMEs dersom disse er av betydning (IASB, 2009b, P17). Dette kan for eksempel skje ved utgivelse av IFRS X *Revenue from Contracts with Customers* som vil erstatte IAS 18, og som er et viktig bidrag til IFRS-litteraturen da den er ment å rydde opp i tidligere standarders konflikter med rammeverket. Dersom en endring i full IFRS fører til umiddelbar endring i en IFRS for SMEs er det videre vanskelig å argumentere for at IFRS for SMEs er uavhengig av full IFRS, og IFRS for SMEs kan dermed ikke anes som «stand-alone».

4.2 Vil IFRS for SMEs være egnet for bruk i Norge

Del to av problemstillingen er svært sentral og spørsmålet om implementering i Norge bør tas opp til større debatt enn det vi har sett til nå. Mye av årsaken til at debatten er lagt død er at Finansdepartementet foreløpig har sagt nei til en eventuell utredning av IFRS for SMEs (Finansdepartementet, 2011). Men en videre debatt vil være med på å belyse både fordeler

og eventuelle ulemper og problemstillinger knyttet til bruk av standarden. I det følgende vil jeg identifisere og drøfte avgjørende faktorer for implementering samt omtale enkelte konsekvenser.

4.2.1 Avgjørende faktorer

Norsk regnskapslov og standarder slik de er fremstilt i dag er et resultat av utvikling av god regnskapsskikk over lengre tid, jf. oppgavens kapittel 2.1. Det er et uttalt mål fra NRS' side å utvikle standarder slik at disse i størst mulig grad vil være i samsvar med bestemmelsene i IFRS for SMEs og full IFRS samtidig som fokuset holdes på forenklingshensyn for norske regnskapspliktige (NRS, 2008). Dette medfører at utviklingen av god regnskapsskikk i større grad følger internasjonal utvikling enn hva den har gjort tidligere. I så måte har man lenge ansett at IFRS for SMEs kunne være et godt alternativ til GRS for gruppen øvrige foretak. Under vil jeg identifisere og drøfte 3 faktorer som jeg anser som avgjørende dersom implementering av IFRS for SMEs skal aktualiseres:

- 1) IFRS for SMEs må inneholde forenklinger sammenlignet med GRS.
- 2) Regnskapsinformasjon presentert etter IFRS for SMEs må være sammenlignbar.
- 3) Regnskapsregulering etter IFRS for SMEs må være i samsvar med direktivene.

4.2.1.1 IFRS for SMEs må inneholde forenklinger sammenlignet med GRS

Dersom IFRS for SMEs ikke innebærer forenklinger for norske regnskapspliktige vil en implementering av standarden stå i strid med NRS' målsetning, jf. over. Samtidig vil forenklingshensynet være en forutsetning for å i det hele tatt få gjennomslag for standarden blant de foretak som blir omfattet av endringen. Grunnet de sentrale forskjellene mellom det norske og internasjonale regnskapsspråket slik det er presentert i oppgavens kapittel 2 er mange skeptiske til implementering av de internasjonale standardene (se for eksempel Kvifte, 2009). Jeg har tidligere hevdet at IFRS for SMEs må være «stand-alone» for å kunne implementeres i Norge. Argumentasjonen bak denne påstanden baserer seg på en innføring av IFRS for SMEs ikke vil være aktuell dersom det medfører merarbeid for norske foretak (Kvifte, 2009). Dersom bruk av IFRS for SMEs også innebærer at en må forholde seg til full IFRS vil ikke dette medføre forenklinger for brukerne av standarden.

En annen sentral problemstilling er at IFRS for SMEs synes å inneholde større innslag av måling til virkelig verdi der GRS baserer seg på kost. Virkelig verdimåling må anses som mer ressurskrevende da det medfører innhenting av estimater og vurderinger slik

fremgangsmåten er presentert i IFRS for SMEs 11. Måling til kost skaper pålitelighet rundt regnskapstallene da denne oppfattes som objektiv, mens virkelig verdi presenterer mer relevant informasjon, gitt at denne kan måles pålitelig, jf. 2.2.1.3. I analysen identifiserer jeg to tilfeller der IASB synes å foretrekke virkelig verdi i den etterfølgende målingen sammenlignet med hva GRS gjør. Dette gjelder henholdsvis ved regnskapsmessig behandling av investering i TS og deltakelse i FKV og investeringseiendom. I IFRS for SMEs 14 og 15 er virkelig verdi presentert som et prinsippvalg og ikke som en plikt, jf. kapittel 3.2. Men selv ved bruk av kost må foretaket foreta vurdering til virkelig verdi gitt at markedspriser foreligger. Mens man ved bruk av virkelig verdi som et prinsippvalg kan fritas fra målingen dersom virkelig verdi ikke kan fremstilles uten «undue cost or effort». Ved regnskapsmessig behandling av investeringseiendom er valg av regnskapsprinsipp situasjonsbestemt. I dette tilfellet krever standarden måling til virkelig verdi dersom denne kan måles pålitelig uten «undue cost or effort».⁶⁰ Hva som ligger i begrepet «undue cost or effort» vil derfor være avgjørende for forenklingssynet til IFRS for SMEs.

«Undue Cost or Effort»

Begrepet «undue cost or effort» er med vilje ikke definert i IFRS for SMEs, og det poengteres at bruk av unntaket vil være situasjonsbestemt og en skjønnsmessig vurdering hvor ledelsen skal ta hensyn til brukernes beslutningsgrunnlag samt hvordan denne kan endres av den tilgjengelige informasjonen (SMEIG, 2012). Bruk av «undue cost or effort» vil til syvende og sist basere seg på kostnadsaspektet ved å fremskaffe virkelig verdi som kan både være faktiske kostnader (cost) men også overdreven bruk av medarbeidernes ressurser (effort) (NRS, 2010b; SMEIG, 2012). Paul Pacter har antydnet overfor NRS' arbeidsgruppe at terskelen for å benytte seg av «undue cost or effort»-unntaket ikke er særlig høy. Vurderingen om et regnskapskrav vil medføre «undue cost or effort» bør være basert på tilgjengelig informasjon på tidspunktet for transaksjonen eller hendelsen om kostnader og nytten ved å benytte kravet (SMEIG, 2012). Bruk av «undue cost or effort» synes å medbringe en større grad av fleksibilitet inn i regnskapskravene ved bruk av virkelig verdi. Terskelen for å benytte unntaket er som sagt situasjonsbestemt, men vil mulig standardisere seg noe innenfor ulike bransjer ettersom erfaringer med IFRS for SMEs opparbeides. Innføringen av begrepet vil medføre redusert innslag av virkelig verdi, men derav også

⁶⁰ Tilsvarende krav er tatt med i IFRS for SMEs 34, men er ikke behandlet i denne oppgaven.

reduisert relevans. Gitt måling til kost vil dette øke påliteligheten av de aktuelle regnskapsstørrelsene (NRS, 2010a).

Impracticable

IFRS for SMEs inneholder videre unntak om å følge et regnskapskrav dersom det er «impracticable to do so». Begrepet er langt mer benyttet i standarden enn «undue cost or effort», men relaterer seg mer til innhenting av informasjon enn til måling. Et eksempel på bruk er blant annet at regnskap som konsolideres må ha samme balansedag så fremt det er praktisk mulig, jf. oppgavens kapittel 3.3.2. «Impracticable» er definert i standardens ordliste på side 218: «Det er ikke praktisk mulig å overholde et krav når foretaket etter å ha gjort alle rimelige anstrengelser fortsatt ikke kan overholde kravet.» SMEIG utga i 2011 et utkast til en Q&A hvor «impracticable» ble videre utdypet til å dekke situasjoner der informasjonen er utilgjengelig. Skillet mellom «undue cost or effort» og «impracticable» er at «impracticable» ikke innebærer en skjønnsmessig vurdering og det kreves at SMEs innhenter eller bestemmer informasjonen uavhengig av kostnaden dersom informasjonen er tilgjengelig (SMEIG, 2011, NRS, 2010b). Terskelen anses derfor som høyere enn for bruk av «undue cost or effort»-unntaket. For å benytte seg av «impracticable» må informasjonsinnhenting reelt sett være umulig. I den endelige versjonen av Q&A'en ble ikke «impracticable» omtalt. Flere høringsinstanser fant det uheldig at SMEIG utga en egen Q&A for SMEs for begrep som også var benyttet (og definert) i full IFRS (se EFRAG, 2011b).

Å foreta en helhetlig vurdering av hvilke områder av IFRS for SMEs som innebærer forenklinger og hvilke som ikke gjør det krever en langt mer omfattende analyse enn hva som er presentert i denne oppgaven. I forskjellsanalysen i kapittel 3 har jeg forsøkt å gi et innblikk i standardens innhold samt presentert eventuelle ulikheter/likheter mot GRS. En generell oversikt er presentert i tabell 3 med henvisning tilbake til analysen.

Tabell 3: Oppsummering av Forskjellsanalysen

Tema	Kommentar
Balansen 3.1.3.1	Oppstilling på bakgrunn av likviditet ble innarbeidet i RL § 6-2 slik at RL er i samsvar med IAS 1, og er nå også i samsvar med IFRS for SMEs.
Resultat 3.1.3.2	IFRS for SMEs deler resultatregnskapet inn i resultat regnskap og «andre inntekter og kostnader» (OCI). Denne oppstillingen er vi ikke kjent med etter GRS.
Allokering av anskaffelseskost ved bruk av oppkjøpsmetoden 3.2.1.2	Under GRS er det en forutsetning om vesentlighet ved innregning av immaterielle eiendeler og det er videre en kost-nytte-betraktning for verdsettelse. Under IFRS for SMEs er det ikke gitt en tilsvarende forutsetning, slik at det kan virke som om SME-standarden stiller større krav til identifisering av immaterielle eiendeler ved oppkjøp
Goodwill 3.2.1.3	Etter GRS skal goodwill avskrives etter en fornuftig avskrivningsplan. En avskrivningsplan på over 5 år må begrunnes i note. IFRS for SMEs krever 10 års avskrivning dersom avskrivningstiden ikke kan fastsettes med et pålitelig estimat.
Negativ goodwill 3.2.1.4	Negativ goodwill resultatføres umiddelbart etter IFRS for SMEs. Etter GRS skal resterende negativ goodwill som ikke skal dekke fremtidige utgifter eller tap resultatføres systematisk over fem år og oppgis i balansen under «goodwill». Dermed er goodwill en nettopost på eiendelssiden i balansen.
Virksomhets-sammenslutning under felles kontroll. 3.2.2	Virksomhetssammenslutning under felles kontroll faller utenom virkeområdet til IFRS for SMEs. Under GRS er dette regulert i NRS 9 <i>Fusjon</i> .
Samme balansedag ved konsolidering 3.3.2	IFRS for SMEs gir ingen veiledning på hvilke regnskap man skal benytte dersom datterselskapet har annen balansedag. GRS korrigerer datterselskapets årsregnskap for vesentlige transaksjoner og hendelser i den mellomliggende perioden dersom avviket er på tre måneder eller mindre. Ut over dette skal konsolideringen bygge på et delårsregnskap.
Ulike finansregnskap 3.3.3	GRS skiller mellom selskapsregnskap og konsernregnskap. IFRS for SMEs benytter separat regnskap for morselskaper og investorer som ønsker å utarbeide et eget regnskap i tillegg til konsernregnskapet og økonomisk enhet-regnskapet. Regnskapsføring av TS og FKV er forskjellig for de ulike regnskapene. GRS tillater bruk av bruttometoden for regnskapsføring av FKV i konsernregnskapet.
Anleggskontrakter 3.5.3	Innarbeiding av IFRIC 15 i IFRS for SMEs 23 medfører at et større andel anleggskontrakter vil regnskapsføres etter fullført kontrakt metoden og ikke løpende avregning enn hva som er tilfellet under GRS. (GRS tillater kun fullført kontrakt som et unntak for små foretak).
Utbytte 3.5.4	GRS anser foreslått utbytte som kortsiktig gjeld på balansedagen hos giverselskapet og kan inntektsføres hos investor dersom dette er opptjent. Etter IFRS for SMEs vil ikke foreslått utbytte tilfredsstillende balansedefensjonen av gjeld og kan således ikke regnskapsføres i regnskapene før dette er vedtatt på generalforsamlingen, altså regnskapsåret etter det som ligger til grunn for utdelingen.
Investerings eiendom 3.6.1	Investerings eiendom klassifiseres som anleggsmiddel og vurderes til kost. GRS skiller ikke mellom investeringseiendom og eierbenyttet eiendom og får derfor ikke problemer ved klassifisering. Etter IFRS for SMEs skal videre måling skje til virkelig verdi såfremt denne kan fremskaffes uten «undue cost or effort». Det skiller videre mellom investeringseiendom og eierbenyttet eiendom. Dersom verdien av investeringseiendommen ikke kan måles pålitelig skal hele eiendommen vurderes til kost.

Som det kommer frem av analysen finnes det både forenklinger og merarbeid knyttet til regnskapsføring etter IFRS for SMEs relativt til GRS. Min analyse er på ingen måte uttømmende og det vil kreve mer omfattende arbeid og testing i praksis før en kan slå fast enten det ene eller det andre. Men som det kommer frem her er det enkelte vesentlige forskjeller som vil ha betydning, jf. bortfall av bruttometoden og gjennomstrømming av utbytte, mangel på veiledning for virksomhetssammenslutninger under samme kontroll og økt bruk av fullført kontrakt ved regnskapsføring av anleggskontrakter. Samtlige av disse punktene er også påpekt og drøftet av NRS' arbeidsgruppe. På internasjonal basis jobbes det med endringer og oppdateringer som omfatter både bruttometoden (denne fjernes i full IFRS og er kun tillat innenfor enkelte bransjer i USA) og virksomhetssammenslutninger (egne prosjekter fra IASB og EFRAG) slik at disse problemstillingene er mulig løst før en eventuell implementering av IFRS for SMEs er aktuelt i Norge.

Det er ikke her anledning til å slå fast at IFRS for SMEs inneholder vesentlige forenklinger i forhold til GRS, men det er påpekt flere områder hvor standarden ikke gjør det slik at en eventuell konklusjon av denne faktoren må baseres på en større helhetsvurdering.

4.2.1.2 Regnskapsinformasjon presentert etter IFRS for SMEs må være sammenlignbar

Sammenlignbarhetskravet var et av utgangspunktene for utarbeidelsen av IFRS for SMEs grunnet at internasjonal utvikling har satt større krav til sammenlignbarhet på tvers av bransjer og landegrenser (IASB, 2000; IASB, 2009b). Et felles internasjonalt regnskapsspråk vil dermed øke sammenlignbarheten og videre øke kapitalflyten mellom landene slik tilfellet er ved bruk av full IFRS. NRS' arbeidsgruppe omtaler to former for sammenlignbarhet (NRS, 2010a):

- sammenlignbarhet over tid for det samme foretaket
- sammenlignbarhet mellom ulike foretak

Jeg har valgt å fokusere på sammenlignbarhet mellom ulike foretak på generell basis da jeg finner flere faktorer som kan svekke sammenlignbarheten mellom SMEs' finansregnskap:

- 1) mangel på regnskapsprinsipper og veiledning i IFRS for SMEs vil medføre større bruk av skjønsmessige vurderinger og dermed skape nasjonale, bransjemessige og foretaksspesifikke ulikheter i regnskapene. Dette igjen vil svekke regnskapstallenes informasjonsverdi.
- 2) Bruk av henvisningen til full IFRS forutsetter ikke bare at den regnskapspliktige kan beherske og holde rede på de to standardene, det krever også at regnskapsbrukeren gjør det. Slik som regnskapsbrukerne er definert i oppgavens kapittel 2.4.3.1 kan det forventes at enkelte av disse har lavere kompetanse og andre informasjonsbehov enn det brukerne til IFRS-rapporterende selskap har.
- 3) Nasjonale tilpasninger og praksis svekker sammenlignbarheten mellom land. I Norge vil det blant annet være aktuelt å tillate gjennomstrømming av utbytte jf. diskusjon i 3.5.4.
- 4) Usikkerhet knyttet til bruk av «undue cost or effort» og «impracticable». Terskelen for bruk kan variere både på nasjonal basis og innad i ulike bransjer. Et eksempel på dette er presentert i oppgavens kapittel 3.6.1.2 hvor det fastslås at det vil være enklere for foretak i de store byene å benytte markedspris som estimat på virkelig verdi på investeringseiendom, enn for foretak i distriktene hvor slike priser ikke er like tilgjengelige. Foretakene vil derfor benytte ulike regnskapsprinsipper som det må tas høyde for ved sammenligning av regnskapene.

Sammenlignet med IFRS for SMEs har GRS færre skjønsmessige vurderinger og mindre innslag av virkelig verdivurdering. Hovedgrunnen er at GRS baserer seg på den transaksjonsbaserte historisk kost modellen som medfører at regnskapstallene (med unntak av de omfattet av RL §§ 5-8 og 5-9) er målt til kost og dermed ikke er gjenstand for verdivurdering med mindre verdien antas å være lavere enn kost (jf. RL § 4-1, nr. 4). Når IFRS for SMEs introduserer måling til virkelig verdi gjenspeiler dette et ønske om å skape mer relevant regnskapsinformasjon.⁶¹ Avveiningen mellom pålitelighet og relevans balanseres i IFRS for SMEs gjennom et krav om at virkelig verdi ikke skal benyttes dersom denne ikke kan måles pålitelig. Ulempen er at denne avveiningen grunnes på den regnskapspliktiges skjønsmessige vurdering og tilgang på tilgjengelig informasjon. Dermed

⁶¹ Det er igjen viktig å påpeke at IFRS for SMEs kun benytter virkelig verdimåling i enkelte standarder, jf. diskusjon i oppgavens kapittel 2.4.3.5.

kan dette skape store ulikheter i regnskapene mellom ellers svært like foretak. Dette er en viktig faktor som det må tas hensyn til ved en eventuell implementering. Omfattende veiledning og tilgang på ressurser vil være avgjørende for å bedre sammenlignbarheten dersom IFRS for SMEs skal implementeres slik den fremstår i dag. Fra IASBs side publiseres det Q&As som kan bidra til å øke forståelsen og skape en kollektiv begrepsramme på internasjonal basis (NRS, 2010b). Videre kommer det frem av NRS' notat:

I de tilfeller SME standarden gir valgmuligheter kan det i følge IASB tenkes nasjonal veiledning for å øke graden av ensartethet og dermed sammenlignbarheten innenfor et land. Endelig antas det å være hensiktsmessig med nasjonal veiledning knyttet til format og presentasjon for regnskaper, herunder for eksempel bransjenormer og veiledning knyttet til tilleggskrav.

Dette skaper et behov for nasjonal veiledning som kan tenkes utarbeidet av enten standardsetter eller de største revisorselskapene. Disse utarbeider allerede veiledning for bruk av full IFRS slik at det ikke nødvendigvis medfører betydelig merarbeid.

4.2.1.3 Regnskapsregulering etter IFRS for SMEs må være i samsvar med direktivene

Bruk av IFRS er pålagt for alle børsnoterte foretak grunnet IFRS-forordningen som Norge er pliktig til å implementere gjennom EØS-avtalen. Såfremt bruk av IFRS for SMEs ikke fastsettes av EU vil det være opp til hvert enkelt land å kreve eller tillate bruk av standarden. I Norge forutsettes det at standarden godkjennes innenfor direktivene og at regnskapsloven endres. EU-kommisjonen har slått fast at IFRS for SMEs på enkelte punkter⁶² er i strid med direktivene (European Commission, 2011a), noe som medfører at standarden ikke kan implementeres i Norge uten at det gjøres endringer på disse punktene. ASB har valgt å tilpasse standarden etter direktiver og nasjonal lovgivning slik at standarden fremstår som en britisk utgave av IFRS for SMEs. Endring av standarden medfører at IASB ikke tillater å benevne standarden for «IFRS for SMEs»:

⁶² Estimert avskrivningstid på goodwill og tegnet aksjekapital som ikke er innbetalt.

(...) Financial statements shall not be described as complying with the IFRS for SMEs unless they comply with all the requirements of this IFRS (par. 3.3)

NRS' arbeidsgruppe fastslår at det ikke vil være aktuelt å implementere IFRS for SMEs før standarden godkjennes for å være i tråd med EUs direktiver.

4.2.2 Konklusjon

Over har jeg drøftet 3 forhold som jeg anser som vesentlige dersom IFRS for SMEs skal være aktuell for implementering i Norge. Forholdene er drøftet opp mot funn presentert i forskjellsanalysen i oppgavens kapittel 3. Selv om min analyse ikke er altomfattende settes det lys på enkelte, vesentlige problemstillinger og utfordringer som taler imot en implementering på nåværende tidspunkt. Slik standarden fremstår i dag mangler den betydelig veiledning for anvendelse av de aktuelle regnskapsprinsippene samt at enkelte temaer og hendelser ikke er omtalt. I hvilken grad IFRS for SMEs omfatter forenklinger for norske foretak er vanskelig å fastslå ut i fra min analyse og må baseres på en større helhetsvurdering hvor kostnader og nytteverdi hos både regnskapspliktige og regnskapsbrukerne bør stå i fokus. Andre samfunnsøkonomiske konsekvenser går utenfor denne oppgavens tema og blir ikke videre drøftet her. Jeg finner videre at IFRS for SMEs' fokus på skjønnsmessige vurderinger når standarden mangler veiledning samt ved pålitelig estimering av virkelig verdi svekker informasjonsverdien og den videre sammenligningen mellom foretak, bransjer og mellom land. Videre vil nasjonal veiledning og tilpasning være avgjørende for å øke kunnskapen om standarden og hjelpe implementeringen, men vil igjen kunne hindre internasjonal sammenligning. Dette vil gå imot en av hovedforutsetningene med standarden som var å skape et felles internasjonalt regnskapsspråk for SMEs.

Videre vil en norsk implementering av standarden avhengig av hvorvidt standarden endres for å være i tråd med direktivene. Det er anslått at så lenge dette ikke er tilfelle vil det ikke være aktuelt å kreve eller tillate bruk av IFRS for SMEs i Norge.

5 Konklusjon og ettertanke

Som det kommer frem av drøftingen i forrige kapittel anser jeg ikke IFRS for SMEs som moden for implementering i Norge på nåværende tidspunkt. NRS' arbeidsgruppe har som forutsetning at standarden må imøtekomme behovene for gruppen «øvrige foretak», og har på grunnlag av sin vurdering av standarden valgt å gå inn for en implementering av IFRS for SMEs. Etter arbeidsgruppens syn fremstår ikke det ene regelsettet som vesentlig bedre enn det andre, og vurderingen er derfor basert på en hensiktsmessighetsvurdering (NRS, 2010a; 2010b). Jeg har i denne oppgaven fokusert på enkelte ulikheter og momenter som taler imot en slik implementering. NRS' arbeid er basert på en større helhetsvurdering enn hva som er favnet i denne oppgaven, men jeg finner allikevel at de problemstillinger som kommer frem av denne oppgaven er av betydelig karakter som bør tillegges større vekt i vurderingen. Etter min mening må IFRS for SMEs først og fremst fremstå som en selvstendig standard slik at man er sikret en særegen tilpasning for SMEs samt kontinuitet i standardene. Slik standarden fremstår i dag kan ikke dette sies å være tilfellet.

Flere fagkyndige i Norge har påpekt at engasjementet og arbeidet med norsk regnskapsregulering er dalende og utvikling av standardene og god regnskapsskikk derfor er stillestående og lite oppdatert (se for eksempel Baksaas, 2010; Moen, 2011). NRS' strategi har lenge vært basert på tosporsløsningen hvor GRS skal konvergeres mot IFRS og nå også IFRS for SMEs. Denne strategien kritiseres for å være vanskelig å gjennomføre grunnet manglende engasjement samt at prinsipielle forskjeller mellom resultat- og balanseorienteringen medfører at en står ovenfor en rekke utfordringer knyttet til tillatte valg og løsninger. Videre oppstår det diskusjoner forbundet med avveiningen mellom forenklingshensynet og tilpasningen til de internasjonale standardene slik at det er uenighet om hvordan harmoniseringen skal gjennomføres (Baksaas, 2010; Moen, 2011). Argumenter som trekkes frem for implementering av IFRS for SMEs anses derfor å være basert på fordelene av å ha færre regnskapsspråk, internasjonal harmonisering og lavt engasjement blant regnskapskyndige i Norge for å opprettholde norske standarder og tosporsløsningen. For enkelte virker en implementering nærmest å være uunnværlig (Baksaas, 2010). Det er allikevel ikke et samlet medhold i at IFRS for SMEs er den beste løsningen for norske øvrige foretak, og argumenter basert på samme problemstillinger som drøftet i denne oppgaven blir stadig fremlagt. Allikevel finner flere en implementering hensiktsmessig (se blant annet Dyrkorn, Berner og Aastveit, 2009; Schwencke, 2009; Baksaas, 2010; Moen, 2011) selv om

det uttrykkes noe usikkerhet til både standarden og konsekvenser av en implementering. Som Moen (2011) uttrykker det: «(...) jeg har tvilt seg frem til at dette vil være den beste løsningen på lengre sikt.»

Selv finner jeg timingen ved utgivelsen noe uheldig. Arbeidet med standarden ble som tidligere nevnt påbegynt på tidlig 2000-tallet, men en endelig standard var ikke klar før i 2009. Utgivelsen kommer midt i IASBs og FASBs samarbeidsprosjekt om å revidere rammeverk og standarder for å eliminere ulikheter mellom de to største regnskapspråkene, IFRS og US GAAP. Dette er uheldig for SME-standarden da denne baseres på *Rammeverket* og utgitte standarder i full IFRS. Videre vil ikke IFRS for SMEs kunne implementeres i EU og EØS så lenge standarden ikke er i tråd med EUs regnskapsdirektiver. Regnskapsdirektivene er oppe til revidering, og EU har lansert en egen SME-strategi for å tilrettelegge for vekst og innovasjon hos SMEs som må anses å være unionens største kilde til sysselsetting og produksjon. I Norge ønsker vi å følge internasjonal utvikling samt å skape best mulig tilpasning for norske foretak. Videre arbeid vil basere seg på utviklingen både i EU og hos IASB som igjen virker å være uten klare holdepunkter på nåværende tidspunkt.

Det vil derfor bli interessant å følge IASBs videre arbeid med IFRS for SMEs. Arbeidet med en gjennomgang av standarden er påbegynt nå i 2012 og utfallet av eventuelle endringer og oppdateringer vil nok være svært avgjørende for mange land som i dag er noe avventende til implementering, deriblant Norge. Videre blir det spennende å følge ASBs arbeid med utvikling og implementering av sin standard som i all hovedsak er bygget på IFRS for SMEs med unntak av enkelte justeringer. Foreløpig har utkastet til standarden vært ute på høring og høringsrunden ble avsluttet april 2012. Videre arbeid er forventet å påfølge ut året slik at endelig standard er planlagt fremlagt i slutten av 2012 (ASB, 2012b). Dersom denne lanseringen blir suksessfull vil dette fremstå som et konkret argument for implementering av standarden også i andre EU/EØS-land.

5.1.1 Videre arbeid

I Norge har NRS uttalt at IFRS for SMEs bør vurderes å erstatte dagens GRS for øvrige foretak (NRS, 2010c), og DnR har gått inn for å tillate bruk av standarden (DnR, 2010). Disse synspunktene støttes av flere instanser. Finansdepartementet på sin side er mer avventende og ønsker å se an internasjonal utvikling. Jeg anser at det derfor ligger til rette for en enda mer grundig analyse av standarden, og hvordan denne vil påvirke norske regnskaper med tanke på presentasjon, informasjon, kostnader og forenklinger. Videre vil

det være nødvendig å vurdere hvorvidt IFRS for SMEs skaper mer sammenlignbarhet mellom foretak og bransjer, samt hva som eventuelt vil være den mest hensiktsmessige løsningen ved en eventuell implementering (eksempelvis konvergering eller ren oversettelse). På nåværende tidspunkt virker debatten rundt standarden å være noe stillestående da man avventer både internasjonal utvikling og EUs vurdering. EU har i utgangspunktet tillat bruk av standarden innenfor direktivets rammer og jeg anser derfor at debatten allikevel er viktig slik at en får en bedre drøftelse og vurdering av standarden fra flere hold. Dersom en fremtidig implementering synes å være uunnværlig er det viktig at implementeringen av og overgangen til den internasjonale standarden legges best mulig til rette for de norske foretakene og deres regnskapsbrukere. Dette krever at det er enstemmighet for hvordan standarden skal implementeres. Sentrale problemstillinger er blant annet hvorvidt regnskapsloven skal endres eller om standarden skal tas inn i forskrift. Skal det være valg om bruk eller en plikt? Hvilke foretak skal i så fall omfattes av standarden? Er det ønske om særnorske tilpasninger i så fall hvilke? Alt dette må vurderes og drøftes slik at bruk av standarden opprettholder og eventuelt løfter regnskapsrapporteringen for norske foretak.

Litteraturliste

- Accounting Standards Board (ASB) (2012a). ASB publishes financial reporting exposure draft: The future of financial reporting in the UK and republic of Ireland. *Inside Track from the Accounting Standards Board*, 69, januar.
- Accounting Standards Board (ASB) (2012b, 30. januar). *ASB issues revised proposals for the Future of Financial Reporting Standards in the UK & Republic of Ireland*. Hentet fra <http://www.frc.org.uk/asb/press/pub2702.html> (05.06.12).
- Asklund, A. (2004). utfordringer for små og mellomstore foretak. *Regnskap og Revisjon*, 7. Hentet fra http://revregn.no/index.php?seks_id=22525&element=kapittel (28.02.12).
- Alfredson, K., Leo, K., Picker, R., Pacter, P., Radford, J. og Wise, V. (2007). *Applying international financial standards*. Queensland, Milton: John Wiley & Sons Australia, Ltd.
- Baksaas, K. M. (2010). Bør Norge innføre IFRS SME? *Magma*, 8. Hentet fra <http://www.magma.no/bor-norge-innfore-ifrs-sme> (28.12.11).
- Barker, R. (2010). On the definitions of income, expenses and profit in IFRS. *Accounting in Europe*, 7(2), 147–158.
- Bernhoft, A-C. (2008). IFRS og god regnskapsskikk – enkelte sentrale forskjeller. *Regnskap og Revisjon*, 3. Hentet fra http://revregn.no/index.php?seks_id=86321&element=kapittel&a=2 (22.05.12).
- Bernhoft, A-C. (2011). IAS 28 investering i tilknyttede foretak og IAS 31 andeler i felles kontrollert virksomhet. I T. Haugnes (red.) *IFRS i Norge. Tema- og bransjeartikler* (6. utg. ss. 443–471). Oslo: Ernst & Young.
- Brandsås, H. (2006). IAS 11 Anleggskontrakter. I F. Gjesdal, E. Kvaal, og S. S. Kvifte (red.), *Internasjonale regnskapsstandarder* (3. oppl., ss. 68–74). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Brandsås, H., Haakanes, S., Hove, B. T., og Sæther, H. K. (2003). *Internasjonale regnskapsstandarder: en presentasjon av IAS/IFRS*. Oslo: DnR Forlag.

- Brønnøysundregistrene. (2010). *Årsmelding 2010*. Hentet fra <http://arsmelding.brreg.no> (07.06.12).
- Cairns, D. (2006). The use of fair value in IFRS. *Accounting in Europe*, 3, 5–22.
- Colson, R. H., Bloomfield, R., Christensen, T. E., Jamal, K., Moehrle, S., Ohlson, J., Penman, S., Stober, T., Sunder, S., og Watts, R. L. (2010). Response to the Financial Accounting Standards Board's and the International Accounting Standards Board's Joint Discussion Paper Entitled Preliminary Views on Revenue Recognition in Contracts with Customers, Commentary by the American Accounting Association's Financial Accounting Standards Committee (AAA FASC). *Accounting Horizons* 24(4), 689–702.
- Den norske Revisorforening (DnR) (2005). *75 år!* Hentet fra <http://www.revisorforeningen.no/d9161512/75-ar> (09.06.12).
- Den norske Revisorforening (DnR) (2010). *EC Consultation on IFRS SME*. Hørings svar fra DnR (12. mars).
- Dichev, I. D. (2008). On the balance sheet-based model of financial reporting. *Accounting Horizons*, 22(4), 453–470.
- Dyrkorn, A., Berner, P. T., og Aastveit, J. (2009). IFRS for SMEs – noe å satse på? *Regnskap og Revisjon*, 6, 25–28.
- European Financial Reporting Advisory Group EFRAG (2010). *IFRS for SMEs and the Fourth and Seventh Council Directives – Compability Issues*. Working Paper. European Financial Reporting Advisory Group staff. Hentet fra <http://www.efrag.org/files/EFrag%20public%20letters/IFRS%20for%20SMEs%20compatibility%20analysis/EFrag%20Compatibility%20Analysis.pdf> (26.03.12).
- European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG) (2011a). *Accounting for Business Combinations under common control*. Diskusjonsnotat. Hentet fra http://www.efrag.org/files/bucc/bucc_DP.pdf (05.04.12).

- European Financial Reporting Advisory Group (EFRAG) (2011b). *EFRAG Comment Letter on Third Batch of SMEIG Draft Q&As*. (November). Françoise Flores, EFRAG, chairman. Hentet fra <http://www.efrag.org/Front/p234-3-272/IFRS-for-SMEs-Q-A-G-2-Interpretation-of--undue-cost-or-effort--and--impracticable-.aspx> (29.05.12).
- Ekberg, E. (2011). Har endringer i norsk regnskapsskikk i tiden etter innføringen av IFRS vært en forenkling for norske SME foretak? *Praktisk Økonomi og Finans*, 27(1), 3–12.
- Ellinggard, V. E. (2007). *IFRS for SMEs – noe for oss?* KPMG AS.
- Endringslov til verdipapirfondloven (2009). *Lov om endringer i lov 12. juni 1981 nr. 52 om verdipapirfond og enkelte andre lover*. Lov-2009-06-19-48. Finansdepartementet. Hentet fra: <http://www.lovdata.no/ltavd1/filer/nl-20090619-048.html> (11.06.12).
- European Commission (1978). *Fourth Council Directive of 25 July 1978. Based on Article 54 (3) (g) of the Treaty on the annual accounts of certain types of companies*. Official Journal of the European Communities, No L 222/11.
- European Commission (1983). *Seventh Council Directive of 13 June 1983*. Official Journal of the European Communities, No L 193/1
- European Commission (2002a). *Agreement on international accounting standards will help investors boost business in EU*. Pressemelding 7. juni 2002, IP/02/827. Brussel.
- European Commission (2002b). *Regulation (EC) No 1606/2002 of the European Parliament and of the Council of 19 July 2002 on the application of international accounting standards*. Official Journal of the European Communities, No L 243/1.
- European Commission. (2003a). *Commission recommendation of 6 May 2003 concerning the definition of micro, small and medium enterprises*. (2003/361/EC). Official Journal of the European Communities L 124/36.
- European Commission (2003b). *Directive 2003/51/EC of the European Parliament and of the Council of 18 June 2003. Amending Directives 78/660/EEC, 83/349/EEC, 86/635/EEC and 91/674/EEC on the annual and consolidated accounts of certain types of companies, banks and other financial institutions and insurance undertakings*. Official Journal of the European Communities, No L 178/16.

European Commission (2005). *The new SME definition. User guide and model declaration*. EC Enterprise and industry publications.

European Commission (2008). *Putting Small Businesses First – Europe is good for SMEs, SMEs are good for Europe*. European Commission: Enterprise and Industry.

European Commission (2009a). *Proposal for a directive of the European parliament and of the Council amending Council Directive 78/660/EEC on the annual accounts of certain types of companies as regards micro-entities*. Commission of the European Communities. Brussel.

European Commission (2009b). *Financial reporting: Commission gets rid of accounting requirements for micro enterprises in major burden reduction for the EU's smallest companies*. Pressemelding 26. februar, IP/09/328. Brussel. Hentet fra <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/09/328> (10.03.12).

European Commission (2010). *Summary Report of the responses received to the Commission's Consultation on the International Financial Reporting Standards for Small and Medium-sized entities*. Directorate-general for the internal Market and Services. Brussel (Mai).

European Commission. (2011a). *Proposal for a directive of the European parliament and of the council on the annual financial statements consolidated financial statements and related reports of certain types of undertakings*. Brussel (Oktober).

European Commission (2011b). *Small businesses, big world – a new partners hip to help SMEs seize global opportunities. Communication from the commission to the European parliament, the Council, the European Economic and social committee and the committee of the regions*. Utkast, Brussel. Hentet fra: <http://www.insme.org/files/communication-sme-internationalisation> (28.02.12).

European Commission (2011c). *The Single Market Act. Twelve levers to boost growth and strengthen confidence*. Brussel.

- EØS-loven (1992). *Lov om gjennomføring i norsk rett av hoveddelen i avtale om Det europeiske økonomiske samarbeidsområde (EØS) m.v. (EØS-loven)*. Lov 1992-11-27 nr. 109. Utenriksdepartementet. Hentet fra: http://www.lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/app/gratis/www/docroot/all/nl-19980717-056.html&emne=REGNSKAPSLOV*&& (11.06.12).
- FASB (1977). *Financial Accounting and Reporting by Oil and Gas Producing Companies*. Statement of financial accounting standards No. 19. Norwalk, CO: Financial Accounting Standards Board.
- Finansdepartementet. (2011). *IFRS for SMEs – bruk i Norge og forholdet til regnskapsloven*. Brev til Norsk Regnskapsstiftelse (Mai).
- Foretaksregisteret (2012). *Nyregistrerte foretak 2010–2011 og bestand pr. 31.12.2011*. hentet fra http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:PsiuHehWSrUJ:armsmelding.brreg.no/resources/files/excel_2011/FR_Nyregistrerte_foretak_2010_og_2011_samt_bes_tand_pr_31.12.2011_TABELL.xlsx+339+antall+allmennaksjeselskap&cd=2&hl=en&ct=clnk&client=safari (05.06.12)
- Forskrift om forenklet regnskapsstandard (2008). *Forskrift om forenklet anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder*. FOR 2008-01-21 nr. 57. Finansdepartementet. Hentet fra <http://www.lovdata.no/for/sf/fd/xd-20080121-0057.html> (04.05.12).
- Gjesdal, F. (2006). IAS 18 Driftsinntekter. I F. Gjesdal, E. Kvaal, og S. S. Kvifte (red.), *Internasjonale regnskapsstandarder* (3. oppl., ss. 150–169). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Haugnes, T., og Kvifte, S. S. (2011). IFRS 3 Virksomhetssammenslutninger. I T. Haugnes (red.) *IFRS i Norge. Tema- og bransjeartikler* (6. utg. ss. 135–164). Oslo: Ernst & Young.
- Haugnes, T., og Mamelund, E. (2010). Verifiserbarhet ønskelig, men ikke nødvendig. *Revisjon og Regnskap*, 8, 36–37.
- Haugnes, T., & Mamelund, E. (2012a). Aktuelt om internasjonale regnskapsstandarder: Hva som skjer innenfor IFRS. *Regnskap og Revisjon*, 2, 32–34.

Haugnes, T., & Mamelund, E. (2012b). Utvannet balanseorientert prinsipp. *Regnskap og Revisjon, 1*, 26–28.

Hydro (2006). *Annual Report 2006*. Hentet fra:

http://www.hydro.com/upload/Documents/Reports/Annual%20reports/annual_report_2006.pdf, (27.05.12)

Hørlyk, A. (2011). IAS 11 Anleggskontrakter. I T. Haugnes (red.) *IFRS i Norge. Tema- og bransjeartikler* (6. utg. ss. 285–297). Oslo: Ernst & Young.

[International Accounting Standards Board \(IASB\) \(1989\). *Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements*. London: IASC.](#)

International Accounting Standards Board (IASB). (2007a). *Basis for Conclusions on Exposure draft – International Financial Accounting Reporting Standards for Small and Medium Sized entities*. London.

International Accounting Standards Board (IASB). (2007b). *Exposure draft – International Financial Accounting Reporting Standards for Small and Medium Sized entities*. London.

International Accounting Standards Board (IASB). (2008). *Preliminary Views on Revenue Recognition in Contracts with Customers*, Discussion Paper. London (Desember).

[International Accounting Standards Board \(IASB\) \(2009a\). *IFRS for SMEs. International Financial Reporting Standards \(IFRS\) for Small and Medium-Sized Entities \(SMEs\)*. By the International Accounting Standards Board](#). London.

International Accounting Standards Board (IASB) (2009b). *Basis for Conclusions: IFRS for SMEs. International Reporting Standards (IFRS) for Small and Medium-Sized Entities (SMEs)*. By the International Accounting Standards Board. London.

International Accounting Standards Board (IASB) (2009c). *IFRS for SMEs – Fact Sheet*. London.

International Accounting Standards Board (IASB) (2010a). *The Conceptual Framework for Financial Reporting*. London: IFRS foundation.

International Accounting Standards Board (IASB) (2010b). *A Guide to the IFRS for SMEs*. London: IASB.

International Accounting Standards Board (IASB) (2010c). *Presentation of items of other comprehensive income – proposed amendments to IAS 1*. Høringsutkast. London (mai).

International Accounting Standards Board (IASB) (2011). *Revenues from Contracts with Customers*. Revised Exposure Draft, Snapshot Summary. London.

International Accounting Standards Board (IASB) (2012). *The Organisation*. Hentet fra: <http://www.ifrs.org/The+organisation/IASCF+and+IASB.htm> (28.05.12).

International Accounting Standards Board (IASB) – **standarder**

- IAS 1 – *Presentation of financial Statements* (2010).
- IAS 8 – *Accounting Policies, Changes in Accounting Estimates and Errors* (2003).
- IAS 11 – *Construction Contracts* (1993).
- IAS 18 – *Revenue Recognition* (1998).
- IAS 27 – *Consolidated and Separate Financial Statements* (2008).
- IAS 28 – *Investment in Associates* (2008).
- IAS 31 – *Interests in Joint Ventures* (2008).
- IAS 40 – *Investment Property* (2008).
- IFRS 3 – *Business Combinations* (2004).
- IFRS 3R – *Business Combinations* (2008).
- IFRS 10 – *Consolidated Financial Statements* (2011).
- IFRS 11 – *Joint Arrangements* (2011).

International Accounting Standards Committee (IASC) (2000). *Statement by the board of the International Accounting Standards Committee*. London (Desember).

International Financial Reporting Standards Interpretations Committee (IFRS IC) (2008). *Agreements for the Construction of Real Estate*. International Accounting Standards Board.

- Innst. O. nr. 61 (1997–1998): *Innstilling fra finanskomiteen om lov om årsregnskap mv. (regnskapsloven)*. Finanskomiteen.
- Jacobsen, F. B. (2006). IFRS i norsk regnskapsregulering. I F. Gjesdal, E. Kvaal og S. S. Kvifte (red.), *Internasjonale regnskapsstandarder* (3. oppl., ss. 21–26). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Johnsen, A. (1993). Accounting regulation in Norway. *European Accounting Review*, 2(3), 617–626.
- Johnsen, A. (2005). God regnskapsskikk i jubileumsåret. *Regnskap og Revisjon*, 7. Hentet fra http://revregn.no/index.php?seks_id=41419&element=kapittel (12.03.12).
- Johnsen, A., og Eilifsen, A. (2003). Norway, i D. Alexander og S. Archer (red.), *Miller European Accounting Guide* (5. Utgave, ss. 19.02–19.23).
- Johnsen, A., og Kinserdal, A. (1984). *Finansregnskap* (2. utg.). Oslo: Bedriftsøkonomens Forlag A/S,
- Johnsen, A. og Kvaal, E. (1999). *Regnskapsloven – kommentarer til lov av 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap mv.* (4. oppl.). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Kamnikar, J. A., Kamnikar, E. G. og Burrowes, A. (2012). One size does not fit all - A look at private company financial reporting in the U. S. and tiered GAAP alternatives being considered abroad. *Journal of Accountancy*, januar, hentet fra <http://www.journalofaccountancy.com/Issues/2012/Jan/20114757.htm> (21.01.12)
- Kinserdal, A. (2005). *Grunnleggende regnskapsforståelse* (4. utg.). Oslo: Cappelen Akademisk forlag.
- KPMG (2009). *Fokus på IFRS. Rapportering for børsnoterte – 2009*.
- Kvifte, S. S. (2003). *The usefulness of the asset-liability view: an analysis of conceptual frameworks and the implications for Norwegian accounting regulation* (Doktoravhandling). Bergen: Norges Handelshøyskole, institutt for regnskap, revisjon og rettsvitenskap.
- Kvifte, S. S. (2004). *Konseptuelle rammeverk for regnskap*. Oslo: DnR forlaget

- Kvifte, S. S. (2006). IASB Rammeverk. I F. Gjesdal, E. Kvaal, og S. S. Kvifte (red.), *Internasjonale regnskapsstandarder* (3. oppl., ss. 27–59). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Kvifte, S. S. (2009). Aktuelt om internasjonale regnskapsstandarder: IFRS for «øvrige foretak». *Regnskap og Revisjon*, 7, 22–23.
- Kvifte, S. S. (2011a). IAS 1, IAS 8 og IAS 10 enkelte prinsipielle spørsmål. I T. Haugnes (red.) *IFRS i Norge. Tema- og bransjeartikler* (6. utg. ss. 247–262). Oslo: Ernst & Young.
- Kvifte, S. S. (2011b). IAS 27 Konsernregnskap og separat finansregnskap. I T. Haugnes (red.) *IFRS i Norge. Tema- og bransjeartikler* (6. utg. ss. 419–441). Oslo: Ernst & Young.
- Kvifte, S. S., og Brandås, H. (2010). God regnskapsskikk i 25 år – fra «skatteregnskap» til GRS. *Praktisk Økonomi og Finans*, 26(3), 45–59.
- Kvifte, S. S., og Johnsen, A. (2008). *Konseptuelle rammeverk for regnskap* (2. utg.) Oslo: DnR forlaget.
- Kvifte, S. S., og Tofteland, A. (2008). *Finansregnskap – God regnskapsskikk og IFRS*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS.
- Ler, A., og Puri, A. (2011). IAS 18 Driftsinntekter. I T. Haugnes (red.) *IFRS i Norge. Tema- og bransjeartikler* (6. utg. ss. 359–379). Oslo: Ernst & Young.
- Mamelund, E. (2001). Fra IASC til IASB. I S.S. Kvifte, og L.I Pettersen (red.), *Mot et nytt regnskapsregime i Norge – International Accounting Standards. Artikkelsamling* (ss. 14–22). Oslo: Andersen/Oslo Børs.
- Mamelund, E. (2006). *Forslag til forskrift om forenklet anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder med hjemmel i regnskapsloven § 3-9 femte ledd*. Høringsnotat. Norsk regnskapsstiftelse.
- Moen, S. (2011). IFRS for SMEs – et regnskapsspråk for norske foretak? *Praktisk Økonomi og Finans*, 27(1), 13–20.

- Moen, S., og Tømta, T. (2006). IAS 28 Regnskapsføring av investering i tilknyttede foretak og IAS 31 Finansiell rapportering av andeler i felles kontrollert virksomhet. I F. Gjesdal, E. Kvaal, og S. S. Kvifte (red.), *Internasjonale regnskapsstandarder* (3. oppl., ss. 185–206). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Moen, S., og Tømta, T. (2007). IFRS og god regnskapsskikk – reduser forskjellene og oppnå mer effektiv regnskapsproduksjon. *Praktisk Økonomi og Finans*, 1, 63–73.
- Myrbakken, E., og Haakanes, S. (2011). *IFRS på Norsk*. (4. utg.). Oslo: Den norske Revisorforening.
- Nobes, C. (2006). Revenue recognition and EU endorsement of IFRS. *Accounting in Europe*, 3, 81–89.
- Nobes, C. (2012). On the definitions on income and revenues, *Accounting in Europe*, 9(1), 85–94 (juni 2012). Elektronisk versjon hentet fra <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17449480.2012.664395> (26.04.12) (Elektronisk versjon tilgjengelig fra 04.04.2012).
- Norsk RegnskapsStiftelse (NRS) (2008). *Strateginotat (Oktober 2005, revidert november 2006 og mai 2008)*.
- Norsk RegnskapsStiftelse (NRS) (2009). *Endringer i NRS 6 Pensjonskostnader*. Hentet fra <http://www.regnskapsstiftelsen.no/d9483433/endringer-i-nrs-6-pensjonskostnader> (27.03.12).
- Norsk RegnskapsStiftelse (NRS) (2010a). *IFRS for SMEs. Notat fra arbeidsgruppen, del 1. Regnskapsstandardstyret*.
- Norsk RegnskapsStiftelse (NRS) (2010b). *IFRS for SMEs. Notat fra arbeidsgruppen, del 2. Regnskapsstandardstyret*.
- Norsk RegnskapsStiftelse (NRS) (2010c). *IFRS for SMEs - bruk i Norge og forholdet til regnskapsloven*. Brev til Finansdepartementet (Oktober).
- Norsk RegnskapsStiftelse (NRS) (2011). *Stautsrapport 2011*. Regnskapsstandardstyret.

Norsk RegnskapsStiftelse (NRS) – **standarder:**

- NRS 2 *Anleggskontrakter*, 2008.
- NRS 8 *God regnskapsskikk for små foretak*, revidert oktober 2010.
- NRS 9 *Fusjon*, revidert oktober 2009.
- NRS 13 *Usikre forpliktelser og betingede eiendeler*, 2008.
- NRS 17 *Virksomhetskjøp og konsernregnskap*, 2011.
- NRS (V) *Regnskapsføring av inntekt*, 2010.
- NRS (F) *Immaterielle eiendeler*, revidert november 2003.
- NRS (F) *Investering i tilknyttede selskap og deltakelse i felles kontrollert virksomhet*, 2009.

NOU 1993:2: *Differensierte krav til årsoppgjør, konsernoppjør og revisjonsplikt*. Regnskapslovutvalget.

NOU 1995:30: *Ny regnskapslov*. Regnskapslovutvalget.

NOU 2003:23: *Evaluering av regnskapsloven*. Evalueringsutvalget.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2005). *SME and Entrepreneurship Outlook 2005*. Paris: OECD publishing.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2006). *The SME financing gap. (Vol. 1): Theory and Evidence*. Organisation for Economic Co-operation and Development. Paris: OECD publishing.

Oslo Børs (2010). *Årsrapport*. Oslo Børs VPS.

Ot.prp. nr. 42 (1997–1998): *Om lov om Årsregnskap mv*. Finansdepartementet.

Ot.prp nr. 39 (2004–2005): *Om lov om endringer i lov 17. juli 1998 nr. 56 om årsregnskap mv. (regnskapsloven) og enkelte andre lover (evaluering av regnskapsloven)*. Finansdepartementet.

Pacter, P. (2010a). Overview of the IFRS for SMEs. *Webcast part 1 by the IASB*. Hentet fra <http://www.ifrs.org/IFRS+for+SMEs/Webcast.htm> (14.03.12)

Pacter, P. (2010b). Overview of the IFRS for SMEs. *Webcast part 2 by the IASB*. Hentet fra <http://www.ifrs.org/IFRS+for+SMEs/Webcast.htm> (19.04.12).

Pacter, P. (2012). *Update on the IFRS for SMEs*. For EFRAG SMEs Working Group (Januar).

Regnskapsloven (RL) (1998). *Lov om årsregnskap mv (regnskapsloven)*. Lov 1998-07-17-56. Finansdepartementet.

Schipper, K. A. (2003). Principles-based accounting accounting standards (American Accounting Association). *Accounting Horizons*, 17(1), 61–72.

Schipper, K. A., Schrand, C. M., Shelvin, T., og Wilks, T. J. (2009). Reconsidering revenue recognition. *Accounting Horizons*, 23(1), 55–68.

Schwencke, H. R. (2009). Hva bør Norge gjøre etter vedtaket om IFRS for SMEs? *Regnskap og Revisjon*, 8, 25–27.

Shortridge, R. T., og Myring, M. (2004). Defining principles-based accounting standards. *CPA Journal*, 74(7), 34–37.

SME Implementation Group (SMEIG) (2009) *Training Modules*:

- Module 3 (TM3) – Financial Statement Presentation
- Module 4 (TM4) – Statement of Financial Position
- Module 5 (TM5) – Statement of Comprehensive Income and Income Statement
- Module 14 (TM14) – Investment in Associates
- Module 16 (TM16) – Investment Property

SME Implementation Group (SMEIG) (2011). *Interpretation of 'undue cost or effort' and 'impracticable'*. Draft Q&A. IFRS for SMEs General, Issue 2.

SME Implementation Group (SMEIG) (2012). *Interpretation of 'undue cost or effort'*. Q&A. IFRS for SMEs General Topics (april).

- StatoilHydro (2007). *Årsregnskap 2007, Norske regnskapsprinsipper*. Hentet fra http://www.statoil.com/no/InvestorCentre/AnnualReport/2007/OurResults/Downloads/2007_NGAAP_nor.pdf (28.05.12).
- Strandberg, B. E., og Granlund, R. (2006). IFRS 3 Virksomhets sammenslutninger og IAS 27 Konsernregnskap og regnskapsføring av investeringer i datterforetak. I F. Gjesdal, E. Kvaal, og S. S. Kvifte (red.), *Internasjonale regnskapsstandarder* (3. oppl., ss. 365–396). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Sulen, E. (2004). IFRS; Betydningen for norske ikke børsnoterte selskaper. *Praktisk Økonomi og Finans*, 4, 19–26.
- Sæther, H. K., Tystad, R., Hove, B. T., og Haakanes, S. (2010a). IFRS for SMEs del 1 – Forskjellene fra GRS. *Regnskap og Revisjon*, 1, 17–25.
- Sæther, H. K., Tystad, R., Hove, B. T., og Haakanes, S. (2010b). IFRS SME – forskjellene mot GRS. Vedlegg til artikkel i *Revisjon og Regnskap* nr. 1/2010.
- Sættem, O. (2006). IAS 40 Investeringseiendom. I F. Gjesdal, E. Kvaal, og S. S. Kvifte (red.), *Internasjonale regnskapsstandarder* (3. oppl., ss. 329–349). Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Wilter, G. N., og Jacobsen, K. L. (2010). Revidert standard: NRS Fusjon. *Regnskap og revisjon*, 2, 29–34.